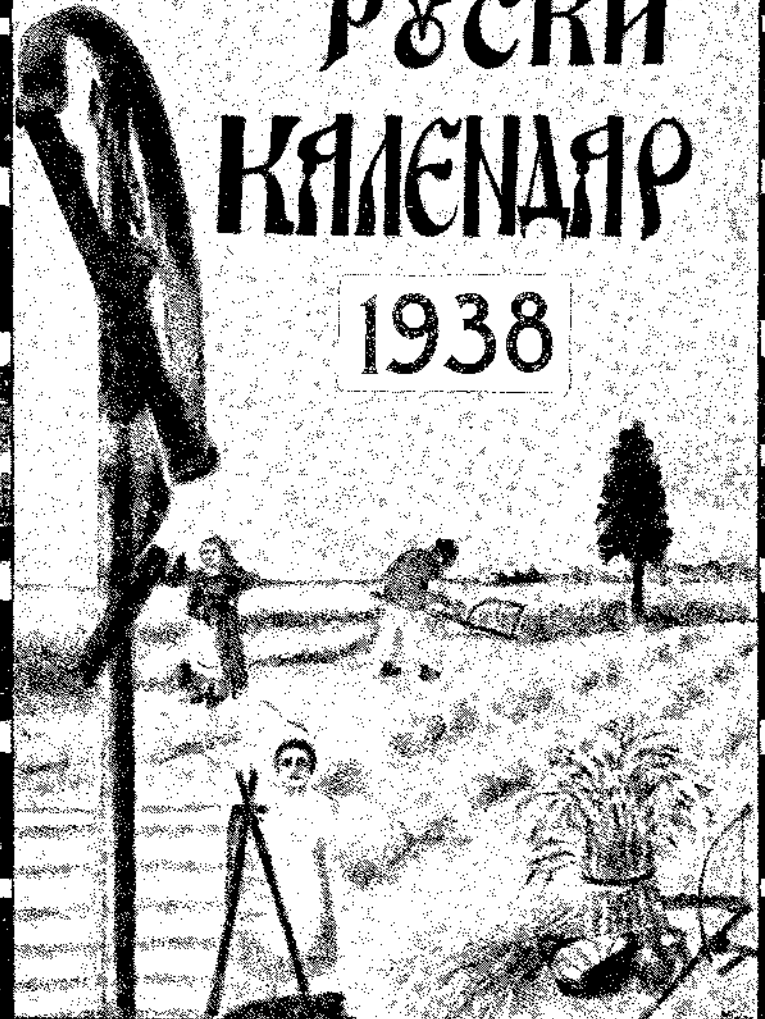

1939

129-

РУСКИ КЯМЕНДЯР

1938

ВИДАТЕЛЪ И ВЛАСТИТЕЛЪ:
РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВИТНЕ ДРУЖТВО
РУСКИ КЕРЕСТУР.

ЮГОСЛАВЯНСКИ РУСИНИ!

З Боску помоцу приходзи ту вам наш полюбени **Руски Календар** уж осемнастираз, да вам шицким приро зажити: **Щешліви Нови Рок 1938.**

Шицким нам познато з яку ше охочнѣсцу и пожертвованѣом трудзели шицки наша народолѣбци, да збудую темель нашей просвити себе и своїм дзецом.

По осемнастиразней витрималей роботѣ шимѣло ше можѣме огладнуц на ей плоди. Нашо Руске Нар. Просвитне Дружтво подало рускому народу уж шумну библиотеку: 18 прекрасни календари, 14 рѣчѣнки Р. Новинок, Граматика нашей бѣшеди, Ефтанѣова дзѣвѣка, Народни писнѣ, Пуоче (писнѣ за извѣци), Алманах, школски кнѣжки и вельо кнѣжки побожного содержания.

Р. 1937. почало РНПД-о издавац и новинки за дзеци **»Наша Заградка«**, котру так любя дзеци читац.

Гей, шимѣме ше огладнуц назад, на нашу роботу, бо то краси успихи и кратким часу попри малим числу нашего народу.

Кед спомнем вѣнѣц дотераних наших зматаньох: же ше наша шицки просвитни виданя друкую уж рок у нашей **власней просвитней друкарнѣ**, — тоди шѣрѣо каждого честного Русина весело задурка. Богу слава наї будзе на дотераниней помоци, а так у чѣст шицким цѣлѣрим подпомагательом РНПД-а.

Але наї себе нѣхто не дума, же зме з тим уж шицко зробели, та уж можѣме мировац и дармовац. Не браца, не шимѣме стануц на пол драги! Хто не напредує — тот назадує. Ище вельо нам остава роботи не докончѣсей. На то потребно вѣрѣдних робѣтнѣкох и пожертвованих дарователѣох. Стануц з нашу просвитну роботу нѣгда не шимѣме. Же старши вѣставало и вѣмерало, — наї младши ступаю на їх места. Шицким прѣтваря наша власна руска просвита: кѣд ващо отцовѣ були пожертвовани дарователѣ РНПД-а, вони вам дзецом своїм лем добри приклад указали, да и ви шицки такн будзеце.

Не язкуйѣме приставац и помалац свою власну просвиту. Ёй добри плоди напразда нам наша жертви и труди.

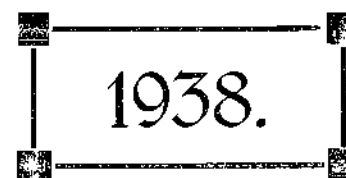
Прето будземе шицки як еден, шицки члени Руского Нар. Просвитного Дружтва!

Ред.

ТОТ КАЛЕНДАР КОШТА 3.— ДИН.

РУСКИ КАЛЕНДАР ЗА РУСИНОХ У ЮГОСЛАВИИ

НА ПРОСТИ РОК

КОТРИ МА 365 ДНІ.

РОК ВИДАНЯ XVIII.

ЗЛОЖЕЛ

У МЕНУ РУСКОГО НАРОДНОГО ПРОСВИТНОГО ДРУЖТВА

ДЮРА БИНДАС,

председатель РНПД-а.

Видатель и властитель:

РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВИТНЕ ДРУЖТВО

РУСКИ КЕРЕСТУР
ДРУКУЄ ДРУКАРНЯ „ПРОСВИТИ“
1937.

I.

По новим		Грекокато. Руски		Римски		Слунко:*)		
14	Пят.	1	Обр. Г. В. В. Н. р.	Феликс	Виходзи :	Заходзи:		
15	Соб.	2	Силвестер п.	Павел п.	15. на 7. г. 30 м.	4 г. 59 м.		
					28. " 6. " 45 "	5 " 42 "		
					1. " 7. " 30 "	4 7 59 "		
Недз. 30. и пред Богоявл. Гл. 5. Ев. в. 8. Лит. ап. з. 258 298. Ев. Лука з 91 и Мар. з. 1.								
16	Недз.	3	Малахий и Горд.	2. по Богоя.				
17	Пон.	4	Собор 70 ап.	Антон пуст.				
18	Вов.	5	Навечерие Бог.	Стол. св. П.				
19	Стр.	6	Богоявление Г.	Канут				
20	Штв.	7	Собор Йоана кр.	Фабиян и. С.				
21	Пят.	8	Прп. Георг. и Ем.	Агница дів.				
22	Соб.	9	мч. Поликта	Викентий				
Недз. по Богоявл. Гл. 6 Ев. в. 9. лит. ап. з. 224. Ев. Мат. з. 8.								
23	Недз.	10	св. Григорий Нис.	Н. 3. по Б.				
24	Пон.	11	Пр. Теодозий. В.	Тимотей				
25	Вов.	12	Мч. Татьяна	Обр. Павла				
26	Стр.	13	Мч. Ермил и Стр.	Поликарп				
27	Штв.	14	Пр. Отци на син.	Йоан Зл.				
28	Пят.	15	Павел Тив.	Аполона				
29	Соб.	16	Покл. вер. ап. Петр.	Франьо с.				
Недз. 31 по С. св. Д. Гл. 7. Ев. в. 10. Лит. ап. з. 280. Ев. Лука з. 93.								
30	Недз.	17	Пр. Антоний В.	Н. 4. по Б.				
31	Пон.	18	Св. Атаназ и Кир.	Иван Боско				
1	Вов.	19	Пр. Макарий	Игнатий				
2	Стр.	20	Пр. Евтихий В.	Стритение				
3	Штв.	21	Пр. Максим исп.	Блазий				
4	Пят.	22	Ап. Тимотей и Ат.	Вероника				
5	Соб.	23	Сщм, Климент	Агата дів.				
Недз. 32 по С. св. Д. о Закхю. Гл. 8. Ев. в. 11. Лит. ап. з. 285. Ев. Лука з. 94.								
6	Недз.	24	Пр. Ксения	Н. 5. по Б.				
7	Пон.	25	Григорий Бог.	Ромуалд				
8	Вов.	26	Пр. Ксенофонт	Иван м.				
9	Стр.	27	Прен. м. Йоана. Зл.	Аполония				
10	Штв.	28	Пр. Ефрем	Сколастика				
11	Пят.	29	Прм Игнатий б.	Указ Г. Л.				
12	Соб.	30	Три Святители	Евлогий				
Недз. Митара и Фар. Гл. 1. Ев. в. 1. Лит. ап. з. 216. Ев. Лука з. 89.								
13	Недз.	31	Мм. Кир и Йоан	Н. седемдз.				

☉ Полня 16. на 6 г. 53 м.

☾ Ост. штв. 23. на 9. г. 9. м

☼ Нови м. 31. на 14. г. 35 м

☿ Пер. штв. 8. на 12 г. 32 м

Хвиля у януару вобще будзе су-
ха, красна и не више жимна.

Роботи у газдовству:

Кед хвиля допуци виво-
жуйме гной на польо, роз-
руцуйме го. Хлів часто
отверац, статок чисто три-
мац, вонка на годзину-два
випуцовац. — У загради
копац. риголовац, гнойц. —
Овоц, чисциц, орезовац,
гушеніци таманіц Груци-
ки за каламене одкладац.
— За виніцу готовиц жем
— риголовац.

Мизерни тот наш живот
Трошиме го половину у
змаганю за будучноса, а
другу половину оплакую-
ци прешлоца.

*) Дні слунка и мешацово ме-
ни, як и о Хвилі — по новим
кал. значени.

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

28 ДНІ.

Слунко:

Дзень	Д Н Е В Н Ї К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

III.

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

IV.

По новим	Грекокато. руски	Римски	Слунко:
14 Штв.	1 Пр. Мария ег.	В. штварток	Виходзи: Заходзи:
15 Пят.	2 Пр Тит чуд.	В. Пяток	15. на 5 г 12 м 6 г 50 м
16 Соб.	3 Лазарова соб.	В. субота	30. „ 4 „ 44 „ 7 „ 11 „
			1. „ 4 „ 43 „ 7 „ 13 „
VI. недз. В. посту Квитна. Єв. Мат. з. 83. Лит. ап. з. 274, Єв. Йоан з. 41.			* Мешацово мени: ☾ Полня 14. на 19 г 1 м ☾ Ост. штв. 22. на 21 г 14 м ☾ Нови меш. 30. на 6 г. 22 м ☾ Перша штв. 6. на 23 г 14 м * Сторочне нагадов. о хвилі: До 6. красна и чиста хвиля, по тим диждж з крупами и шнігом и до конца мешаца неприємна хвиля. * Роботи у газдовству: Невивожени гной треба вивесц, браніц бетеліни. Доконьчиц треба шаце ре- пи, а у другей половини мешаца кукурицу и кромп- лі висадзиц. — Овоц о- чисниц, садзиц и каламиц. Як одквитне овоц шпри- цовац. — Статок добре кармиц пред роботами. * — Не шлебодно шицко у єдним дню сцєц. Ніхто у єдним дню не може по- стац свяци. — Цали наш живот най будзе пригатовене на добру шмерц. Дон Боско.
17 Недз	4 Квитна	Велька Ноц	
18 Пон.	5 Мм. Теодул и Агат.	В. Ноц пон.	
19 Вов.	6 С. Евтих	Кресценций	
20 Стр.	7 Пр. Георгий	Силпиций	
21 Штв.	8 Жель. штварток	Анзелмо	
22 Пят.	9 В. Пяток	Сотер и К.	
23 Соб.	10 Вель. субота	Георгий м.	
Недз. Свитла. Лит. ап. з. 1., Єв. з. 1. Веч. Єв. Йоан з. 65.			
24 Недз	11 Велька Ноц	Н. Била. Ф.	
25 Пон.	12 В. Ноц пондз.	Марко єв.	
26 Вов.	13 В. Ноц вов.	Клето	
27 Стр.	14 С. Мартин п.	Озана к.	
28 Штв.	15 Ап. Аристрах	Павел од кр.	
29 Пят.	16 Мц. Агапія	Петро м.	
30 Соб.	17 Пр. Симеон	Катарина с.	
Недз. 2. Томова. Гл. 1. Єв. в. 1. Лит. ап. з. 14, Єв. Йоан з. 65.			
1 Недз	18 Йоан д.	2. по В. Фил.	
2 Пон.	19 Пр. Йоан	Атанасий	
3 Вов.	20 Пр. Теодор тр.	Найдз. Кр.	
4 Стр.	21 Сщм. Януарий	Зах. св. Ос.	
5 Штв.	22 Пр. Теодор	Пий п.	
6 Пят.	23 Св. влм. Георгий	Иван пр. дзв.	
7 С. б.	24 М. Сава стр.	Станислав	
3. Недз. Мироносиц. Гл. 2. Єв. в. 3. Лит. ап. з. 16, Єв. Марко з. 69.			
8 Недз	25 Ап. Марко	3. по В. Н. М.	
9 Пон.	26 Сщм. Василий	Григорий Н.	
10 Вов.	27 Сщм. Симеон	Исидор	
11 Стр.	28 Ап. Яков и Сос.	Франьо г.	
12 Штв.	29 Мм. у Кизики	Панкраций	
13 Пят.	30 Ап. Яков	Сервацний	

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

V.

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

VI.

[illegible]

VII.

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

viii.

По старим	Грекокато. руски	Римски	Слунко :
Недз. 9. по С. св. Д. Гл. 8. Єв. в. 9. Лит. ап. з. 128. Єв. Мат. з. 59.			Виходзи: Заходзи: 15. па 4 г. 53 м. 7 г. 16 м. 31. „ 5 „ 15 „ 6 „ 45 „ 1. „ 5 „ 17 „ 6 „ 43 „
14 Недз.	1 Макав (п. посту)	10. по Р. Евз.	*
15 Пон.	2 Пр. м. Стефан	Успен. Бог.	Мешацово мени:
16 Вов.	3 Пр. Исакий	Яким	☾ Ост. штв. 18 на 9 г. 30 м.
17 Стр.	4 7 отроки у Еф.	Гияцинт	☉ Н. мени. 25 на 12 г. 17 м.
18 Штв.	5 М. Евсингий	Елена ц.	☾ Пер. штв. 1 на 6 г. 28 м.
19 Пят.	6 Преображ. Г.	Людovit б.	☉ Полня 9. на 9 г. 8 ми
20 Соб.	7 Пр. Дометий	Стефан кр.	*
Недз. 10. по С. св. Д. Гл. 1. Єв. в. 10. Лит. ап. з. 131. Єв. Мат. з. 72.			Сторочне нагадов. о хвилі: Початок цепла хвиля, а по тим до 11. неприємна, а вец до 30. красна и шумна хвиля приходзи. 31. витровито.
21 Недз.	8 С. Емилиан	11. по Р. И. Ф.	*
22 Пон.	9 Ап. Мафтей	Тимотей	Роботи у газдовству:
23 Вов.	10 М. Лаврент.	Филип	Угорене, оране наста- виц. Конопи вижац. У заг- радкох парадичи, папригу за жиму одкладац. Виницх чувац од чкодлівих птицох.
24 Стр.	11 М. Евпло	Вартоломей	— Кед би чистец пре су- шу похибел, муша ше пчо- ли и у августу кармиц.
25 Штв.	12 М. Фотий и Ан.	Людovit	*
26 Пят.	13 Пр. Максим	Зефирин	
27 Соб.	14 Грор. Михай	Осиф. Кал.	
Недз. 11. по С. св. Д. Гл. 2. Єв. в. 11. Лит. ап. з. 141. и 240, Єв. Мат. з. 77. и Лука з. 54			
28 Недз.	15 Успен. Пр. Бог.	12. по Р. Авг.	
29 Пон.	16 Нерук. Образ	Усикновене	
30 Вов.	17 М. Мирон	Ружа дів.	
31 Стр.	18 М. Флор и Лавро	Раймунд	
1 Штв.	19 М. Андри стр.	Егидин	
2 Пят.	20 Прор. Самуил	Зенон	
3 Соб.	21 Ап. Тедей	Мансвєт	
Недз. 12. по С. св. Д. Гл. 3. Єв. в. 1. Лит. ап. з. 158. Єв. Мат. з. 79.			
4 Недз.	22 М. Агатоник	13. по Р. Р.	
5 Пон.	23 М. Луп, Ириней	Ловро	
6 Вов.	24 Сщм. Евтихий	Захарий	— Без Бога, ані до порога.
7 Стр.	25 Ап. Вартоломей	Марко	— Бог високо, цар далеко.
8 Штв.	26 М. Андр. и Натал.	Рож. Бог.	
9 Пят.	27 Пр. Пимен	Петро кл.	— Божи очи видза нас водне и в ноци.
10 Соб.	28 Пр. Мойсей	Микола	— Бог помага тому, хто ше моллі Йому.
Недз. 13. по С. св. Д. Гл. 4. Єв. в. 2. Лит. ап. з. 166 и 33, Єв. Мат. 87 и Марк. з. 24.			
11 Недз.	29 Усикновєние	14. по Р. Пул.	
12 Пон.	30 С. Александер	Мєно Мариї	
13 Вов.	31 Пол. ч. пояса Б.	Филип м.	

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

IX.

Дзень	Д Н Е В Н І К	Прыток		Відаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

31 ДЗЕНЬ

X.

- Гладней куми — хлеб
на думи.
- Дзе часто госцина —
там бліскі глэд.
- Гарчок гарчку доганя
а обидва чарни.

Дзень	Д Н Е В Н Ї К	Прыток		Відаток	
		Дин	п	Дин	п

XI.

[illegible]

ДЕЦЕМБЕР

(ГРУДЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

ХІІ.

По старим	Грекокато. руски	Римски
14 Стр.	1 Прор. Наум	Спиридион
15 Штв.	2 Прор. Авакум	Ириней м.
16 Пят.	3 Прор. Софроний	Евзевий
17 Соб.	4 Вм. Варвара	Лазар
Недз. 27. по С. св. Д. Гл. 2. Єв. в. 5. Лит. ап. з. 233. Єв. Лука з. 71.		
18 Недз.	5 Пр. Сава	4. Адв. Грац.
19 Пон.	6 Св. О. Николай	Владимир
20 Вов.	7 С. Амврозий	Амон м.
21 Стр.	8 Пр. Потаний	Тома
22 Штв.	9 Неп. Зач. Богор.	Зенон
23 Пят.	10 М. Мина и Ерм.	Викторія
24 Соб.	11 Пр. Данил ст.	Адам и Єва
Недз. 28. по С. св. Д. Праотцох. Гл. 3. Єв. в. 6. Лит. ап. з. 208. Єв. Лука з. 76.		
25 Недз.	12 Пр. Спиридион	Рожд. Хр.
26 Пон.	13 М. Евстрат	Св. Стефан
27 Вов.	14 М. Тирс и Лепк.	Ап. Иван
28 Стр.	15 Сщм. Елевтерий	Младенци
29 Штв.	16 Прор. Агей	Тома б.
30 Пят.	17 Прор. Данил	Давид кр.
31 Соб.	18 М. Севастиян	Силвестер п.
Недз. 29. по С. св. Д. Св. Отцох. Гл. 4. Єв. в. 7. Лит. ап. з. 328. Єв. Мат. з. 1		
1 Недз.	19 М. Бонифатий	Нови р. Обр.
2 Пон.	20 Сщм. Игнатий	Мено Исус
3 Вов.	21 Мц. Юлиана	Геновева
4 Стр.	22 Вмц. Атанасия	Тит б.
5 Штв.	23 М. 10 у Криту	Телесфор
6 Пят.	24 Навечеріє Р. Хр.	Трокралі
7 Соб.	25 Рождество Хр.	Луциан
Недз. 30. по С. св. Д. и по Рожд. Гл. 5. Єв. в. 8 Лит. ап. з. 200. Єв. Мат. з. 3.		
8 Недз.	26 Собор Пр. Богор.	Северин
9 Пон.	27 Первом. Стефан	Св. Фамилия
10 Вов.	28 Мм. 20 тисяч	Павел п.
11 Стр.	29 Младенци	Гигин
12 Штв.	30 Мц. Анисия	Татяна
13 Пят.	31 Пр. Мелания	Богомир

Слунко :

Виходзи: Заходзи:
15. на 7 г. 44 м. 4 г. 6 м.
31. „ 7 „ 51 „ 4 „ 15 „

*

Мешацово мени :

☾ Ост. штв. 14. на 2 г 17 м.
☉ Н. меш. 21. на 19 г. 7 м.
☿ Пер. штв. 29 на 11 г 53 м.

*

Сторочне нагадов. о хвилі :

До 10 неприємна, диждовна и шнігова хвиля.
11-13. сухо и жимно. До 28. мрази и жимно. 29. диждж. 30-31. красно.

*

Роботи у газдовству :

Крем жимского ораня вонкашня работа стої. Гной ше вивожує. — У *заградках* попри цеплей хвилі мож копац. — *О-воци* чисциц, орезовац и шприцовац. — *Пчоли* треба да мирую.

*

— *Хто ше лічи, тот ше и калічи.*
— *Кед пожичу, та велічаю, а кед врацаю — та преклінаю.*
— *Кривого древа у леше найвецей.*

Дзень

ДНЕВНІК

Прийток

Видаток

Дин

п

Дин

п

РОК 1938.

є прости рок ма 365 дні 5 години 48 минут 46,43 секунди, лебо 365.242204 дні. — Прости роки су (фeбруар 28 дні): 1938, 1939. — Преступни роки су (фeбруар 29 дні): 1940. — 31 дньово мешац: януар, март, май, юлий, август, октобер, децембер. — 30 дньово мешац: април, юний, септембер новембер, 28—29 дньови мешац є фeбруар.

ШТИРИ ЧАСЦИ У РОКУ.

Яр почина: 21. марта на 7 годзин 43 минути рано.

Лето почина: 22. юна на 3 годзин 1 минуту рано.

Бшeнь почина: 23. септембра на 6 годзин вечар. Теди дзeнь и ноц ровни.

Жима почина: 22. децембра на 1 годину 14 минути по поладню. Теди дзeнь пайкратшa а ноц найдлугша.

ЗАЦЕМНУЦЕ СЛУНКА И МЕШАЦА.

У нас у Европи не буду ше видзиц зацемнуца слунка лем мешаца.

Подполне зацетнуце мешаца: медзи 7. и 8. новембра. У нас будзе видно 7. на 9 годз. 41 мин. вечар, а кончи ше 8. на 1 годз. 12 мин. рано.

ПАСХАЛИЯ.

Ключ гранични, або пасх. буква
V. Вруци літо, або недз.
буква Д.

Фашенги длуги 7 тижні.

Триод (недз. митар.) почина 31.
януара (13. фeбр.)

Недзеля мясопустна: 14. II.
(27. II.)

40 Мученіка 9. (22) марта.

Поклони 24. III. (6. IV.).

Благовищенє 25. марта (7. апр.)

4. недз поста.

Велька Ноц 11. апр. (24. IV.).

Вознесение Хр. 20. мая (2. юна).

Русадля 30. V. (12. VI.).

Петров пост 3 тижні

Велька Ноц латинска 1 тидзень
пред нашу.

ПРИКАЗАНИ ПОСТИ.

1. *Вилія* Богоявлен. и Рожд.
Исуса Христа.

2. *Вельки пост* од пондзелку
недзелі сиропустней 22. II.
(7. III) до Велькей Ноци.

3. *Петров пост* од пондзелку
по недзелі Всих Святих 7.
(20) юна до Петра и Павла.

4. *Матки Божей пост* од 1.

августа до Успения Богор.

5. *Усикновение* ч. главы св. Йо-
ана Крест. 29. августа.

6. *Воздвижение* ч. Креста 14.
септембра.

7. *Крачунски пост* (Филиповка)
од 15. нов. до Рожд. И. Хр.

8. Каждой стреди и пятку през
рок, крем сертисох.

Тераз Церква полгчела давни пости и то:

I. У Вельким Петровским, Матки Божей и Крачунским посту длужнось отримач пост во *пондзелки, стреди и пятки* на котри дні допущено *по било*, а на други дні (вовторок, штварток, соботу и недзелю) *плєбодно єсц месо*. Же би зме у дачим задово-
лели Господу Богу за тоти ласки, приказано на тоти дні (вовто-
рок, штварток, соботу и недзелю) *пред полудзенком и вечеру*
вимодліц духовним особом псалом 50. („Помилуй мя Боже“), а
другим, котри месо єдза 1 Отчeнаш и 1 Богородице Діво вимодліц.
Препоручує ше и добри діла твориц, нащивац хорих, даровац ху-
добним. — Тото розширенє вредзи и на таки постни дні, кед на
ніх даяке заповеданє швето церковне пада.

II. Од того общого розришеня виняти: 1.) Цали перши ти-
дзень и страстни (вельки) тидзень велького посту. У тих двох тиж-
ньох ніч не шлєбодно єсц месо. По било допущено лем вовторок,
штварток и соботу, а пондзелок, стреду и пяток през побило.

ПОСЦИЦ НЕ ДЛУЖНИ:

1. Дзеци, котри роки не маю (до 7. року).

2. Старши людзе, котри слаби.

3. Тоти, котри чежко хори, лебо по хороти гу здравю ше
вращаю.

4. Самодруги и мацери котри дойча.

5. Роботніци, котри чежку роботу коньча.

6. Таки котри не маю иньше єсц, як н. пр. жобраци, слуго-
ве, подражни (путешествуючи).

У таких случаях не потребне одпущенє од посту модліц,
бо таких св. Церква уж розширела.

ЗАГАЛЬНИЦИ (СЕРТИСИ).

1. Од Рождества Ис. Христ. до Богоявления.

2. Медзи недзелями Митара и Блудного Сина.

3. Од велькей Ноци до Недзелі Томовой.

4. Од Русадльох до недзелі Всих Святих.

ЗАДУШНИ СОБОТИ

1. Собота пред недзелю мясопустну.

2. Собота пред недзелю 2., 3. и 4. велького посту.

3. Собота пред Русадлями.

ДЕРЖАВНИ ШВЕТА.

По новим числу.

28 юна: *Видовдан*, служа ше богослуженя за погинулих
борцох за виру и отечество.

6. септембра: родзени дзeнь Його Величества *Краля Петра II.*

1. децембра, спомин виглашеня Уєдиеня Сербох, Горватох
и Словенцох до единственей держави *Кральовини Югославий*.

НАШ ВЛАДІЮЩИ КРАЛЬСКИ ДОМ.

Його Величество король **Петро II**, народжений у Београді 6. вересня 1923. року. На трон ступив 9. жовтня 1934. року.

Її Величество королева **Марія**, народжена у Готі (Греція), 8. лютого 1899. р.; вийшла за Београді 9. липня 1922. року.

Його королівське Височество **Томислав**, народжений у Београді 19. лютого 1928. року.

Його королівське Височество **Андрей**, народжений на Бледі, 28. червня 1929. року.

Його король. Височество Князь **Арсен**, народжений у Темішварі 4. квітня 1859. року.

Його король. Височество Князь **Намісник Павло**, народжений у Петровграді 15. квітня 1893. року.

Її король. Височество Княгиня **Олія**, народжена у Татаю (Греція) 27. травня 1903. року.

Його король. Височество Князь **Александр**, народжений у Лоді (Англія) 13. серпня 1924. року.

Його король. Височество Князь **Никола**, народжений у Лондоні 29. червня 1928. року.

Його король. Височество **Дьорде**, народжений 27. серпня 1887. року на Цетинію.

ГЛАВА КАТОЛИЧЕСКОЙ ЦЕРКВИ.

Його Святїйшество **Папа Пій XI**, патріарх заходу, римський єпископ, наслідник св. апостола Петра 265-и. Народжений 31. мар. 1857. р., т. є. ма 81 рік. На папський трон обраний 12. феб. 1922. р.

Грк. кат. єпархія крижевська.

Єпископ: Впреосвящені *Др Дионисий Няради*, народжений у Р. Керестурі 10. X. 1774. р. Пошвенений за священника 1. I. 1899. року. За владика пошвенений був у Римі на Христ. Родж. 1914. р.

Грк. кат. єпархія у Америці.

1. Єпархія Пітсбуржська (за грекокатоліків з Подкарпатих і Югославії) владика: преосвящ. *Василий Такач*, бива у Гомстеді.

2. Єпархія Філадельфійська, владика: преосвящ. *Константин Богачевський*, бива у Філадельфії.

3. Єпархія канадська владика: преосвящ. *Василь Ладика*, бива у Едмонтоні Алта.

4. Єпархія у Южній Америці у Бразилії, владика неє.

Грк. кат. єпархія у Галиції (Польській).

1. Архiepіскопія львівська, митрополит: ексселенц. *Андрей граф Шенгвицький*, народжений 29. VIII. 1865. р. Митрополитом именовани 17. I. 1901. р. Пом. епп. *Др. Иван Бучко*.

2. Єпархія премиска, владика: преосвящ. *Йосафат Коциловський*, имен. 1916. р. Пом. еп. *Др. Григорий Лакота*.

3. Єпархія Станіславівська, єпископ: преосвящ. *Григорий Хомишин*, имен. 1900. р. Пом. еп. *Др. Лятишевський*.

Грек. кат. єпархії на Подкарпатській Русі.

1. Єпархія Мукачевська, єпископ: преосвящ. *Алекс. Стойка* имен. 1932. р., бива у Ужгороді.

2. Єпархія Пряшевська, єпископ: преосвящ. *Петро Гойдиш*. Пошвенений за єпископа у Римі 25. III. 1927. р.

ПЕРША МАШИНА, КОТРА ГУТОРИ.

Праунук Едісона, єдного од наймудрейших людях того швета, запитав раз свого прадіда, чи то правда же ви мій прадіду видумали першу машину, котра гутори.

Не, дзедко мій, одповів Едісон. Таку машину створив сам добрий Бог, а тота же машина вола чоловік.

ОПОМЕНИ ДОБРОГО ДІДА

Єден дідо, котрий мал вельку фамелію, єдний недзелі так гуторив своїм сином і унуком:

Дзеци мій, нігда не забудзе на тоти правди:

1. Же робота в недзелю і на швето нікого не збогацела;

2. Же криво забрате нігда не буде од Бога благословене;

3. Же милостиня не зробела нікого худобним;

4. Же раньша і вечарша молитва нікому не скрацела дзень;

5. Же син, котрого родителі мушели напушити, нігда не був щешливи.

Ище мам вам дошка повесити і то добре себе запам'ятайте тоти два ствари: *кажди постане худобни, хто краде і хто роби в недзелю*.

ЦО ШЕ ЗБУВА У ЄДНІ ГОДИНИ?

У єдній годині жем же образи з нами за 1776 км.;

У єдній годині умерав 4160 особи, а народза же 4500;

У єдній годині швет потроши 25 мільйони кг. кропелі, коло 4 мільйони кг. мяса, 30 мільйони тонн хлеба, і 3 мільйони вайцх преїдзе до гладного жалудку;

У єдній годині попию людзе 50 мільйони шольки кафи, 1 і пол мільйони литри вина і пол мільйони литри пива;

У єдній годині зароби кинески робітник, а і наш, 1 динар, а директоре амеріцких банках по 15.000 долари;

У єдней єдиной годзині — подумай кельо би ши могол доброго зробиц и кельо доброго страиц?

Дзень ма 24 годзини. Кельо од тих годзинох потрошиш

На спане?

На роботу?

На молитву?

На єдзене и одпочивок?

На забаву и на грих?

А дзе други годзини? На цо их вихаснуєш? Пробуй вираховац!

Драбина, котра нас водзи до раю.

Св Алфонс так гуторел у своїх казаньох:

Драбина, по котрей можеме присц до раю, ма 7 гарадичи:

1.) **Слухац** слово Боже;

2.) **Вериц** тото шицко, цо мам Бог обявел;

3.) **Любиц** Бога и ближного;

4.) **Робиц** — цо нам Бог заповеда;

5.) **Церпиц** и церпезліво зношиц свойо прикросци;

6.) **Войовац** проти злих склоносцох;

7.) **Надвладац** наших духовних неприятельох з молитву и витревалосцу у добрим.

ЯК НАРОДИ ПРИШАГАЮ.

Кельо народи на швеце, тельо рижни обичаї. Пришага при поєдниних дзивих племенах. У Африки старожителе пришагаю на лєвох, крокодилах и других дзивих жвирах, а часто пришагаю и на оружие. Вони гуторя: »Най ме прелїгне лев, або крокодил, кед циганїм!«.

Кинези часто пришагаю на кўри. То за нїх найсвятїша пришага. Вони гваря: »Кед не гуторим правду, най ме боги забию, якцо я тєраз зибивам тоту кўру«. И вон при тим викрўцує кўри шию.

Бўдисти у Сиямў пришагаю: »Кед циганїм, най ме небески сили осўдза и пошлїо до пекла, да у єдним ши-тў ношим воду«. — У Анамў чловек котри пришага, бере єден штранг до рўки и гутори: »Кед циганїм най умрем од того штранга«. — Старожителе на Новей Гвинїї пришагаю на слўнко и мешац. — У Америки вшелї-яки кривовирци вобще не пришагаю, лєм зос вдереньом рўки на стол потвердзўю, правду и точносц их бешеди.

Зос школи.

2.) Преходзел паноец и гу ньому приступела єдна школярка, па го замоддела, да єй да обращик.

Паноец єй обецал дац, кед го заслужи И запита малу школярку: чи єст вецей як єден Бог?

Школярка крашне одвитовала: лєм єден єст Бог.

Паноец: а як ти знаш, же єст лєм єден Бог?

Школярка: Добри Бог вшадзи, а кед би було вецей богох, дзе би ше гевти змєсцели. —

Так школярка достала красни обращик за красни отвит.

Кресценє Русиных и хасен од нього.

Мєдзи першима нашими князами найславнїши св Володимир. Славни вон и як княз, же свойо князовство прєширел и шицких своїх сушєдох-князох надвладад и зробел єдну вельку державу, але вельо є славнїши, же за його владаня нажо прадїдовє спознали и прияли Христову виру. Запровадзєне християнскєй вири у його князовствє принєсло му наслов „равноапостолски княз“.

За наш народ покресченє мало вельки значай. и зато не чудо, же о тим кресченю єст вецей приповєдки-лєгєнди як Владимир вибрал виру, за котру думал же будзє за Русиных найприкладнїша. Єдна така лєгєнда гвари, же княз Владимир послал на шицки страни своїх посланїкох да видза дзе ше найкраше служи и котра вира найлєпша: Пошли, врацєли ше и виявєли же найлєпша вира восточна католицка. И тєди надумал Владимир да до тєй вири прєкрєсци шицких Русиных. Алє нє сцєл од Грекох модлїц мисїонарох, вон то задумал на иншаки способ зробиц.

Дзвигнул войско на грєчєски варош Гєрсонєс и завжал го, з вєдка послал послох до Царгороду да му даю за жєну шєстру царох Василия и Константина. Кєд му царовє врацєли, же нє можу одац шєстру за погана, виявєл же ше радо покресци. Тєди царовє одали за нього свою шєстру Ану, а вон зос Гєрсонєсу вжал грєчєских паноцох зос собу да похресци Киевлянох и цали руски народ.

Стало ше то 988 року. Тєди восточна грєчєска цєрква була ищє у звязи з католицку цєркву и зос римским прєстолом и так нашо прєдки прияли виру Христову католицку и були уж тєди грєкокатолици. То трєба окрємє наглашиц.

Грєчєски паноцєвє принєсли зос собу кнїжки уж прєдложєни на болгарску бєшєду, котра ше и тєди розликовала од тєдишнїй живєй рускєй бєшєди. Тота бєшєда вола ше цєрковно-славянска и ми ше и нєшка з нїю служимє у цєрковх и кнїжкох.

Алє гоч Русини прияли нову виру стари свойо погански обичаї нє охабєли зосшицким и их шлїди и нєшка мож найсц у народних обичайох н. пр. обєд по хованю.

А зос християнством нашо дідове барз вельо достали. Перше вони упознали праву виру, котру Господь Бог обявел. А гу

Св. Владимир, покреститель Русиных.
и церковх. Перше шицко робели цудзи майстроуе понайвещей Греки, а познейше маме и ми своїх, котри не робели лем шмело за своїма учителями але и свого дали и створели наш власни руский стил.

Зоз християнску виру створела ше една нова мощна організація по цалей держави, котра Владимирови була на помощи, бо цала держава була роздзелена на владичества, котрима на чоле бул митрополит зос Києва.

Християнска церква мала уж давно своєю закони, котри принесла и гу нашим предком: вони вецка по образу церковних за-конох ушорювали свой живот приватни и державни.

Закони их учили, же князовска власц од Бога и вони дзвиг-ки ей авторитет, а з тим ведно замоцнела и держава.

Постали монастири, котри були не лем доми молитви и по-божного живота, але и доми култури, одкадз ше ширело писане слово, дзе постали школи, шпиталі и доми за художних. З тих монастирох ширела ше просвита медзи руским народом. Початок цалей нашої култури и просвити дало християнство.

Прето покресчене Русиных за часох Владимира. Велького будзе за нас не лем важна подія у нашим церковним християн-ским живоце, але и початок нашої народней просвити и култури.

тому вельки хасен ма-ли и у просвити и кул-тури. Бо зос гречески-ма панонами приселела ше на нашо стари же-ми и греческа наука, котра були теди на ви-соким степену у каж-дим згляду. А през Бол-гарох, котри теди стали под западним впливом, пришла гу нам и запад-на култура. И так ше нараз нашим дідом ук-зали два нови жридли култури и восток и за-пад. И спочатку вони буду брац лем готове од своїх просвищених сущедох и своїх учите-льох, а не одлуга поч-ню и сами своєю вида-вац. То ше добре ви-дзи не будовлі палатох

† Др. ДИОНИЗИЙ НЯРАДИ
владика

Церковне чтение

Тристорочніца шмерци Осифа Рутского, грекокалицкого митрополита, котрого папа Урбан VIII. наз-вал „Атлантом св. Зединеня,“ „Слупом Церкви,“ „Атанасийом Руси.“

Дня 5. фебруара 1937. року навшершела ше тристорочніца шмерци кийско-галицкого митрополита Осифа Велямина Рутского. Преславу того ювилею започал вельки митрополит українского народу и наслідник Рутского на його трону, галицки митрополит Андрей Шептицкий. У Львову зишли ше на празник Непорочног Зачатия 1936. р. владикове трох тамошніх владичествох з настоятелями шицких монашеских чинох и численим священст-вом и през три дні отримовало ше перше торжество того ювилею. Торжество отворел сам митрополит Шептицкий з прекрасну бе-шеду на чесц Рутского. У двох (Перемишской и станиславовской) епархії отримала ше преслава у 1937. року. Дня 28. фебруа-ра 1937. отримане торжество на памят Рутского у Риму.

Митрополит Рутский ведно зос св. Йосафатом були не лем пионери св. Зединеня у широких крайох Литви, Волиня и України, але ю и утвердзели у ей перших початках зос свою роботу, живо-том и шмерцу. Понеже бул Рутский перши з Литви у паповей колегії св. Атанасия у Риму котру основал папа Григорий XIII. 1577. и одредзел за виховйоване богословох восточних Церковх, преславела тот ювилей колегия ведно зос семинарию св. Йосафа-та, котру збудовал терашні славно владаючи папа Пий XI. за шиц-ких католикох восточно славянского обряду. Св. Отец ставел тоту семинарию под особену охрану друга митрополита Рутского св. Йосафата. Сам св. Отец на вакації 1936. року у своей бешеди до наших богословох спомнул, же будуючи семинарию св. Йосафата мал пред очми тих двох геройох - св. Йосафата и Рутского, — „котри

зос свою святосцу, своїм римским духом и апостолску ревносту стали пред його душу, кед будовал у Риме семинарию достойну тих двох великанох за котрих чешше повесц цо не були, як цо були. (Осерваторе Романо 1-X-1936). Митрополит Шептицкий трима уж вещей роки свойого окремого священника у Риме, хтори ма задаток позберац по можливосци цо векше число писмох Рутского, хтори ше находза у рижних архивох Рима и на основу тих состави животопис Рутского. Того року мало би буц видане вельке число тих писмох. Нашо висти о Рутским темеля ше найбаржей на животопису, цо го составел митрополит Корсак, наслідник Рутского. Єден рукопис того животопису чува ше у библиотеки О. О. Василянх у Львову. Бенедиктовец Гнепич кед писал животопис св. Йосафата переписал тот рукопис, и даровал Польскей национальней библиотеки у Паризу. Знаме и то, же єден жовотопис Рутского даровал Осолински папи Инокентию XI. Крем римских архивох, находза ше велі писма Рутского у нашим народним музею у Львову и у библиотеки Митр. Шептицкого. За часох російских царох вельке число рукописох пренешене з Вильна до Петрограду. При писаню животописа митр. Рутского можеме ше на жаль операц лем на єдну час: документох о його животу.

Холмски єпископ Яков Суша, познати животописец св. Йосафата и Мелетия Смотрицкого, так нам описує характер Рутского: „Йосиф Рутский бул человек поваги, розбору, незвичайней святосци, по шерцу Божи человек.“ Иван Велямин Рутский родзел ше у Рути на Литви 1573. р. од одличней фамелиї, котра була по вири кальвинска. У тот час вельо одличних фамелийох преходзело на протестантску и кальвинску виру, па так зробели и фамелия Рутского. Як даяким чудом їх сина кресцел грекокатолицки парох и дал му на кресценю мєно Иван. Кед вирос, родичи го послали до кальвинских школах, але млади Рутский ревно нащивйовал католицку церкву и побожно слухал проповіди ОО. Єзуїтох. Незвичайного таленту и розуму легко розумел правди католицкей вири и до свойого шерца усадзовал чисту Божу науку. Кед то дознали його родичи и вихователе, заказали му ходзиц до католицких церквох. Рутский звершел свойо нїзши науки у Вильну. Боже го провидїне послало на висши науки до Праги. Ту зашол медзи кривовирних гуситох. Обачел их заблуди и заш ше обрацел на ОО. Єзуїтох з молбу да го и далей руководза. Ту ше упознал з вельким учєняком ректором заводу Теофилом Крестичом. По длукших бешедох з нїм зохабел Рутский кальвинску виру и прешол

на католицку. Сцел постац и монахом Єзуїтом, але му то хорота не дозводела, бо го Господь избрал за роботу на другим подю.

По совиту ОО. Єзуїтох охабел Прагу и пошол до Вирибургу, да там студиює филозофию. Кед того мац дознала, же єй син охабел кальвинску виру и прешол на католицку, поволала го доми и загрожела ше му, же му не будзе вещей давац помоци, кед и далей остане католиком, Син не сцел у тим послухац свою мацєр, але

Митрополит: Осиф Рутский.

одлучел пойсц на богословни науки до самого Риме. Драгу до Риме прешол за мешац пешо. Зоз собу ношел препоручне писмо о. Бокси. Тото му писмо отворело дзвери грекокатолицкей семинариї св. Атанасия.

Рутский у Риме.

У того време водзели грецку колегию св. Атанасия у Риме ОО. Єзуїти. На препоруку О. Бокси вони радо прияли Ивана Рутского до семинариї. Рутский ше барз зачудовал, кед дочул, же питомци тей колегии з пришагу ше обовязую, же останю цали

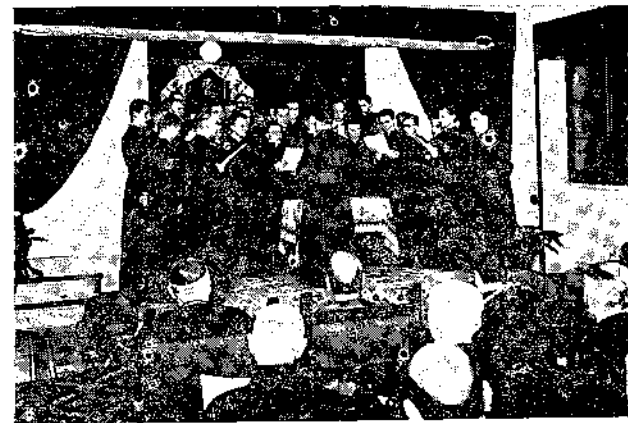
живот у восточним обряді. Прето же Рутський прешол з кальвінової вири на католицьку з латинським обрядом і не познав восточний обряд, хоч його предки були восточняки, не сцел положиць преписану пришагу. Своїй чежкосци одкрив перед духовником колеґії: „Восточна церква у моєй оцовщині находзи ше у великим непорядку і розпаданю.“ Духовник искусни человек одвигавал на то новому питомцу: „Хто зна, може буць тебе Бог вибрал, да будзеш „сосуд избраний“ за твой народ. Рутський ше мало змирел і докончовал своїй богословськї науки, але у души не жадал приять восточний обряд. Неодлуга пришол до Риму о. Бокса. Рутський пошол гу ньому да му вияви свою неохоту приять восточний обряд. Кед о. Бокса немогол сам нагварить Рутського да то зроби, замодлел авдиенцію при тедишнім папі Клименту VIII. О тей авдиенції приповеда нам митр. Корсак слїдуюче: „О. Боксе представел Папі молодого Рутського і наґлашел як новозединена Церква вельо церпи пре то же нет пожертвовних людзох, а тот млади богослов — ту указал на Рутського — хтори тераз стої перед св. Отцом, моґол би буць прикладни середник за святи і високи намири спільного нам Оца“. На то ше св. Отець обрацел гу Рутському і прегварел: „Иване, жадам да примеш і да за вше останеш у восточним обряді“. Кед ше Рутський вигварел, же не позна восточний обряд, же ше родзел од кривовирних родичох, же прешол до католицької Церкви латинського обряду; а на грецьки ані не думал, же незна української літератури, св. Отець го прервал і одлучно прегварел: „Иване, у мену святого послуху розказуем ци, да охабиш латинськи обряд і примеш грецьки.“

Чежкого шерца послухал Рутський намисника Христового і положел пришагу, же през цали жовот остане у восточним обряді. Випатрало, же тим питанєм пременки обряду Рутського остаточно довершене. Але Боже Провидїне сцело да ше то то незвичайне поволанє ище баржей укаже перед цалим шветом.

Рутський ше упознава з Иваном Кунцевичом.

Року 1603. звершел Рутський своїй богословськї науки у Римі і врацел ше до своєї оцовщини Литви, до Вальна. Да випольнї волю св. Оца, представел ше тедишньому зєдиненому митрополитови Іпатію Потію і замодлел го, да го приме до своєї епархії. Митр. Потій хладно прийм Рутського і зякимшиком недовірїюм. Вон добре знав, же Рутський походзи з кальвінської фамелії, а не познав точнейше шицко то то, цо ше з нїм познейше збывало, та

не бул цалком певни, чи то Рутський модлі щирого шерца, чи под впливом других. Таки прияток од митрополита барз розжалел Рутського і вон не знав, цо робиць. Вон сам пише о тим у своїм ділу „Дискурзус де корриґендо регимині ин риту греко,“ кед гутори, же го ніч не прицаговало до зєдиненої Церкви, бо видзел же вона цалком запушена. Св. Зєдиненє було без чесци; і сам митрополит находзел мало поштованя зос страни латинського клиру, док у исти час св. Зєдиненю грожели, же го витребя з лїца жеми і незєдинени Козаци і рижни кривовирци. Зєдиненє священство було худобне, неукє і без дисципліни, церкви запушени,

З торжества 300 рочней шмерци митрополита Рутського. Українськи шпив. хор у Римі. Дириґент Іриней Тимко, богослов.

а прости народ не престано бунелі вшелїяки агитаторе. Шляхотська младеж була присилована прейсц на латинськи обряд, кед уж скорей їх родичи не прешли на протестантську або кальвінську виру. Подобно нам о истей ствари гутори і животописец Рутського митрополит Корсак цитуючи власни слова свого попередника: „Йосиф (Рутський) здогадуючи себе тот час гуторел: Кедигод би сом сцел ше наплакаць пре вонкашнє пустошенє, ишол би сом до Церквох наших русинох. да присуствуєм при богослуженю. Врацел сом ше вше заплаканих очох. Так позбул розкол у тот час українську Церкву, дзивку Царову, каждеї шмати.“

Єдину потїху у тот час находзел Рутський у познанстві з Иваном Кунцевичом, познейше мучеником за св. Зєдиненє - св Йоасафатом. Вон у то то време перебувал у Вильну як тарговськи калфа

у фамеліі Попович. Тото познанство святих душох скоро ше пременело на праве приятельство. Иван Кунцевич мал вельо хасну од ученосци Рутского, а Рутский находзел у торговским помочні-кови ридки приклад святосци, живота поного надії и християнскей ревності, хтори вше глядал лем цо Бог сце, а на себе найменей думал.

Путоване до Персії

У тот час його товариш, бувши дутянски шегерт, бул уж у манастире и як монах приял мено Йосафат. Якаж незвычайна сила прицаговала Рутского гу Йосафатови. З писмох Рутского о животу св. Йосафата дознаваме, о чим тоті двоє приятели бешедовали и як впливали еден на другого. Уж од teraz думал Йосафат о тим, яки би хасен бул за св. Зединене, кед би гу ньому пришол Рутски до манастира пресв. Тройци. Але плани Рутского були цалком иншаки. Йосафатови не оставало инше як молиці од Господа тоту ласку. И Господь вислухал його молитву.

У тот час Рутский знова замоддел св. Столицу, да го риши пришаги, же муши остац до конца живота у восточним обряду. У Риме уж були готови випольніц того жадане. Рутский роздумовал, же дзе ступиц, чи до кармелитох, чи до єзуїтох. Но Боже провидінне выбрало баш тот час, да на незвычайни способ припровадзи Рутского там, дзе вон мал започац и доконьчиц свою апостолску роботу. Дня 30-VIII-1607 року находзел ше Рутский у Церкви оо. Єзуїтох у Вильну при богослуженю. Наказовал того дня о. Фабриций. Кед докончел казань, скорей як зишол з казательніци, обрацел ше гу присутним вирним и прегварел; „идуци тидзень, познати вам Иван Велямин Рутский ступи до чину св. Василия В. у манастирскей церкви пресв. Тройци. Поволуем вас на тоті торжество.“ Кед звершел тоті слова, зишол з казательніци.

Кед то чул Рутский, бул як не при себе и пошол гу настоятельови манастира, да ше жалует на о. Фабриция, бо же вон з того шмих роби. Настоятель поволал о. Фабриция и запитал, прецо поведол тоті слова. О. Фабриций одлучно виявел, же ніч таке не гуторел. Але його слова чули шицки присутни. Ствар пришла и пред самого римокатолицкого владику. Тот дал шицко випитац и нашол, же правда. Знаючи добре живот Рутского, ошведочел ше владику, же насправди Бог Рутского вола до чину св. Василия Вел., па му совитовал, да ше далей не проциви поволаню Божому. И наисце, на празник св. Михайла Рутский з другима пейцома

кандидатами приял монашеску одежду у манастирскей церкви пресв. Тройци у Вильне. Св. Йосафат полни радосци з дна души дзековал Богу на тим вельким дару. Його душа почувала, же тоті празник як Зорнічка за св. Зединене.

Дня 1. януара 1608. Рутский зложел вични обити и з тей нагоди вжал монашеске мено Осиф. Од того часу вошол до його души потполни мир, хтори го не охабял и у найчежших часох, кед мушел водзиц чежки борби, да чува и брані на шицки страни св. Зединене.

Стриберна лампа за олтар св. о. Николая х Барію.

Рутский зос св. Йосафатом препровадзує реформу чина св. Василия В.

Старе приятельство взаимне поштоване teraz ище баржей вязало Рутского зос св. Йосафатом. И вони почали зос зединени-ма силами робиц на утвердзованю св. Зединеня. Приклад Рутского приведол до чину св. Василия вельо одличней и ученей младежи. Манастир пресв. Тройци, у хторим ше пред даскельо роками находзел самучки сам св. Йосафат, за кратки час мал 60 младих кандидатох. Манастирска церква ожила. У нєй ше почало окончовац каждодневне церковне служене. Рутский як священник бул неутрудиви у наказованю и споведаню. Поврацело ше часте и каждодневне приступане до св. Причастия, якто бувало у перших викох християнства на Востоку. Неутрудива ревності и взирцеви

живот Рутського и св. Йосафата мали вельо впливу и на свитских людзох, прето и медзи німа ожила права побожност. Рутський вельо наказовал нелем младим монахом, але и у церкви. Його незвичайни чесноти, до их посцигнул з велькими жертвами и самозреченьом з дня на дзень ше вше баржей указовали и людзох прицаговали. Як цо сам горел од незвичайней любови гу Спасительови и пресв. Тайни Євхаристії и гу пресв. Богородици, так з тим огнем Божей любови распальовал и своїх монахох ведно зос св. Йосафатом. Одликовал ше през цали живот з надзвичайну осторожносцу пред грихом нечистоти. Неутрудиво преучовал діла св. Оцох и вселенских соборох. Прето не чудо, же Бог його гигантску роботу благословел з окремними ласками и успіхами.

Же би зме могли оцїніти апостолски дух у души того Божого вибраного, треба мац пред очми окреме положене, у котрим ше у тих часох находзела зєдинена Восточна Церква и неописиво вельки чежкосци, яки находзело св. Зєдинєне у своїх початках. По чловечим розуме єдини Рутський бул способни пуциц ше до борби, котру водзели непрятеле проци св. Зєдинєня.

Рутський архимандрит верховни настоятель шицких монастирох.

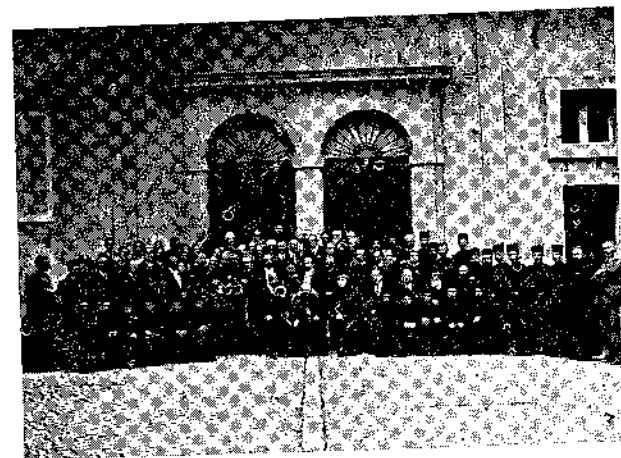
Року 1609. постал Рутський архимандрит, то єст верховним настоятель шицких монастирох чина св. Василя. Виховани у Вильну, дзе приял чисту науку Христа Спасителя, у души глібоко по католицьки прешвечени, започал реформовац чин св. Василя Вєдь. Добре розумел значєне своей роботи на тим полю. Знал, же по тедишньому звичаю владикове поставали з помєдзи монахох. Монахом ше обично давали до рук и найважнєйши церковни роботи. У своей роботи мал досковали претклад монашого живота у особи приятеля Йосафата. Уж 1616. р. отворел спільни новицият за цали чин св. Василя В. у Битиню. Прето, же не мал з початку людзох, котри би провадзели новицият, замодлєл генерала оо. Єзуїтох Аквавиву, да му да єдного помочнїка и тот одредзел о. Симеона Труського, а познєйше Андрия Конюского. Рок познєйше поволал генералну схадзку монахох до Рути. Ту були составени нови правила на основу старих за чин св. Василя В. Тоти нови правила и одредби очитую глібоке знанє Рутського и темєліте познєнє монашого живота.

Тота реформа и обнова монашого живота принесла найкрасши плоди. На концу своего живота могол Рутський з поносом пат-

риц на трицєц добре ушорени монастири, полни ревних монахох, под водством єдного верховного настоятеля. З того чину вишли вєлі митрополити и владикове достойни синове Рутського и св. Йосафата, полни любови гу католицькей Церкви, побожни, учени, котри на вельку славу Церкви заберали свойо високи стани.

Рутський як митрополит реформує свитски клир.

Року 1613. постал Рутський трєдим зєдинєним митрополитом. Його перша брига була, да цо лєпше приготує и оргєнує свитске священство пред св. Зєдинєньом и у його перших роках жи-

Процєсія з лампочку на гроб св. о. Николєя.

ло як и други худобни землєдїлци, и з роботу своих рукох витримовало свойо фамилий. Священїци мушєли робиц як и други крипацї (кмети) и цєрпиц, цо и тоти цєрпєли. Рутський посцигнул од держави, же дала зєдинєному священству єднаки права, яки мали латински священїци. Найвєцєй ше старал за школи и семинарий. У тих часох вєлі священїци лєдво знали читац и писац, бо не було висших школах, котрих би ше кандидати до священства могли приготуєц за свою високу службу. Сам Рутський, виховани у Римє, знал кєльо вредзи добре вихованє, и замодлєл папу Павла V. да му осигуєра даскєльє места у колєгий св. Атанасия у Римє за виховїованє питомцох. Павло V. вислухал молбу и одредзел за вше, да ше по штирмє посилаю до колєгий св. Атанасия у Римє. Крем того Рутський достал два места у Бєйчу, два у Оломуцу,

шейсц у Брунебергу и даскельо у Грацу. Ведно 22 места. Папа Павло V. одредзел по тим у окремиим бревеу од 3. децембра 1615., же ше маю отвориц церковни школи по цалей кїївско галицкей митрополії. Але то ище не було шицко. Рутский гледал окрему семинарию за виховїване свойого священства и писал тайнїкови конгрегациї за ширене св. Вири: „Барз ме болї же не маме готових працюїкох свитского клиру, бо нам Господь жатви отворел нову жатау. Дай нам руку помочнїцу, бо од инкадз, крем од Бога, не мож ше надавац помоци. . . .“

Тота брига и жадане Рутского, да достане цо скорей свою окрему семинарию, з котре би виходзело святе неженсте священство, найлепши нам и доказ його понятя о важносци семинарії. Ту його власни слова о тим: „Хасен такїй семинарії е тот: з такима питомцами достанеме неженсти клир, цо не звичайна ствар не лем у прешлих роках, але и у цалих столїтїйох при Восточних Грекох. Та ипак то велї жадаю, а тераз и сами Русини ноша то у своїх шерцох.“

Старане Рутского овичал Папа Урбан VIII. Усвоїм бревеу од 22. нов. 1626. одредзел да ше оснуе семинария, цо ше и зробело на синоду у Кобрину.

Рутский як митрополит бул неутрудим у визитациї своєї епархії. Од владикох суфраганох гледал рочни звити, часто зволовал синоди, оштро карал тих, цо схибели зос симонию и будно мерковал, да шицки точно коньча богослуженя. **Кед умерал, охабел вещей як три милиони вирних, оцох будучих мученїкох за св. Зединене и за св. Католицку Церкву.**

Як треба храниц св. Церкву проти неприятельох и буц готови и умрец за ню, указал Рутский своїм животом. Рутскому Бог не дал тоту ласку да постане мученїком. Бог то даровал превелїм його насліднїком. Аж до другой половки дзевятнастого вику велї владикове, священїци, монахи и припрости земледїлци були заверани по цемнїцох, виганяни до далеких и жимних райоох Сибиру, падали мертви, бо ше не сцели одрекнуц католицкей Церкви. Вони шицки по прикладу велького Рутского ношели у своїх шерцох отайствене гасло: „св. Отец Папа“. Схизма им сцела вирвец з їх шерцох тото гасло, бо воно було символ їх католицкей вири.

У крайох, дзе ше започало св. Зединене, и дзе квитла митрополия у епархії Потия, Йосафата, Рутского, з брутальну силу царска Русия уведла схизму. Католицизм у восточним обряду зос старославянским языком зачувани и розширени нешка у Галичини.

Польскей, Подкарпатю, Буковини, Югославїї, Америки, Канади, Бразилїї, Аргентини и по других крайох швета, Нешка ест дзевец епархїй з митрополитом и дванац владиками. Тоти будно меркую и стрежу над католицким животом пейц и пол милионох своїх вирних и провадза їх плодни розвой.

Свитски священїки глїбоко просвищени, а зирцево организовае и монашество по традиционалних взорох восточней Церкви.

Образ малого св. Йосафата.

Рутский як чувар св. Зединеня.

Вельки борби мал Рутский водзиц не лем зоз незединенима але и з державним собором, па и самим польским кральом чуваюци св. Зединене. Незединени на собору у Варшави 1621. достали числени церкви и церковни маетки од зединених. „Рутский ше як ранени лев борел на тим собору за грекокатолицки Церкви. Не старал ше за безчислени зашедки незединених. „Седемдзешат убойнїкох“ виявел святочно Рутский, „одреджено проти мене и моїх владикох. Вшадзи за нами стрежу. Сцу нас одстранїц з наших трonoх. Але Бог ми шведок, же нам незединени скорей вежню

живот як владичества. У опасносци наш живот у католицкей держави, под католицким кральом. А прецо? Прето же зме католици!"

Кед княз Радзивил пришол до Вильна на чолє велького войска и з множеством незєдинєних и сцєл одняц зєдинєним дзєкотри церкви, Рутский го дочекал зос своїм священством облєчени до церковних ризох пред церковними дзєверми, и святочнє виявел, же лєм прейг його мертвого тіла годни войсц до церкви и вжачю спод його власци.

Подобно ше случєло и у Львову, дзє раз пошол бранїц св. Зєдинєнє. Там го незєдинєни нападли, розогнали його пратню и дзєвигли оружіє да го забию. Рутский дзєвигнул свой криж, благословєл з нїм нападачох и тоти ше удалєли.

Предлуго би було вичишльовац подобни приклади з його живота, бо як пише єден його животописец, требало би цали його живот описац, кєд би члєвєк сцєл вичитац його одбрани св. Зєдиовєня. Прекрасни су писма папох Григория XV. и Урбана VIII. цо их написали до митрополита Рутского. О його роботї превєльо нам гуторя тєдишнї апостолски нунций повє и писма конгрегаций за ширєнє св. вири.

И наисцє кєд тримали пред очми тєдишнє положєнє восточнєй Зєдинєнєй Церкви, аж тєди змє годни зрозумїц, яку ревнєсц, яку неутрудивєсц и неустрашивєсц, якє ошведочєнє глєдало Божє провидїнє од свогого вибраного митрополита Рутского, да не спаднє под тєрху тєлїх клеветох, прогонох, незрозумєня Божих планох и зос страни тих, котри би го мушєли у тим найвєцєй помагач. И вон витримал на своїм мєсцє мирно, гоч видзєл шмєрц свогого наймилшого друга св. Йосафата, а нєраз и свою власну. Єдини Бог могол дац своему слугови таку моц и витривалєсц до остатнього диху його живота.

Римски дух велького митрополита Рутского гу його односу, апостолскому Престолу, були тоти идєї, котри водзєли цали його апостолски живот. Тот дух прекрасно ше указал у його тестаменту, у котрим пред цалим швєтом исповида свою виру и оданєсц Петровєй Столицї. Умар 5. фєбруара (по ст. кал.) 1637. шмєрцу правєднїка охабляюци владиком, священству и монахом красни приклад твардєй вири и подполнєй оданєсци Петровєй Столицї.

Звєршуєм тоти даскєльо риси з живота велького митрополита Рутского з горяцу молитву, да нам Господь да ласку, же би того свогого вибраного цо скорєй воздзєвигнул на олтар своєй св. Церкви.

Най вєльки митрополит Рутский вєдно зос своїм другом и товаришом св. Йосафатом вимодлї шицким зєдинєним ласку витрималєсци у святей вири до конця, а незєдинєним братом, да ше цо скорєй з нами найду у єдним стаду Церкви Христовєй: „Да вси єдино будуть.“

Образки у тим Калєндару:

Образ Осифа Вєлямина Рутского, митрополити.

Чудєсним способом св. Йосафата вимодлєл сєбє ол Бога, же му Бог послал на помєц Рутского, котри бул барз мудри и учєни священїк. Вон ступєл до манастира св. Василия и потим вєдно зос св. Йосафатом превєльо робєл околє того: „Да шицки єдно буду.“

Торжєство тристотєй рочнїци шмєрци митрополита Рутского

Тристоту рочнїцу шмєрци Рутского найторжєствєнїшим способом прєславєли шицки грекокатолїцки Українци и Галичина. Сам Папа Пий XI. зажадал, да тото торжєство славимє. Дня 28. фєбруара прєславєнє того торжєства и у Риму найторжєствєнїшим способом у церкви св. Атанасия, до котрєй пред тристо роками ходзєл Вєлямин Рутский, кєд там кончєл своєо богословни науки. Образ приказує нам хор наших богословох, котри под диригованьом нашого богослова Иринєя Тимка шпивали українски церковни и народни писнї на академїї Рутского. Цалє торжєство випадло барз країнє и шицки були барз задовольни.

Стрибєрна лампа за олтар св. Николая у Барїю.

Тот нам образ приказує стрибєрну лампу, котру даровал єден пан зос Милану; да вшє гори на гробу св. Николая у Барїю. Лампу тримє у руцєх єден владика римокатолїцки як заступнїк латинского обряду и наш прєосвящєнї владика як заступнїк восточного обряду. Сам Св. Отец запалєл тоту лампу и зажадал, да вона вшє гори и да св. Николай чим скорєй вимодлї од Христа Спаситєля, да ше цали Восток заш зєдинї зос Петровим Престолом.

Други нам образ приказує процєсию, котра провадзєла тоту лампу зос Риму до Барїя дня 30. сєптємбра 1936. р. У Барїю ше прєз цали тидзєнь отримовали побожносци у восточним обряду и у латинским по намирєню Христа Спаситєля: „Да шицки єдно буду.“

Образ малого св. Йосєфата.

Кєд єдного дня пришла мац св. Йосафата до церкви зос своїм, малим сином дзєцко патрєло на рєспятїє Исуса Христа и питало мацєр, цо то знамєнує. Мац му толковала о любови Христа Спаситєля до нас и у тим часу вилєцєла искра зос Шєрца Исуса Христа и запалєла шєрцє познєйшого мучєнїка за св. сєдинєнє. Образ ше находзи у церкви нашого семинара у Риму, котри стої под охороном св. Йосафата.

Д. БИНДАС:

Настя Волошин

„Жертва на показ“ *)

Прешлого року друкували зме у Р. Календаре статью о чудових явинцох стигматизованей Насті, котра церпи Христово муки на своїм целу и души з тоту цілю, же би людзох наведла на покаєнє и прицагла їх гу Христови.

Вельки то ласки Божі, котрі нам грекатоликом Русином указує Господь через чудови появи Насті. Прето кнїжки Г. Костельника о Насті заінтересовали цали швет а найбаржей нас Русинох-Українцох.

Влоні зме подали чудови стигматички появи Насті до конца велького посту 1936. року, а тераз далей предлужуєме о екстазох Насті и то по протокулох, котри запришагнути три шестри Василянки, цо з Настю ведно бивали, написали. Тото шицко лем допольнел о. Г. Костельник з тим цо и сам видзел и прешвечел ше.

I. Остатні тижні велького посту.

Од велького посту И. Христос, кед Насті церпеня давал, уж ше ей не питає, чи прима його церпеня, а Ангел вше баржей провадзел Настю и на ей уста бешедовал на пр.: „Души (Насті) нет ту, то я, божи посол, гуторел на ей уста.“

Чудне ше нам видзи тото явище Ангела, бо при других стигматизованих не учествує Ангел (ані при Терези Найман), але без того Ангела велі появи на Насті не могли би зме порозуміти. Настьова душа у екстазох виходзи с цела, а на место ней ухodzi до цела Ангел, отримує цело и бешедує з присутніма особами. Вон заповеда, як ше ма Настя облакац, кеди и цо єсц, толковал ей живот и поучовал ю.

На пр. 16. III. гуторел Ангел: „Не шлебено ей ходзиц у кветових шматох и у билих прето, бо я ю вибрал. А прето я ю вибрал? Бо вона була честна и покорна, я ю вибрал и хранел ю; то ей не розкош ту, вона **служниця цалого швета**, вона остатні хробачок и мученица.“

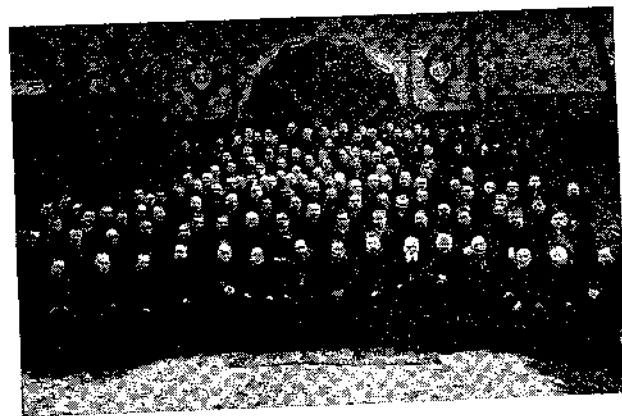
Настя оштро посцела. Од мсопустней недзеді до сиропустней єдла лем сухи хлеб и пила чай без цукру. Познейше ей Ан-

*) Тота статья написана по кнїжки Дра Г. Костельника истого титулу I. часц: Екстази Насті.

гел полєгчал пост. Єдла огурки, сирову капусту, постну юшку (борщ), рибу на олею, сухи шлївки и т. д., але лем раз на дзень на поладнє, або аж вечаром. У остатнім страстним тижню поштрел Ангел пост и гварел: „Дам моей души осетид таки глад, же витор осети у своїм целу, як през ей цело преходзи страшни воздух,“ а Настя ше у екстази жаловала: „Прето ми не даш єсц? Така сом гладна, же ми витор преходзи през косци.“

*

Штварток 26. III. Настя у екстази справди умерала. Того дня було ровно дзевец мешади од часу Настьовой стигматизації. У ек-

Унійни конгрес у Львовє 1936. р.

тази барз церпела и гуторела: „О, Исусе я не годна церпиц, лєбо ме вежні, лєбо ми живот законьч, кед ме у больох охабиш . . . А глас Исуса гвари: Кед витримаш до 9 годзини (теди було 8¼ вечар) спашена будзеш; хто зна, чи витримаш, нєшка подношиш чєжки крест . . . Нєшка твой живот на двойо . . .“ Настя: „Бже, будз надомну!“

Настя конала, харчела, як умираючи. Присутні Сестри модели Ангела най ей поможе: „Дай ей силу, Ангеле Хранителю!“ . . Ангел пошол на небо и випитал спашенє за Настю . . . О 9. годзини скончело ше Настьово конанє. По тим гварел Ангел Сестри, котра Настю вислужовала: „Поволай, людино, души (Сестри), и укаж їм крєв на тей шмати. . . Най буду вашо шерца таки виплокани з крєву Спасителя як тота шмата. . . Слухайце своїх пастирох и свою земску мацер (С. игумену).“

Випатра, же Христос сцел указац Насті и Сестром, же би Настя у своїх церпеньох мушела умрець, кед би ю вон сам не потримовал.

*

Пондзелок 30. III. Ангел з нова гуторел о страстним тижню: „Пондзелок (Настя) не будзе церпиць, будзе ше модліць и строго мовчаць, . . . вельо особи не може буць у ей хижи. Вовторок премеіць ей шмату, бо будзе крив. Стреду преблечиць ю, будзе при розпинаню Спасителя, чежко будзе церпиць страсци. . . Штварток душа пойдзе до дому Божого (до капліци), кед гвизди зашвица (на „страсци“). Почіне больоваць о 10 1/2 годз. и будзе больоваць до 7 годз. рано. Во пяток будзе сама шедзиць у своей хижи, най будзе сама у божим гробе. Стреду и пяток душа найбаржей ше будзе мучиць: стреду о 3 годз. по пол. а во пяток о 10 1/2 годз. вноци. Кед тоті дні не умре, та воскресне. Кед будзе конаць, то **права рука ей будзе на першох, а ліва спущена на боку**; а кед жиць будзе, то руки зложени будзе маць на першох. В суботу рано видзе душа з хижи до божого дому, а по тим, кед не умре, на 2 1/2 годз. воскресне.“

На вопрос о. Костельника: прецьо ма так руки зложиць Настя, одповед Ангел: „Кед Христа зняли з креста, то вон **мал праву руку на першох, а ліву зпущену при боку**. . . З праву руку Христос давал знак, же шицки народи притулює до шерца, а з ліву, же отдає живот за нїх.“

Вовторок 31. III. Настя церпела „**духовне бичоване**“, як то вона сама назвала. Настя ше круцела од бою як хробачок. Ангел гварел: „Душа прияла нукашне бичоване — 200 удари на еден бок.“ З вонка ніяки знаки не були од того бичованя. Теди Настя мала отворену рану на боку. Ангел гуторел: „То глас божи: А прецьо тот бок пребити? Чи не на то, же би шицких гришнікох притуліць? . . . Исус ше жертвовал за вас, а мало го познає, мало го витає . . . Тот бидни хробачок жертвовал ше за цали швет. . . Тераз вона (Настя) предвидзує 1000 крести и медзи тима 1000 еден вельки крест и таблічка, а на ней написане слово — на нїм Христос умераць будзе.“ По екстази гварела Настя, же **духовне бичоване** чежше як тілесне мистичне бичоване.

Штварток 2. IV. гварел Ангел: „Душа видзи даскельо тисячи крести, медзи нїма еден, на хторим ма буць розпята. Цо знача тоті крести? Назначую ображене Христа. . . Душо моя не зармуцуй ше, ти не ношиш еден крест, але церпеня цалого швета.“

*

Уж зме чули, же Настя на себе бере цудзи хороти або добровольно, або вони сами приду на ню. Карактеристични є случай, як на ню послата хорота митрополита Андрея, гоч вон ей бранел на себе браць його церпеня. Митрополит вельо церпел роками: ноги, руки одняти, глава барз болела. — У екстази 24. II. Настя ше модлела за митрополита: „О, Сину предвични, вежми його церпе-

Настя Волошин, як Сестра Марія.

ня, а дай мне кельо лем поднесць можем, поднешем, вон є наш оец.“ Так ше и другираз модлела. — 3. IV. пяток предквитну недзелю осетела, же церпи за митрополита. У екстази того дня Ангел гуторел: „За добрим оцом жем плаче, а за злим ані пташок не цвирикне. Модліце ше, шестри-браца, модліце ше за оца. . .“ Настя у тей екстази ше модлі: „Исусе слаьки, я це модлім, благам це за Архисрея не лем пре нашо монашество, але й пре цали народ. Най ше мойо шерцо роспадне з болю, а вон най увидзи

шветло за себе. . . Глас божи намина: Модліце и да ше вам. . . Кого любим тому крест дам; а хто мойо дзецко, тот под крестом зомну стої. . . Исусе сладки, поцеш го у тим чежким кресту, бо цо ми будземе робиц през нього?”

В суботу 4. IV. Настя станула до Служби Божей. Гоч вельо церпела до посцелі легла аж на екстазу на 1 1/4 годз. пополадню. Ангел гу С. Василиї (цо ей вислуговала): „Людино, людино, ратуй душу, душа ци умере! Я ци не гуторел, же душа ма нешка скончиц живот, бо би ти плакала. Ти знаш за кого вона живот дала, за Архиврея, вона цалу поц конала за п'яго, вона ма шерцо зранете, знаш за кого ше вона модлела.“ Настя: „Яй карк! Ангелику, помож ми!“ И наисце Митрополит у карку найчежши болі церпел. В суботу рано митрополитови попустили болі у рукох, а у карку боль и далій остал.

У тей екстази Ангел повед: „Ти вжала церпеня Архиврея, тераз поднош. . . Жилки души замераю. . . Конани. . . Лебо вон, лебо вона — едно муши умре. . . Питайце, и да ше вам. . . Раз достанеш глас, же твоя Архиврей здрави.“

*

Вредно ту спомнуц даскельо прекрасни молитвочки Настьово, котри у екстази вельораз гуторела.

„Слизи Христово, цо падаю по драже, спашце гришнікох и безбожнікох и нас, же би ані вден не одишол, Исусе, од тебе до злого.“ „Я знам, гутори Ангел, хто сце видзиц Отца небесного, тот муши принесц на плечу знак од креста.“ „Нігда не нарикай на крест, але бер го з любовию и покору. . . На страшним суду опреце свойо плеча о крест, а Исус вас притулі, як свойо дзеци. А тоти, цо не буду мац крест, чежко їм будзе.“ „Хто ше подопре на крест, спашени будзе; а хто на доброти земскей, препадне.“ „Драга една, а не шицким еднака: одним з черньом посипана, одним з каменьчками, а одним з ружами“

„Исусе, доброто наша, одпущ палому швету грихи, цо ши их вжал на себе.“ „О, Спасителю, о Мац Божя, царице неба и жеми, одпущце нашим неприятельом-комуністом,“

„Гиню невини души, модліце ше за ніх, браца-шестри, молитва железо пребива. Исус их виратує, претне железо на их рукох.“ „Исусе я готова на шицко. Швет ми пожичени, пожичена ми и годзина у тебе, чи я не готова у каждой минути пойсц гу тебе?“

„Ту на жеми слухай своїх водьох и Исуса у кивоту.“ „Поштуйце пастирох, бо хто любі пастирох, любі Исуса.“ „Исусе за-

пиш шицких наших пастирох до найсладших твоїх ранох, а найкрасше до свойого шерца.“

„Кельо у морю каменьчки, тельо най мам рани, и най вибавим тельо души до царства небесного.“ „Исусе терпячи, модлім послац ми шицки церпеня, а їм дай здраве, дай мойо цело на мушкши шицких, котри я чувствуєм, каліки, хори, нещестни.“

Образ Богородици пренешени зос Цариграду до Барію.

Ангел гу Насті: „Я це вибрал с помедзи тисячи овцох, же би ши пастиром приводзела овци до одного стада.“

Таки квитки у Настьових екстазох барз вельо. З того видно, же стигматизация то не лем подобносц ранох до Христових ранох, але и подобносц души до Христовей души, котрей циль у тим, да бере на себе церпеня других людзох — цалого швета.

*

*

Настя у екстазох предпovedла вельки борби на заходу Европи у Французкей и Шпаний, котри грожа цілому швету. В недзелю 16. II. гварела: „Глас божи гутори: людино, моdlі ше бо неолуга страшна буря будзе, на заходу велька борба приходзи, а народ опушени.“

Вона толковала як ше у Французкей и Шпаний нацагую коммунисти и безбожніки до власци и додавала, же тота „страшна хвиля“ и на нас идзе. 9. II. гуторела: „Шестри-браца, за Христа отдайце живот, и не зложце зос себе крест, бо придзе час, кед вам поведза: злож крест зос себе. Не дайце ше, патрице на Христа, Крев чури зос Спасителя. . . Готовце ше каждого дня, не думайце о земских розкошох. Кед учуеце глас неприятеля души, кед вам немиле слово поведза, уцихніце, спушце очи, замкніце уста.“ А 12. II: „На фришко придзе *целнота* на вас, будзеце гинуц як мушки, ратунку божого не будзе.“

З тих и иньших виявох Настї розширили ше гласи, же Настя гварела, же неолуга будзе конец швета, цма настане на цали швет на три дні, а у живоце останю лем тоти, котри у тей цли швициц буду зос пошвеченима цвичками. Таке дацо Настя нїгда не гуторела. Тота бешета вжата з єдней немецкей кнїжки о концу швета, а хтора кнїжка преложена и на українськи язык.

Настя видзи Христа, котри не лем на Голгофти церпел, але и Христа, котрого нешка безбожніки за пенєж предаваю, заробюю, оплювую, бичую, розпинаю.

II. Страстни тидзень и Велька Ноц.

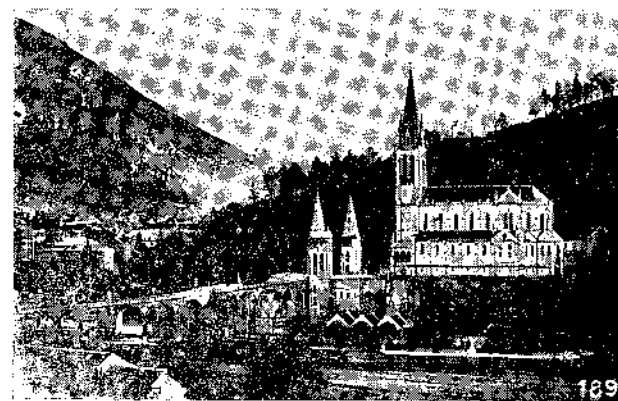
На *Вельки Пондзелок* Настя не мала екстази. На *В. Восторок* мала екстазу на 2 годз. попол. 25 минути. На чолє указали ше рани од черньового венца, отворела ше рана на лївому боку, отворена рана на правим боку и обновили ше рани од бичованя на першох и на плєцох. Рани на першох и плєцох були груби на палец, а каждая мала и ценьши смуги. Настя толковала тоти рани, же тєраз не чула бичованє, лем як да єй здзераю шмати, котри ше приліпели до єй цела од давнейших ранох од бичованя. То на знак, же Христова шмата була приліпена до ранох од бичованя, и кед воїни пред розпязцєм здзерали з нього шмати, теди ше Христово рани обновили.

Того дня вечар на 9 годз. Настя мала занї екстазу, и гуторела: „Видзим Исуса, идзе на Голгофту, за нїм вельки варош, високи палати, а пред нїм висока гора, а на тей гори даскельо желе-

ни древа и глїбоко викопана долїнка, до котрей крест спуца и на штред варошу вельо народу. . . єден неше паньваш, єден неше длуги гвозди, єден копїю, єден неше таблїчку, а на блїзко Исус помедзи нїх.“ — Ангел гу Настї: „ . . . Вше ше моdlі и поведз пред тима двома крестами: Я шицко жертвуєм за українськи народ. Югре будзеш з Христом розпята, а неолуга достанєш вистьку, котра твойо шерцо звешелї.“

*

Велька Стрєда 8. IV. Кед ше Настя рано врацела з каплїци, поравєла у келїї (своєй хижки), заметала. Познєйше осетела чежьки боль у души и страх од шмерци. Кед виходзела од игумени,

Лурд.

дзе була пре благослов на розпязце, видзела лем високу гору, а на нєй крест.

Коло 11 годз. барз церпела, бала ше сама остац, вше лем тлєдала С. Василю, як ягнятко осудзене на закланє.

Екстаза з розпинаньом почала на 11½ годз. При Настї була теди лем сама С. Василя. Настя видзела крестни поход, воїнох на коньох, єден человек нес паньваши, други драбину. На Голгофти видзела, як Исус Христос складає ше на крест, сам ше кладол, без примушованя, барз нїжно. Кед почали прибивац Христа на кресту, Настя чувствовала боль у рукох и ногох, рани на рукох и ногох отворели ше, указала ше крев; на першох, плєцох и рукох до локцох, обновили ше рани од бичованя.

Ангел гуторел: „Людино, патри, же з лівого боку цече *крєв* *помишана з водѣ*. То було на знак, же з преджобнугих першох Христових вишла крєв и вода. — Так лежала Настя до 1½ годз. як у глібоким сну, без слова. Як ше пребудзела зняла ей С. Василя чарапи, на котрих, була засушена крєв, а рани на ногох швижи.

На 3 годз. Настя заш спадла до екстази. Видзела Исуса розпязтого, пережила Христово конанє на кресту. То не мож описаи з пирком. Настя ше барз пременєла на ліцу, стукала, чувствовала боль на правим боку, ей розложени руки корч лапал, пальци ше згинали, белавели, ліцо ше кривело, цале ше цело тресло.

Конанє Настьово тирвало 5 минути. СС. Василя и Софрония плакали, а о. Костельник ше припатрал з чезким шерцом на чудни діла божі. По тим Настя зложела руки на першох на крест и гуторела: „Глас зос хмарох заповєда, же Иус сконьчєл свой живот, а на земскей людини бул знак, жем ше потресла, а до долінки спаднул крест.“ Присутни оддихли. Слава Тебе, Господи, будзе жиц!

На 4 годз. Настя падла заш до екстази, кед шлєбодно було и другим приходзиц и опатриц ей страстни церпеня. — Кед приходзел владика преосвящ. Н. Будка и ише угонку бул, Настя гварела: „Иус з штрєд хмарох гутори: Приходзи пастир, у ньго на першох ясни крест,“ гоч го Настя до тєди ише не познала.

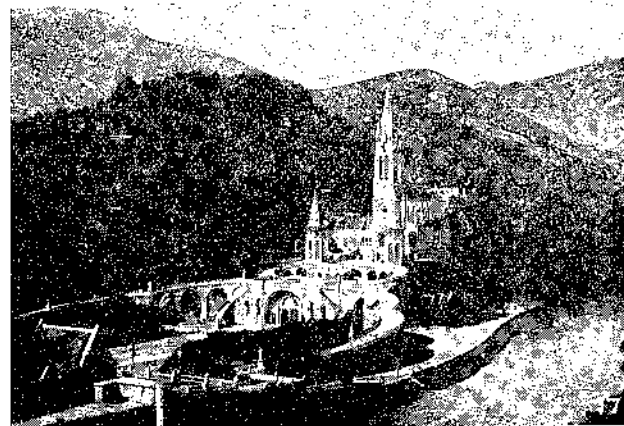
Во стрєду на 7¼ вєчєр Настя ише раз у екстази була. Ангел вельо гуторел: „... Нєшка рано вона видзела збойніка (цоприбизал Христа до крєста), котри нишол на ослу, а на правим боку видзела страшну шмерц и вона плакала; познейше, як руцєли крєст и прибєвали Исуса, вона закричала, а Магдалєна збєрала крєв. . . А прєцо ти стала под крєстом, людино? Жє би почула, цопрєчиста Дїва почула, ає ти не почула ані єдну часц, ані два часци, лєм, як Магдалина, ти почула. А пастир прєто не пришол, жє Йоан сцєкнул од Христа. А Иус волає: Йоанє, прєцо сцєкаш одомнє? На ютрє увидзиш гроб, до котрого Иуса положи.“

*

Вєльки Штвартєк (9. IV.). Рано Настя станула, була у капліци на св. Причасци. По Служби Б. була досц спокійна, ає церпєла боль души. Вєчєр була на Страсцєх у капліци. Уж по 6. євангєлії слабла, а по 12. Євангєлії аж млєла и з муку дошла до своєй кєлії и дораз спадла до екстази.

У тєй екстази церпєла *знїманє з крєста*. Присутни були Преосвящ. Никата и о. Костельник. Настя видзєла, як ше воини мотали коло розпязтого Христа. Воинох описала, жє мали на главах плєхово шапки зос шерцєвим хвостом, а тоту шапку потримовал ременьчєк под брєду. Настя ше бала од нїх, часто стукала и плачуци кричала, рушала ше як да ше бранї од воинох, котри ю з коньми погажиц сцє.

Потим Настя розложєла руку зос скорченима пальцєми, як да є прибита на крєст и мєртва. О даскєльє минути руки як да сами спадли, права на перши, на шерцє, а лїва лежала випросцєна при

Цєркєва у Лурдѣ.

боку. Настя гуторєла, жє два чєстни особи (Осиф и Никодим) пришлє до судії, до нєдоброго судії (Пилата) и модля го: „Дай нам цєло Исуса.“ Пилата описала, жє бул груби, лїси, у чєрвєнєй сукні; шєдзи на високим карсцєлю, гу ньому ше идзє по тарєдєчєх. Тоти „два чєстни особи,“ жє мали брєду.

Далєй гутори Настя: „Исуса знїмаю з крєста. Два чєстни особи вжали Исуса“ . . . Плачуци: „Прєцо сцє вжали Исуса. . . Уж не видзим Исуса. . . Нє плач, Матко Божє?“ Ангєл: „На ютрє увидзицє гроб и цєло Исуса.“

На 11 годз. в нєци Ишє раз була у екстази и вельо церпєла на шерцє и на ногох.

*

Вєльки пятєк. Настя була на царских часєх и положєню плащєниці. По полєдню лєгла. Ангєл гварєл, жє ю ошлєбодзєє од

церпеньох на тот дзень прето, бо ше вельо души моделили и модля. Сестри ше моделили при плащаниці за ню а и вельо парохіі

Екстазу достала аж о полноці. У екстазі чувствовала страх. „Прето ше душа бала? Бо вона видзела кед Исуса кладли до гробу до велього каменя; окрудели до бялей плахти, з боку була крив (з пребитого боку), и з бокох стража була, а Мац Исусова плакала, бо ю не допустили, бо би ше була похорела. . . “

*

Велька Сабата. Того дня мала Настя екстазі на 8. годз. вечар. Ангел: „Ти знаш, душо, за тебе ше модлі твой пастир и твой Архиерей“. . . .

На 9 годз. 40 мин. Настя у екстазі: „Ето, Ангел идзе.“ Ангел: „Душо, придз до гробу, бо Спаситель выходзи з гробу. Цо видиш? У скали високи камень, а у тим каменю гвизда, а у гвизди била шмата. Гроб ше отвора, чуц глас, як дзвон бие то Спаситель става. . . “

Настя: „Исусе сладки, падаме на лїцо пред твоім гробом, не патриме на страх, на каменє. . . Цилуєм твойо шерцо, твойо рани сладки. . . Видзим шмати били, плахту, пахняци квитки, гроб ше отвора, ясносц бие до оч, а Христос ше возноши. . . Исусе, вежми ме! Исусе, я це видзим високо у хмарох, а писня небесна грає. . . Исусе гутори: Благословени котри ми ше верне буду кланяц, котри ми у покори служа. . . Исусе, вежми ме, вежми нас шницких! Исусе я сцем там буц, дзе и ти! Я несцем ту буц! . . На штред високих хмарох чуц глас: Христос воскрес! . . писню небеску чуц. . . Исусе, я це уж не видзим! Исусе, вежми ме, я сцем там буц, дзе и ти!“

У тим Настя плакала. Настя: „Врацаю ше плачуци жени, власи жовти розпущени“. . Ангел: „Душа не може розповесц, бо шерцо слабее.“ Настя ошмихуюци ше од радости: „Ангелику, отвор ми очи, же бим видзела Ангелох, я сцем за Исусом пойсц! На цо ме ту?“ . . . И знова Настя плакала.

*

Велька Ноц. Рано ше Настя лепше чувствовала. була на Служби Б. у капліці. Потим легла. Коло поладня мала екстазу. Ангел зажичел Сестром, весели швета и гварел, же на даяки час отбере Насті хороту, же би могла пойсц до Млинох.

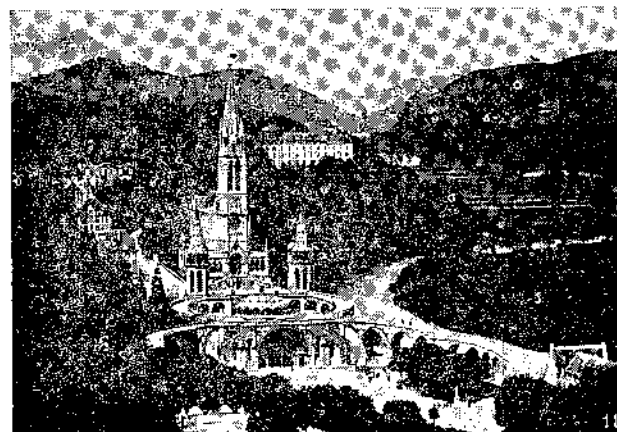
По екстазі Настя станула, пошла ту Сестром и ту дзивчатом (служніцом) и винчовала швета.

По поладню заш мала екстазу, у хторей ю Ангел напминал,

же би ше не розмазовала, але упокорйовала. „Хто у церпеньох рошне. тот квитне у шерцу. . . “ Далей ей гуторел Ангел: „Душо, меркуй на себе у покори, не указуй земскому народу свойо смуток. . . Крест ше назад враци ту тебе. . . я гледал у *Українським народу* медзи квитками, медзи лелиями, медзи пахняцима ружами и не нашол, а нашол у корчику церкы и вибрал, бо ти церпела у покори, була опущена, церпела скрита — я тебе вибрал.“

III. Настя у Млинох.

Другого дня Велькей Ноци одпутовала Настя до Млинох. Провадзела ю с. Василия. Бивала у свойого бившого газди Стефана Вачка (дзе першираз стигми достала). Там заказал Ангел, же би

Лурд.

не указовали, Настю у ей екстазах. Екстазі мала каждого дня крем трох дньох. У Млинох церпела Настя вельо од страху пред свою шмерцу и од церпеньох, котри подношела за других людзох.

Людзе у Млинох заражени були од комунизму, а Настя их вжала за свойо „овечки“. И наисце у тим часу пре стигматизовану Настю вира и побожносц Млинских людзох барз ше дзвигла.

Тих дньох: Настя часто плакала: „Дзе мой оцц?“ (о. Костельник). То мало свою причину, бо людзе у Млинох сцели при-свойц Настю, бо твердзели же вона їх и обещали жеми на ей отримованє. Настя себе у тим не могла порадицц, прето ей бул потрібни ей „пастир“ котри тото не мог допушциц.

Вовторок 28. IV. у екстази Ангел гуторел: „Ето, душичко, з далека ше явя една панї на кресту и гвари: „Кед ти ми поможеж, та и я тебе дараз поможем.“ То була абисинска царица, котрей муж войовал з Талиянами, а Настя сановала невини народ.

Док Настя була у Млинох народ приходзовал у вельким числу да ю видзи, але то не допущели. Недзелями и понад 10.000 людзох було. Же би ю ипак народ видзиц могол, дали Настї тацну у церкви, да вибера дарунки на будованю новей церкви у Млинох. Так назберила у Млинох 1085 зл. а у церкви у Радимнї 209 зл., за котри пенєж купено цеглу.

Зос Млинох врацала ше Настя на железниці през Радимно, дзе ю тамошні паноцц замодлєл, да там зайдзе и присуствує св. Причасци 140 дзєцох. Ангел то допущел, а Настя витворела на церковних облако вельох святи нерукотворени образи (и у Млинох), котри з нїщим не могли посцерац.

Поволанє до монастира.

Кед ше Настя врацала з Млинох, ище єден час мала страх од своей шмерци.

У екстази 6. V. Ангел ясно виповєд, же Настя ступи до монастира. Вона ше уж давно старала дзе будзе мац свой притулок. У єдней екстази питала ше Христа: „Подай ми знак, дзе мам перебувац?“. А на Благовищенє гварел Ангел с. Василий: „А цо будзе, кед я повєм души облєчиц чарну шмату на Вознесєнє?“. З того розумєла сестра, же Настя ступи до монастира на Вознесєнє.

У дальших екстазах готовєл ю Ангел на складанє чернєчих обитох и же перше шмати чернєчи достанє од Матки Божєй, гоч то нїхто не будзе видзиц. „Кед ше Небєсна Матка запита: Чийо ти дзєцко? Ти одповєш: Небєсней Матки и земскєй мацєри.“ Монашєске мєно виберила себе „Мариям“.

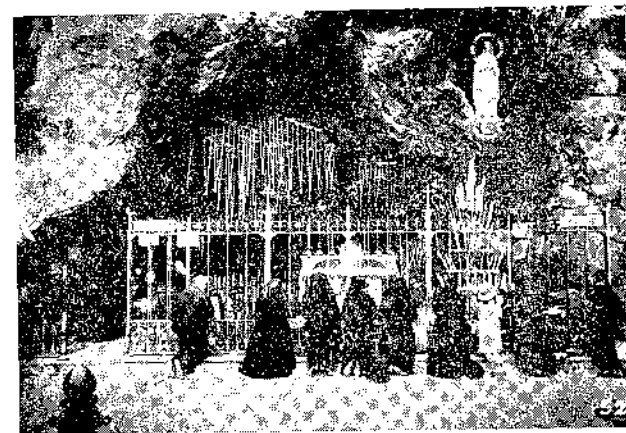
У екстази 27. V. гуторєла: „Є, Матка Божа.... я видзим крєст... видзим Матку у билєй шмати... у руки ма крєст... а на шмати пояс шиви, котри пада аж до билєх ногох... Одрєкам ше шицкогo добра сємскoгo, и жадам єдино Христови ше пачиц: обєцам служиц вєрно, чисто аж до сємєй шмерци. Пришагам послух Земскєй Матєри и Архирєови, котрому нїгда нїч не одкажєм.“

Ангел: „Небєсна Матка опєясувє душу чарним шнурочком“. — Настя: „Обєцам служиц... нїгда ше не одрєкнуц... горупо любим Архирєє и земску Матєр, а найбаржєй Небєсну Матку...“ Ангел: „Душа видзєла крєст у руках Небєсней Матки, на котрим рєспати

Спаситєль, на котри душа будзє складац пришагу. Придавам мою душу земскєй Матєри, Архирєєви и пастирєви. То худобни квиток, котри ше дал не лєм за украиньски народ, але за цєли швет...“

О. Костельник ше опитал Ангєла: Чи рани „души“ останю? Ангел одповєд: „До сємєй шмерци рани останю. Ище вєльо вам будзє „душа“, вєльо будзє указовац над цєлим народом...“

У тих екстазах Настя з духом першираз була у Єрусалиму. Ангел: „Душо, хто ту плакал над Єрусалимом?“ — Настя: „Исус ту плакал над Єрусалимом. Исусє, прєцо ти опущєни? Любєцє єрусалимски дзєци! Нєшка мє твой глас вола до цєрквочки, до того домику, до тєй вєлькєй святинї, дзє твой гроб славни...“

Пещєра у Лурдє.

У Єрусалиму була Настя шицкогo штири минuty. По тим Ангел: „Душа пошла на поладнє, дзє вєльки огєнь“ (до Абисинїй). Настя: „Прєцо ше ви бивцє? Дзє ваша поважна особа (Нєгус) знїкла?... Ту людзє якиш не таки як у нас — якишик сухи, мивєрни, чарни, власи кандрости... А ви прєцо ту пришли з дакєкєй страни, та забєрацє цудзи край? (прєтив Талиянох). Законьчє тот страшни огєнь!“. У Абисинїй була Настя 6 минuty.

Тиж того дня у вєчаршєй екстази достала Настя до рукох стрибєрни медалїк з ланцужком. Вона ше модлєла: „Христос вас зос шєрцом вола: Придцє гу мнє, украиньски дзєци!... Души невини, придцє до Исуса! Ангел гутори, цо значи „души невини“? То мали дзєци. Тото малє дзєцко, тот били голубчок, вибави вас —

дзєцко, цо шерцо — душу гу Христови зблїжело. Бо Христос вше вола: Дзе тоти нєвини дзєци?... Исусе сладки, моdlїм — благам, на кельо у шерцу сили мам: дай пастиром, дай мученїком, дай шицким ласку... Идзє шицки на Голгофту, нє зос пошмихом, нє з бєшєду, питаїцє и моdlїцє ласку, за добри шерца, за добру мо-литву... Моdlїцє шє за тих, цо беру першираз чашу до рукох, же би були постояни и добри. Аминь."

У тих екстазах пропагує Настя Причасц малих дзєцох, цо шє здава з восточну Церкву, котра причасца дзєци уж по кресценю.

Штварток 21. V. на Вознесєнїє були облєчини Настї в єдно з ище єдну новичку. Митрополит коньчєл облєчєня, а о. Костель-ник служєл Службу Божу. По облєчєньох була Настя лагодна и весєла. Того дня нє мала екстази. Як черница достала мєно *Мариям*, котрє єй надал Ангєл.

З того шицкого кажди лєгко обачи, же Настя у своїх стиг-мацийних прєживаньох и бєшєдох, цалком шє здава з науку и духом Христовєй вири.

Нови фурми екстазох.

Одкєди Настя постала черница прємєнєл шє шор єй цєрпєньох. Скорєй цєрпєла Настя у екстазох явнo: у стигматичних ранох, котри шє часто отвєрєли або у ранох од мистичного бичованя.

Од Вознесєнїя Настьово цєрпєня шє скрили, цо Ангєл уж скорєй прєдрєк: „Душичка будзє вєцєй сама цєрпиц — ма чарну шмату“.

Рани на ногох и рукох гoтoвo шє прєстали отвєрац, лєм знаки остали. Тоти рани прєшли до фурми *скритєй стигматизаций*.

Цалком иньшак зос рану на першох, бо вoнa скрита под шмату, Настя ю нїкому нє указує, а крєв цєчє и бєз екстази воднє, вноци и на стояци. Тєраз Настя вєцєй цєрпи на души, як на цєлу, бо Ангєл гварєл: „Цєло муши одпочинуц“.

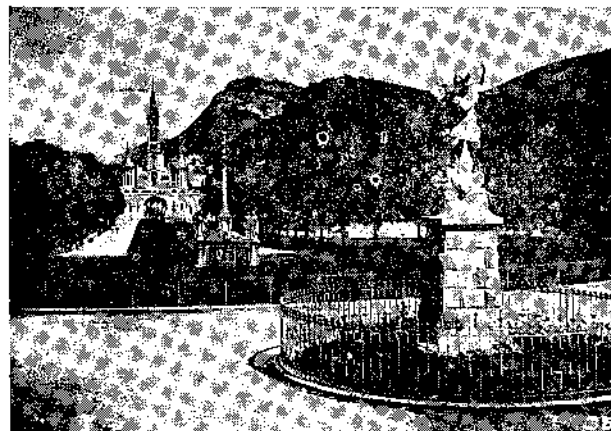
Настя прєвжєлє на сєбє хорoтy єднєй панї (каменки у жовчу) и виздрєвлє ю.

Скрити екстази мєлє до августє гoтoвo кєждогo дня, а у августу уж ридшє, а у сєптємбрѹ лєм двєраз. Ангєл гварєл: „Уж шє рани так часто нє буду отвєрац, алє душичка будзє зос шерцом чєкац“...

Даскєльoрaз по Вознесєню мєлє Настя цєрпєня тїлєсни и духовни бичованя и явєли шє на єй чoлy рани од цєрньoвoгo вєнцy, крєв цєклє бєржєй як скорєй. Духом часто хoдзєлє до Бру-

салиму, на Христов грoб, а у Римє була раз. По швєцє хoдзи гoтoвo кєжди дзєнь.

Раз о. Костельник отримал прєподаванє о Настї у єдним вєлєлє, дзє му дали 50 злoтo за прєподаванє, а 7 злoтo за фoтo-грaфїї Настьoвo. Кєд пришoл по тим гу Настї, вoнa гo моdlєлє, жє би дал з тих пєнєжoх за oдплату фєлoнa (ризoх), котри Настя дарoвєлє цєрквѹ. О. Костельник єй oдпoвєд, жє нємє пєнєжи на ризѹ, бо тoт пєнєж за єй цoтрєбнѹ ствєрѹ oдрєдзєни. Потим шє єй запитал, чи знє кєльo мє пєнєжи, а вoнa oдпoвєдлє: „50 злoтo“.

Лхрд.

О. Костельник: „Гєй, алє бoдo кєс вєцєй, бo я и картки прєдал“, Настя: „Я нє рєхувєм тoтѹ за картки, лєм за прєподаванє“. О. Костельник: „А oдкєлѹ знєш?“ Настя: „Вщєрє вєчєр гварєл мѹ Ангєл до ухє: Твoй пєстѹр мє за тєбє 50 злoтo oд прєподаваня.“

Другираз о. Костельник купєл 5 єднєки флѹшкѹ и нєпoлнѹєл их єднѹ з oбичнѹ вoдy, а другѹ зос швєцєнѹ. Пoлoжєл на нїх нѹмєри и зєнєчєл сєбє якє вoдa у хтoрєй флѹшкѹ. Потим oднєс их Настї и зємoдлєл Ангєлє, нєй сємє Настя пoвє у хтoрєй флѹшкѹ якє вoдa. Настя з дoтoкoм пєлѹцoх лєгкo пoвєдлє хтoрє вoдa швєцєнє, а хтoрє нє. Тo пoвтoрєлє и прєд шєстєрєми.

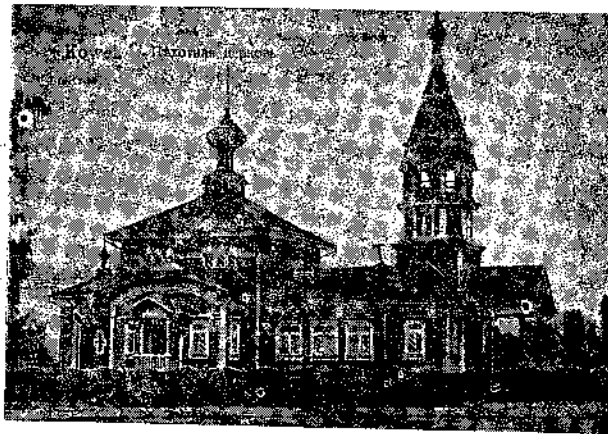
Настя вєцєйраз мєлє екстази и прєд Митрoпoлитoм, а двєраз и у прѹсѹствѹ нашoгo Влєдѹкѹ Дѹиoнѹзѹ.

Во пѹтoк 27 VI. Настя, кєд пoшлє спєц, видзєлє тѹйну Вєчєрѹ. Видзєлє стoл, за кoтрѹм шєдзєл лєжєци Исус зoс Апoстo-

лами. Апостол Йоан випатрал як барс красне дзивче, ліцо червене власи дługi, шедзел на лівим боку Исуса, а Апостол Петро, як честїи старец по правим боку. На столу були хлебички (як проскури). Чаша була бронзова, цемва як з чоколади. Тоти характеристични дробніци Настя би не могла сама од себе так верне исторично похониц.

Одкеди у Ёспанії домашня война, Настя вецейраз там ходзела духом и наврацала комунистох гу вири, описовала церкву, котра гори, як у єдней церкви 40 комунисти гуляю и т. д., и церпела духовне бичоване.

У остатніх тижньох у нукашнім живоце Настї виступело нове

Грк. єпископска церква у Ковелу.

явище: дзекеди Настя ма таке чувство, же ей шерцо гори, и огонь ю обойме. Тото явище тирва 10—15 минути, на дзень раз або двараз, нагло започне и нагло ше коньчи. Сестри, котри ю видзели у тим часу, гуторя, же Настьово очи теди барз швица з якуш чудну ясносцу.

*

Настьово явища з тим ище не сконьчени. Мойо писанє зос книжки о. Костельніка лем на кратко писане. Хто сце тоти чудни подїї лепше порозумиц муши уж три книжки о Настї од о. Костельніка пречитац и роздумац о тих чудних появах.

У остатніх часох кед то пишем достал сом писмо од о. Костельника, у хторим ми то пише о Настї: „Я тєраз заняти зос III.

кнїжку о Настї. Але стало ше таке, же сом ю не годзен скоро сконьчиц. 10. марца т. р. Настя витворела озда дас 10 єзри мистични образи по цалим Львовє, Перемишлю и Станиславовє. Шицки образи на облаках, як кед би було так скло препалєне. Найвєцей їх єст у манастире, дзе Настя, але и у Юра (Митропол. церква) єст їх барз вельо (вєцей як 100).

Крем религиозних образох єст и украински патриотични и койяки символїчни. Я мам на облаку чловека, цо стої на найвисших горох медзи хмарами и рве ше до слунка на небе. Зос хижи, кед ше патри, та нїч не видно на облаку, а звонка, кед добре шветло пада, барз добре видно.

Требало би цалу вельку студию написац лєм о тих образах. . . Тото за образи, то иста правда. . . Посилам ци ту фотографію Настї и св. образочок з ей власноручним подписом.“

Як читам у „Рідним Слову“ нашим уж и вишла треца кнїжка о тим — о Настї.

*

На концу мушим з о. Костельником напомуц, же иньши стигматизовани особи були стигматизовани *як особи, а Настя як представніца цалого свойого народу*. То виходзи з Настьових екстазах. Ангел ясно гутори, же вон мал задаток найсц у українським народу особу, згодну за стигматизацию, а тот вибор паднул на Настю. Пре большевицку Русию вона не спомина назви: „Русь“, „русский“ лєм „Україна“, „Український“.

Яки будзе конєц тих чудових авищох нашої Настї то не можеме знац, ані твердзиц, але єдно, ми грекокатолики Русини мушиме ше цєшиц и Богу дзєковац, же нам ю дал и з ей Ангелом вєдно повєсц: „Сестри-братя во Христї, чи ше не мацє цєшиц, же Христос послал на вашу жєм таку бидну душу?“

Свитске чтение

О. ТИМКО:

Раси славянских народов.

Необмежну силу указал Творец кед створел тот швет зос нічого, але ровночносно виявел и нвобняту свою премудросц, котру наш розум не у сили ані з часци похопиц; дал цалей вселеней силни природни закони, по яких ше вона розвивала и ушорела.

Та дам тото небесне слунечко кельо чуда по тих стайомих законах зробело! Огрыва нашу жем — оживотворює ю. Його цеплота на сиверу не така як на югу, а заш пиіпака о половки жемскей кулі (екватору), . . . не така на сухим яка на морю. А нееднака слункова цеплота розвива по земскей кулі нееднаку климу, клима нееднаки рошліни, клима и рошліни, нееднаки услови живота даваю животиньом — нееднаки животині. Вшадзи иншаки воздух, вода и пожива.

Од шицких тих условийох живота овишел и розвой тілесних, а вец и душевних особинох-прикметох человека. Человек, венец божого творения вершел од самого початку божии приказ „растите и множитесь и наполняйте землю“, населял свойо потомки по шицких закутках швета. Правда, же зос едного кореня походза шицки бивателе тей жеми — з едней файти, але як видзимо, у каждом дальшим краю швета, напли го иншаки животни условия, котри го пременели и на целу и на души. Як цо слунечко дава каждому квету його фарбу, так воно обдарело поєдини векши групи людзох зос иншаку скору, иншаким ростом, иншим чувством . . . и з иншу думку. И Япанци и Индианци и Нигри и Пигмейци и шицки народи — Адамово су потомки, гоч нам то чежко вериц, кед їх випатрунок видзимо. Воно ипак так.

Тоти тілесни особини-прикмети а тиж и душевни збачели людзе уж давнейше, але их учени людзе як предмет своей науки вжали аж у XIX століттю точнейше.

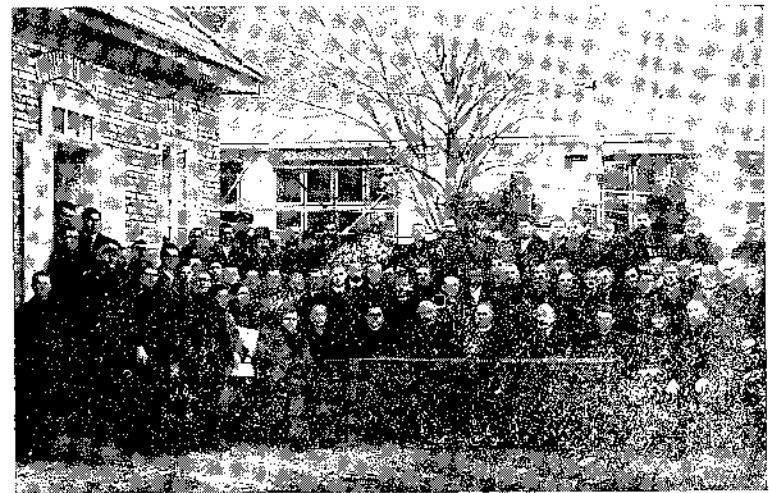
Нас будзе найбаржей цікавиц Европа.

Бивательох Европы мож подзеліц на пейц окремии групи, а каждая од тих групох ма свойо ясни вонкашні и нукашні прикмети,

тілесни и душевни, по котрих их мож добре препознац. Тоти групи-раси *сх алпска (а), нордийска (н), динарска (д), монголска (м), и медитеранска (с).*

Нешка у часох велького национализма питанє расох постало барз важне. Тельо можемо шмело ствердиц, же нешка ипак нет у Европы ані едного народу едней националносци, а да му члени лем едней раси. Причину легко пайдземе, кед вежнемо под згляд лем тоти селєня и мишаня народох, цо их история памєта, а кельо их було пред тим, то лем сам Творец вселеней зна.

Наука о расох ше особено подзвигла у XIX століттю. Спомли

Главна Схадзка РНПД-а з Р. Керестуре 1936. р.

зме уж на початку, а предиячел сй славни учени А. Реитзинс (1796-1860) и Р. Вихров. Вони шицки народи у Европи преучовали по школских дзецох. Тота наука тераз уж и у нас стої досц високо. Познати наш фаховец є проф. Зарник на загребскей универзи.

Професор Зарник преучовал питанє расох у шицких славянских народох окреме и дал до явносци дороговци за нас податки. Дал нам до рукох еден силни доказ, нам *Русино-Українцол*, котри нас самих ище баржей утвєрди, же *хто зме и по зме*, а з истим доказом прешвєчимо и каждого нашого бліжнього добрей дзеки. Нєраз нас нашо народни неприятели прездизваю и називаю кой Москалями-Русами, а кой Поляками. Чи вообщє нам

мож таки мена с правом пришивац? Професор Зарник зос свою табелу расней анализи ясно доказал, же *ниж*. Вон не Українець, не Поляк, а ані не Москаль, та ані пристран, не судзи. Вон на тей табели подава чисти правдолюбиви научни податки. То фотографія славянских народох у погляду расней мишаніни.

На табели видзимо шейсц славянски народи у расней анализи. Кажди слупчок представя горейменовани народ з яких ше вон расох склада. Кажда раса озичена зос свою букву. Тоти штири гвиздочки на дну слупчка означую тоті 4% у кождим народу, цо їх не мож ані гу єдней раси прираховац, оставаю неопредзени.

Українці	Чехи	Словаки
а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
а а а а м м м м м м	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
м м м м м м м м м м	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
м м м м м м м м м м	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
м м м м м м м м м м	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
д д д д д д д д д д	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
д д д д д д д д д д	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
д д д д н н н н н н	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
н н н н н * * * *	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
Югославяне	Москале	Поляци.
д д д д д д д д д д	н н н н н н н н н н	н н н н н н н н н н
д д д д д д д д д д	н н н н н н н н н н	н н н н н н н н н н
д д д д д д д д д д	н н н н н н н н н н	н н н н н н н н н н
д д д д д д д д д д	н н н н н н н н н н	н н н н н н н н н н
д д д д д н н н н н	н н н а а а а а а а	н н н н н н н а а а
н н н н н н н н н н	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
н н н н н н н н н н	а а а а а а а а а а	а а а а а а а а а а
н н н н н а а а а а	а а а а а м м м м м	а а а а а а а а а а
а а а а а а а а а а	м м м м м м м м м м	а а а а м м м м м м
м м м м м * * * *	м м м м м * * * *	м м м м м * * * *

А у % так випатра іста тота анализа:

	Р.-Українці,	Чеси	Словаки,
Алпска раса (а)	44	60	32
Монголска (м)	24	4	8
Динарска (д)	16	8	32
Нордидска (н)	12	24	24
Медитеранска (с)	—	—	—
	Югосл.	Москале,	Поляци.
Алпска раса (а)	14	32	36
Монголска (м)	2	20	12
Динарска (д)	46	—	—
Нордидска (н)	30	44	48
Медитеранска (с)	4	—	—

Цо нзм указала тота табела?

Тото, же у ншим народу як видзимо з вельку векшину моцнейша Алпска раса од шицких других поединих, а найслабша нордидска, котра є напроцив у Москальох и Полякох *найслабейша*. Ясно отже видзимо, же медзи нами и тима двома народами гоч и єст расни даяки другорядни подобносци, але главни темель є наш цалком инши, як московски и польски, бо ми у векшини АЛПІЙЦІ, а нашо згадани географски сушеди НОРДІЙЦІ.

Важне то за нас?

Ище яке! Ни, расно розлични народи у своей исторії мали

Образ у загребскей каплиці од Дюріча.

цалком иншаки жив. тни условия, та ше прето и їх тілесни и духовни способносци иншак розвили, иншаки провадзели способ живота, инши обичаї, инши способ думаня и судзеня, инши чувства и духовни твореня. . . . и т. д. иншака єдним словом и душа, не лєм физиономия. Темель тей розлики треба гледац баш у тей расней розлики. Правда, повекшали тоту розлику и инши причини як н. пр. вира, обряд, особено виковна и исторична недоля нашого народу, а вец географски положай, але то уж другорядни чинники.

И ми ту на югу сами сетиме, же зме под впливом клими, географского положая, иншого занятя, обставинок и под впли-

вом 150 роках емиграції, дакус и обичаїи темперамент и будову тіла и даєдни прикмети духа пременели, але у главним расни нашо особини остали до терас зачувани. Исти як цо го ма наш Українски народ у своєї оцовщини. Тоти малки змини су вислід діланя силних природних законех, яки Божя Премудросц поставела, а пала вселена ше им поддава.

На концу — не же лем по языку, по обичайох, чувствох и писні наш народ цалком инши од московского и польского, але *по раси — по души и по крєви*. Нас лем так неприятеле *прездзиваю*, бо ми шицким славянским народом по души блізни, то нам и табела указує, як баш Русом-Москальом и Поляком.

Насельованє Руснацох до Шиду.

Од наших руских гр.-кат. парохийох у нашим владичестве по старини Шид приходзи на штварте место. Найперше бул населени Керестур 1751. р., вец Коцур 1765. р. по наших предкох зос нешкашней Подкарпатской Руси. Кед ше жительство у тих двох парохийох умножело, почали ше нашо людзе зос нїх висельовац, и то найперше до Нового Саду 1780. р. Дзешкаль у того време нашо владичество достало жем у Шиду за своєю потреби и отримованє Семинариї у Загребу и кед наш владика Василий Божичкович, (котри бул за владика пошвєцєни у Мукачове 1759. р., а умар 1785. р.) на тим своїм добру подзвигнул владически Двор и други газдовски будинки и змагал ше зос шицкими своїма силами да нашо людзе, когра ше уж тєдї, як сом спомнул, почали висельовац зос Керестура и Коцура до Нового Саду, населя и до Сриму, а у першим шєре, розуми ше, на його добро у Шиду. — Шицко ше то одбувало около 1780. року и познейше. Року 1803. уж тєльо було нашого Руского народу у Шиду, же того року уж достали першого своего паноца Иринєя Александровича и од того року водза ше и матици, т. є. кнїжки винчаних, кресцєних и умартих.

Знам, же би велї читаче Р. Калєндара, а на першим месце Шидянци любєли знац, котри були найперши и найстарши руски фамелиї у Шиду, яки презвиска мали и т. д., прето ту виписєм шицких винчаних, кресцєних и умартих у першим року, одкеди ше почали матици водзиц.

Перше винчанє було 1803. р. 8. новембра, и то: винчал ше младєнец Михал Сивч зос Марю, гдовицу по покойним Бревак Андрию, керестурским житєлю. Старостове були Хома Михал и Кулич Михал, а винчал их паноєц Иринєй Александрович.

Року 1804. 13. новембра винчал ше Янко Загорянски и Маря Орос, обидвойо младєнци. Старостове не зазначєни. Дальши винчаня були 1805. р.

Кресцєня були тоти: 1803. р. 9. новембра родзєли ше двойнятка: Маря и Єва од законитих родительох Дюри и Кати Югас. Кумове були: Андри Лабош и Янко Миклош.

Греко-кат. Руска парохия у Шиду.

1803. р. 27. дєцємбра родзєл ше Григорий од зак. родичох Андрия и Илї Лабош. Кумовали: Хома Михал дзєняк и Маря Кулич.

1804. р. 18. марца родзєла ше Ана од зак. родичох Янка и Марї Паланчань. Кумовали: Михал Лазор и Маря Хоманя.

1804. р. 16. мая родзєла ше Ана од зак. родичох Петра и Марї Уйфалушч. Кумовали Петро Дудаш и Маря Кулич.

1804. р. 26. мая родзєла ше Маря од зак. родичох Михала и Марї Хома. Кумовал: Янко Паланчань.

1804. р. 29. юна родзєла ше Иля од зак. родичох Дюри и Єви Фейди. Кумовал: Коста Янко.

1804. р. 10. юла родзєл ше Янко од зак. родичох Андрия и Ани Загорянски. Кумовали: Коста Янко и Маря Канюх.

1804. р. 14. августа родзела ше Ана од зак. родичох Михала и Ани Вадаски. Кумовали: Рошташ Янко и Ана Сегеди.

1804. р. 24. августа родзела ше Иля од зак. родичох Габра и Марї Вадаски. Кумовали: Дюра Торма и Ана Колбас.

1804. р. 26. августа родзел ше Янко од зак. родичох Янка и и Ани Данчо. Кумовал Орос Янко.

1804. р. 31. августа родзела ше Маря од зак. родичох Михала и Кати Югас. Кумовали: Рошташ Янко и Ана Сабол.

1804. р. 2. октобра родзела ше Ана од зак. родичох Ферка и Єви Илияш. Кумовали: Кулич Михал и Иля Лабош.

1804. р. 24. октобра родзел ше Михал од зак. родичох Янка и Марї Орос. Кумовали: Югас Янко и Ана Данчо.

1804. р. 24. новембра родзела ше Ката од зак. родичох Янка и Илї Рошташ. Кумовали: Вадаски Михал и Югас Ката.

1804. р. 29. децембра родзел ше Янко од зак. родичох Михала и Марї Канюх. Кумовал Сивч Янко.

Тераз приходза умарти 1804. року. — Понеже з векшей часци поумерали дзеци, котри уж спомнути, ту назначим лем гевтих других.

22. януара 1804. р. умарла Ержа, жена Рагаї Янка. — За ню зазначено, же вона перша похована у новим теметове.

26. марца умар Адам, син Радванї Дюри; 24. августа умарла Ержа, дзивка Абодї Янка. Истого дня умарла Маря, дзивка Гвождяк Миколи; 9. октобра умар Ферко, син Еделински Ферка; 30. новембра умарла Агафия, жена Варга Дюри.

Шицких тих кресцел, миропомазовал и поховал паноец Ириней Александрович.

Дня 1. мая, 1810. р. Шид службено преглашени за парохию зос грамоталним писмом владики Силвестра Бубановича, котри за отримоване пароха подаровал од владического спалуку пол сесїї жеми, вец винїцу и за кажди рок древа за огриву. — Але за того кажди паноец у Шиду длужен за ньго и за його умартих нашлїднїкох рочно одслужиц два шпивани служби Божи зос панахиду.

Перши паноец бул, як сом уж спомнул Ириней Александрович, од 1803. до 1811. року. — Умар аж 1822. р. — а дзе пошол зос Шиду, и дзе бул до своєї шмерци, то вігдзе не зазначене у тугейших кнїжках.

За нїм пришол за пароха Габор Смичиклас и бул парохом у Шиду до 1816. р. Родзени є у Сошицях у Жумберку. — Исти познейше 1834. р. постал владиком у Крижевцях.

Од 1816. р. бул парохом Константин Потуричич до 1820. р. кеди прешол за пароха до Нового Саду. — Од 1820. р. до 1826. бул парохом Николай Голеш, а кед и тот пошол до Нового Саду за пароха, постал 1826. р. у Шиду парохом Теодор Гоч до своєї шмерци. Умар млади у 41. р. 19. априла 1831. р. и у Шиду є поховани.

За нїм пришол за паноца Василий Бубанович, котри неодлуга 1834. р. пошол за владического викара до Кричкох у Далмациї, а за пароха до Шиду пришол Янко Латкович, а по його шмерци у Шиду у 38. р. 20. X 1841. за пароха поновно пришол зос Кричкох Василий Бубанович, и бул у Шиду до 1846. кеди бул поставени за генералного викара славонско-осечкого, зос пребиваньом у Крижовцях. — За В. Бубановичом бул парохом Николай Докторович, а кед и тот умар у Шиду 1. децембра 1854. р. у 55. р. живота, пришол 1855. р. за пароха Илия Цветишич, котри 1860. р. пошол за пароха до Драгох у Жумберку. — По Цветишичу бул парохом у Шиду Николай Сегеди до своєї шмерци 13. авг. 1876. р. у 44. року живота и поховани є у Шиду. — За нїм парроки управлял зос шидянску парохию Илия Хранилович, а кед 1869. р. постал владиком крижевацким, за пароха поставени Стефан Киш, котри по нещешливим випадку умар 4. априла 1899. р. у 51. р. живота. — По його шмерци пар мєшаци управлял зос парохию терашнї високопреосв. владика др. Дионизий Няради котри теди бул надстойнїк наукох у нашим семинару у Загребу, док не пришол до Шиду за паноца Кирил Дрогобецки до 1912. р. вец по тим Димитрий Надь, котри 1917. р. пошол за каноника до Крижовцях.

Шицких паноцях од початку до тераз у Шиду було 15, а подписани є 16-ти. Як зме видзели, велї о пар роки, як ту служели, пошли на иньши места, а у Шиду умарли, и ту су поховани, як сом уж и спомнул тотї: Теодор Гоч, Йоан Латкович, Николай Докторович, Николай Сегеди и Стефан Киш.

Шицки паноцове були учени людзе, скончели високи школи, цо ше видзи зос того, же протокули дораз од початку водзени и и писани на латинским язїку. Так на пр. паноец Ириней Александрович шицко водзи на латинским язїку.

Кельо було душох, односно кельо було винчаних парох дораз на початку, то непознате, бо перши попис душох по винчаних парох постой од 1828. р. списани по паноцови Гоч Теодору. — У тим 1828. р. у Шиду було 73 хижни нумери, 83 винчани пари, а

397 души. Винчани пари були слідує: 1. Секереш Михал и жена Маря р. Кулич; 2. Чихрач Янко и Маря р. Радвані; 3. Абоді Андри и Ана р. Надь; 4. Ходак Дюра и Юла р. Чордаш; 5. Фаркаш Михал и Маря р. Илияш; 6. Югас Дюра и Ана р. Данчо; 7. Югас Осиф и Ана р. Тиркайло; 8. Кулич Андри и Ева р. Радвані; 9. Кулич Дюра и Ана р. Данчо; 10. Абоді Андри ст. и Иля р. Магоч; 11. Маря Паланчанка гдова Ярабек; 12. Югас Янко и Юла; 13. Данчо Дюра и Маря; 14. Прегун Андри и Ката р. Бетяр; 15. Говля Янко и Сара; 16. Надь Янко ст. и Ана; 17. Еделински Михал и Маря р. Илияш; 18. Загорянски Янко и Маря; 19. Лабаш Андри и Ана р. Рошташ (То су родителі керестурского паноца Андрия Лабаша. Кед ше тот попис душо х зводзовал, вон теди мал 2 роки); 20. Бетяр Михал и Ана р. Блишко; 21. Прегун Дюра и Ката; 22. Салак Петро и Маря р. Хусош; 23. Загорянски Михал и Ана р. Колбас; 24. Кулич Янко и Иля р. Бетяр; 25. Майорош Янко и Ана; 26. Вадаски Михал и Иля; 27. Канюх Михал и Ана; 28. Торма Дюра и Ержа; 29. Радвані Капцар Дюра и Ана; 30. Берг Дюра и Маря р. Чижмар; 31. Берг Михал и Маря; 32. Салонски Василь и Ана р. Майхер; 33. Киш Янко и Маря р. Чижмар; 34. Киш Василь и Ана р. Лабаш; 35. Илияш Михал и Маря; 36. Сегеди Янко и Ана; 37. Сегеди Янко син и Ана р. Сабол; 38. Хома Андри и Ана; 39. Хома Михал дзяк и Маря; 40. Петрович Дюра и Иля; 41. Радвані Янко и Ержа; 42. Бланар Янко и Маря; 43. Колбас Дюра и Ержа; 44. Чордаш Янко и Ката; 45. Радвані Михал и Иля; 46. Прегун Ферко и Маря р. Загорянски; 47. Горняк Янко и Маря; 48. Радвані Дюра и Маря; 49. Загорски Янко и Маря; 50. Варга Янко и Ержа; 51. Катрина Михал и Маря; 52. Калай Михал и Иля р. Медеши; 53. Бланар Михал и Маря; 54. Рошташ Дюра 44-рочни, 5-тираз гдонец, оженел ше зос Кату гдову пок. Фаркаш Янка; 55. Фаркаш Михал и Маря; 56. Шандор-били Андри и Ержа; 57. Канюх Лука и Иля; 58. Ходак Янко и Ана; 59. Данчо Янко и Ката; 60. Катринчак Янко и Ана; 61. гдова Прегун Ката; 62. Волендир Антонь и Ката; 63. Ходак Дюра и Юла; 64. Данчо Ферко и Ката р. Шанта; 65. Рошташ Андри и Маря; 66. Магоч Янко коваль и Ката р. Гайдош; 67. Павлович Михал и Ана р. Олар; 68. Сабол Микола и Ката; 69. Яким Янко и Ержа; 70. Чижмар Дюра и Маря р. Ерделі; 71. Дайко Янко и Маря; 72. Биреш Янко и Маря; 73. Киш Андри и Ана; 74. Колода Янко и Маря р. Бобаль; 75. Митров Янко и Ката р. Рошташ; 76. гд. Шофран Ева; 77. Гадняі Янко и Ана р. Сабол; 78. Колбас Андри

колесар и Ана; 79. Лазор Дюра и Ержа р. Горняк; 80. Прегун Янко и Маря; 81. Лазор Янко и Ана р. Чижмар; 82. Фечо Янко и Ана р. Гаврилчак; 83. Тиркайло Янко и Иля р. Майхер.

Кед вежнеме, же 1928. р. у Шиду було 1100 души, вец видземе, же ше од 1828. р. — т. е. за 100 роки — Шид умножел за 700 души, дакле, поперечно за 7 души на рок. У тото време було Руснацох гр.-католикох у Делетовцох (Мадяр Дюра), вец у Беркасове, лем една фамелия и то Фирис Андри и жена Ева р. Худра, затим у Ичинцох и Куковцох, — котри шицки спадали под Шид.

Пошвецанс малого дзвона х Шиду.

Други попис винч. парох и душо х маме 1834. р. од паноца Василя Бубановича. — У нїм записано, же того року у Беркасове були 4 фамелиї и же Руснац х було у Ловасі, Ердевику и у Бачинцох 4 фамелиї: Горняк Янко, Кечкеш Янко, Сабашош Михал и Сивч Михал.

Треци попис маме зос 1835. р. од паноца Йоана Латковича. — Ту ше уж окре м сп мнугих валало х сдоминаю: Янковци зос 13 хижни ма нумера ми и Петровци з с 51 нумеру, — а окре м того було и жедляро х. Же у тото време и Петровци зос Янковца ми спадали под Шид. видно зос того, же ше точно водзел рахунок не лем же кельо душо х було, але же шицки пари и их дзеци по мену пописани, крем того точно ше водзел попис, хто способни за св. сповед, а хто не.

И так видзимо, же Шид бул у тот перши час насельованя Руснацох до Сриму як их штренок, отамаль ше паноцове старали за душевни потреби свойого народа, котри ше у того време уж у красним числу розшал по Сриме. — Вельо роки уж од теди прешли, вельо радосци, але ище вецей жалосци. — Стари нашо прадідове, котри нам ту темель вдерели, помарли, а на их место пришли ми, тераз живуци, да их діло наставиме. Яке діло? Любоу гу своей церкви — любов гу свойому народу. — Же ше наш Руски народ не утрацел, же ше ту у Сриме розшати, особливо у початку у меньшим числу, медзи други числени народи не утопел, ма у першим шоре подзековац своей св. вари, своей Церкви, кот-

Колядовали на Р. Историю — Бачинци.

ра го по своїх священікох дзвигала морално, культурно, национално, а мож повесц и у газдованю. — Бо дзе народ любі и трима свою св. виру, дзе народ морални и трежби, там сам по себе и газдовски напредує. — Нашо прадідове сигурно, же не од роскоши пришли зос Горніци до Бачкей, але их велька нужда пригнала. — А патьце нешка наш народ у Бачкей, патьце го у Сриме. Правда, поединцох єст и тераз худобних и прехудобних, але котри же их народ нема? Але кед попатриме цали народ, мушине признац, же за тоти кус вецей як сто роки свойого биваня у Сриме у материяльних вредносцох напредовал, свою св. виру отримал, националносц свою не лем же не забул, але ю вше високо дзвигал. — До тих вредносцох наших прадідох маме ше упатриц, и у тим их нашілдовац.

Георгий Бесермині,
парох у Шиду.

О. ТИМКО:

Церковне пиніє у исторії.

Церковни обряди були вше звязани зос шпивом и у найдавнішій давніни. Християнство ма свою коліску у святей Жеми, та не чудо, же перши свойо напиви прияло од Жидох, але у дальшим його розвою — найсилнейши вплив грецкей музичней школи. Римски би вплив мог буц ище вельо силнейши, але як з исторії знаме, стари Римляне були цалком немужикални.

У перших вкох християнства ше на востоку славело Бога при богослуженюх лем зос шпивом, док ше на западу кус по кус вше вецей увоззели по жидовским взору, яки бул баш на востоку, вшеліяки инструменти. На востоку ше лем чисто вокални шпив зачувал до нешка.

Темель восточному християнскому пинию положел сам св. Василий Великий и св. Йоан Дамаскин. Дамаскин мал вообщевельки вплив у своїх часох и на восточне и на западне церковне пиніє. Вон бул реформатор того шпиву. Нашу церковну поезию и музику допольнели и збогачели и други вельки людзе як Роман Сладкопивец, св. Атаназий и велі други монахи.

Цале нашо богослуженє складали монахи особливо Студити, перше текст (слова), а вец їм давали (видумовали) гласи. Манастири були наисце прави музични школи, у котрих ше творело и попольньовало церковне пиніє, учело (права дзияцка школа) и розширювало з тим по швеце.

Наш народ на Україні приял св. Христову виру зос Царгороду, та ведно зос св. виру пришло до нас и царгородске пиніє. Наглашиц мушине, же *царгородске*, а не грецке, гоч Царгород у Греческей бул, бо сами монахи творци нашого обряду и пинія не були у векшей векшини Греки, але *азияти*: св. Василий, Й. Златоусти, Й. Дамаскин, Кирил Александрийски, Роман Сладкопивец, Ефрем Сириец, Теодор Студит и инши.

Царгородске пиніє ше не затримало длуго у нашей оцовщини, бо по при тим же наисце було красне, його дух ипак бул цалком цудзи души нашого музично-осетливого народу. Затримал єдино „Октоїх“ Дамаскина, котри уж нашо монахи преложели на наш язык за Ярослава Мудрого. А друге, не затримало ше того пиніє у нас и прето, як з исторії знаме, же у перших даскельох вкох християнства на Рус-Україні вше попольньовали владически и митриполичи места цудзи людзе: Греки, Болгаре, Македонци и

Азияти. Кожди кед пришо́л привед зос собу и „дида́скалох“ т. й. учительо́х церковного пиния.

На тот способ заблукали на Україну и веце́й цудзи напиви. Так на пр. крім того первотного царгородского пиния, було и *болгарске* пиние, котре привес „доместик“ Мануил 1137 за Ярослава Мудрого. Од того нам еди́но остали осем гласи, цо их шпиваме и нешка на саночним. Зато их и воламе „болгарски“. Заблукало и *сербске* пиние там коло 1440 р. а привес го Григорий Цамвлак. Исте того пиние познейше записал до модерних нотох Корнел Станкович (1854). Тот ше налив найменей розширел, а найскорей забул.

Накадзи нашо власни монахи пришли до сили, превжали сами тоту роботу над церковним пинийом. Витворели вони нови гласи, власни свойо и дали их по шицких манастирох научиц, та на тот способ наш власни налив вициснул шицки дотерашні цудзи. Сам Мануил, кед по другираз пришо́л на Україну, не могол ше досц наужиц того красного нашого нового церковного шпиву. Вон наво́лал нашо церковне пиние „ангелом-подобнопиние“. Чом же ше му так попачело? Зато, же гласи нашого пиния були живи смутно-весели, а нігда ше их не шпивало е́дногласно, але вше ле́бо дво а найчастейше тро́гласно. Ёу тому нашо церкви були полни не слухачо́х, але шпивачо́х. Зато ше и нешка барз тот милі, хто дума, же дзияк на то у церкви да шпива, а други да лем слухаю. Не, вон нато да лем почина, а цала церква ма шпивац, бо иншак нет того „ангелом-подобнопиния“.

Але цо ше стало?

Пришли Татаре и надвладали на Калки-рики наших и Половцо́х. Забрали шицких виднейших людзо́х до пліну, а з німа ведно и шицких священіко́х, монахо́х, доместико́х — интелегенцію. Тот наш власни звани „домествени“ налив ище ше у народу не мал кеди ані укореніц, а уж утрацел своїх учительо́х. И прето ше вон досц викривел и по мали пременел и замар. Остатки його ище мож було до 1918 р. почуц и Ніжним Новгороду.

На западу ше у XV. століттю отверали окре́мни чисто церковно-музични школи, а з ніх виходзели учителя церковного шпиву. Перше у Нидерланду, вец у Ита́лії, Француске́й и т. д. Циль тим школом бул тот, же би виховали чисти церковни стил у духовней музики и людзо́х, цо буду способни тот стил духовней музики завесц вшадзи по швецех е́днак. Особено у тим погляду, вельо зробел сам св. отец папа Григорий Великий, св. Амврозий милански и Орlando Лассо, реформатор западно-церковней музики.

По тим взору запада почали робиц и на востоку и у нас. У половки XV. століття вжал ше до роботи Иван Шайдур коло церковного пиния. То бул вискоучени чловек у предмету музики и вон ожил нашо народне церковне пиние на темелю „домественого“ пиния и Дамаскинового Октої́ха. Його діло наставели заслужни монахи Сава и Василий у народно церковним духу и до тей висоти подзвигли заш нашо пиние, котре наво́лачи *„народним напиво́м“*, же у XVII. століттю е́дна греческа музична комиссия, кед пришла на Україну, наво́лачи тото пиние *„новоєрусали́ским“*.

Шпивацки хор 1936-37. р. — Петровци.

Зос шицкого того видземе, же церковни шпив наисце барс важна точка програми, по хторей ма чловек оддац чесц и славу Богу. Найвекши людзе баш тей точки вельку важносц придавали: святи, верховни глави св. церкви, митрополити, владикове, священіци, а особено монахи. И ми маме обовязок зос почитова́ньом брац учасц у тим. И нашо тутейше пиние то тото исте з даякими премєнками цо и „новоєрусали́ске“, лем воно пре слаби обстави́ни дакус страдало.

Прето, же не було стручних познавательо́х нашого пиния уж на Подкарпатю, унесли ше дольго мо́цни впливи ма́дярскей, нам цудзей писні. Ту заш у нас на югу подприймачо ко́яки чкодліви

кривульки, од нестручякох самоуких дзяюх, на яки зме привикли, та их нам уж чужо викореніц. То велика хиба у нашим пинию, але не менша и тота, же ше кус по кус місце наших красних гласох уводза и кояки „красни“ шокецки. А найвекша и найстрашнейша хиба аж тота, же наш народ у церкви по векших наших парохийох цалком не бере учасц у шпиву, лебо барз мало, у тей найкрасней служби Богу. А не забудзе, же ше то проци-ви шицким литургичним правом.

Г. КОСТЕЛЬНИК

Сотворенє человека.

(Казка)

Кед ше згуснул велики рой огністих атомох на тей жеми, а вода кед почурела по ей отварднутим целу, дихнул Господь Бог дух живота на жеми и прегварел:

Рошні и множ ше!

И обрацел Господь Бог своєю ліцо од жеми, а попатрел на гевтот швет, цо ше творел 50 милиони роки шветла далеко од нашого слунка. А дихнути Божи дух роснул и множел ше: з божого нашеня ше розвивало ту корень, ту скора, ту лісце, ту квет — при рошлінох; а при животинох: ту косци, жили, нерви, очи, шерсц, роги, так же ше у першим вику з єдного роду живота розвили вше новши и новши роди. Поколения постали неподобни своїм предком, як цо неподобни еленьово очи його рогом, його шерсци, його жилем, його нервом, гоч цали елень з єдного животного нашенька.

На таки спосіб ше розвили шицки роди рошлінох и животинох аж по сами малпи.

По 50 милинох рокох обрацел Творец заш своєю ліцо на нашу жем, и теди кажди род рошліни и животини наволат добрим.

Кед збачел малпи, лавіяни, мандрили, орангутани и горили, зашмеял ше. Лем ше раз зашмеял Творец у цалей вичносци — кед збачел малпи. И теди прегварел:

Вичерпал ше уж дух живота, цо сом дал жеми, а на концу того шицкого витворел сом карикатуру того, цо я сцел.

Место квет шицкого сотвореня, вишла карикатура.

И дихнул Бог заш и дал нови дух живота на нашу жем, теди постал человек. И прегварел Бог:

То тот, цо сом го сцел мац, то венец сотвореня, мой образ и подоба.

А ангели, цо ше припатрали божому сотвореню, мали медзи собу таку бешеду:

Шицка природа — то систем законох и мудросци. Прето Бог назвал шицко добрим. А малпи, то єдине зло у тей системи. Од нїжшого одбегли, а ту тїшесму їе дошли. Несовершене діло. Бо кажде сотворене то склад геометричних фигурох, а на малпи шицки линїї поламани. Попатрице лем на тото мале грильче, — ви-патра, як да му уж сто роки, таке взморщене, а мохом обросну-те, гадне. Ног, як да му коньске копито здавело, бритки писки

Читальня Просвिति у Бачинцох.

цала фигура зламана. Конь, крава, лев, тигриш, то совершенна краса справ нього. Ище з нїх ані нїякого хасну нет, а чкоди — ошаліц. Кед себе гледаю єдзене, та теди дзешец раз тельо погубя, як цо поєдза.

Чи нам не сцел Бог на малпох указац, же векшу карикатуру нїхто не видума? Попатьце на того мандрила: зос предку и зос задку ше видрижнює зос цалого сотвореня, з його краси и премудросци!

А человек, повторене цале сотворене у єдним еству: шицки красни геометрични фигури остварени су му на чолу, у його духу як у жвератку одбива ше божество.

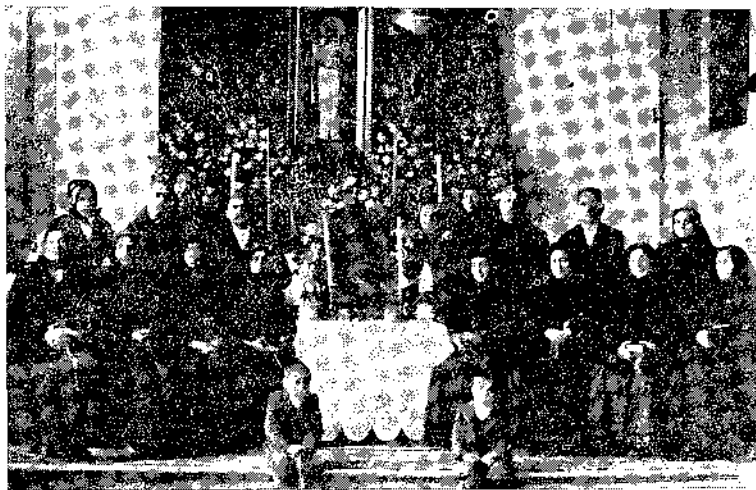
Таки человек вишол з божих рукох, а цо з нього видзе овиши (бо му Бог дал духа шлебоди): чи себе за идеал вежне гадну самолюбну малпу, карикатуру живота, чи святого Творца живота. Т.

Г. КОСТЕЛЬНИК:

Свята схаdzка.

И мне мац вжала зос собу на святу схаdzку — ище як хлапчика, цо не ходзел до школи. Було то вечаром у вельким посце до старей школи, цо стала напроци церкви. Там ше сходили побожни жени. Не гладни жобрачки, цо о хлебу шнію, але газдині, цо небеского швета гледали.

А Василь Джуджар чита і... Читал Жития Святих и толковал.

Крацхнске Дружтво молитви — Керестар.

Василь Джуджар, церковни татор, побожни мудрец и проповідник.

Нікого сом вещей не чул, же би так читал, як вон. Кажди з нас на свой способ — прициска и лае тоти святи слова, кед їх чита. А Василь Джуджар себе цалого прелівал до того побожного читаня... вон як да бул лем сирава за тоти побожни слова, а слова ше „сами читали“ природно, драматски, як живот указуе.

Так було як да оживйовали святи мученики пред нами и як да указовали свою рана и свою душу — душу, ко нашла Бога, та Му служела, а Бог ей дал силу и „врата адова“ надвладац.

Тота свята душа и нам ше давала и одкривала нам нову вредносн живота — божеску.

То була свята схаdzка. Богата духом Божим.

О, не милі ше озда нігда баржей чловечи суд як теди, кед пове: до неба проста драга шицким людзом и зос каждого места.

Чи видно слунко и в ноци? Чи житко будзе роснуц на каждом месце — и у писку Сахари и у вичних шнігох Сивера?

Хто сце Бога найсц, треба му стануц на тоту драгу, котра водзи до Бога.

О, а кельо ест на швеце пролетарох духа, котри на полю живота лем класки збераю, а нігда духового жита не жню, бо то не „їх“.

Шпивацки хор — Дюрдьов.

А наша схаdzка була — на жеми як у небе. Свята схаdzка.

Тей ноци сом мал сон (правду гуторим, не видумуем), у котрим сом видзел Христа под черньовим венцом, як шедзи на прагу бочних церковних дзверох — напроци каменого креста у порти.

Слідуючого дня я — дзецко — зал сом клечал и зос слизами бочкал жем — не як згуснуте блато, але як яблуко зос руки Творца.

Т.

др. Г. КОСТЕЛЬНИК:

Вечарши дзвон.

Дзвоні вечарши дзвон, цмота и мир сходза на жем, на мой родни валал — сходза з неба на рыку дочасносці, та ей даваю нову вредносц — нове ліцо.

Дзвоні вечарши дзвон на високей турні тей церкви, дзе я першираз спазнаў, же Бог сходзі медзі людзох, дзе я першираз зразумеў божу тайну бешеду!

Врацел шэ я з далёкаго швета до родного валалу, до родней хіжы — ні, першы вечар надходзі по даўней и длугей розлуцы.

О, дзвону даўні мой познати проповідніку, небескіму учыцеле! Не бешедуў так сілно, бо смуток розорве мойо шэрца, як цо буря вірыва дрэво зос коренём, котре в осамене. Я ўж не тот цо сом кедзішкік буў — я ўж не дзецко.

Свойо родне и цудзе, бліске и далёке, боже и чловеке ў мне шэ пороздзельовало — таргаю шэ слабі звязі. . . . О, дзвону вечаршы, божи! Ты преорюўш мою душу, преорюўш глібоко, прерэзуўш кореня — прее мой швет зос котрым сом зроснуў. Чи мож буц веселі? Отвера шэ кніжка предомну. . . . я чытам и на час скорей умерам. . . .

Дзвоні вечаршы дзвон, котры розруцуе по швецце рідкі думі. . . . Які мой смуток велькі! Ані з богатством слоўох, ані добераіным стихом неможем го вислоўіц. У моім шэрцу шэ озыва мая младосц гу вичносці: Чом я не вична? — О, яке то пытанне!

Дзеже вы, мая родзіно, познати, мілі? За вас ўж слунечко не швіці, а кед сом шэ од вас одпытоўал, вы го велічалі з надію: „Збудуем хіжу до слунка, же бі мі швіцело!“

А тэраз? — За вас ўж лем една правда остала — Бог. Вас ўж нет на швецце! Як сон, так як сон стало шэ шіцко, цо буў. . .

Дзеже вы, мойо любі пайташе ў швецце? Нет вас пры мне, не поцешіце ме! Як сон стало шэ шіцко, цо буў.

Дзеже шэ подзели тоті поколеня, цо шэ як габі на морю дзвігалі и вітром надіі рудані гналі напредок „мі посцігнеме тото, цо ніхто не посцігнуў“, але падали до наруча моря. Як сон як ў прыпаведкі стало шэ шіцко, цо буў ў історыі. Жаль мі за вамі, бо вы мойо, я ваш родчы, браца и шестры! Од віка прэбыва тот смуток ў чловецім роду. . . .

Дзвоні вечаршы дзвон як на хованне тому дню, цо первей прэшол, лебо тым віком, цо булі. Шіцкі вікі и шіцкі поколеня

з тым дзвоном плачу. А мая душа, покойні отче, мамо, шестры, браца — піснї жалобі вам склада, зос вечаршым дзвоном о вас бешедуе.

Дзівко — ружо, так ші любо розквітла и спрела — як мі жаль за тобу, хоч ці ані мена не знам! Відзім це на яр ў заградкі, очарована ші шветом, шмееш шэ, ходзіш задумана — зос кветом на першох, шніэш о будучым твоім другу, відзім це вечарамі, ох на мешачок патрыш, та себе здыхуеш, а з гвіздамі

Нашо людзе (Бачінці).

бешедуеш, свою тайну ў ціню ноці скрываеш. . . . Та пать шіцко ўж мінуло! Уж тысяц рокі почываш ў гробу.

Юнаку брату, потіхо старей мацеры, а понос любога дзівочаго шэрца! Відзім це, пайташ, разумім кядзі твой погляд и рух, твойо думкі, жаданя, діла и надіі. . . . Але пать: шіцко ўж мінуло.

Славні кралю, на твой прыказ іду твоіо полкі як буба. . . . Цо вони ўж не остварелі? Стару славу зніщелі, нову збудовалі. . . . Але пать: шіцко ўж мінуло!

Рабу нещеслїви, прибити! Треше ше мойо шерцо з тобу и над тобу; чужка твоя робота — твоя дълга шмерц, котра є забава твоїм паном. Розумим твою прибите шерцо. . . . Але пать: шицко уж минуло!

*

Дзвонї вечарши смутни дзвон — дзвон хованя, дзвонї вон тому дню, цо первей прешол, вицом, цо минули. Шицки вики, шицки поколеня плачу у нїм.

О, так преїду шицки поколеня! И слунко загашне, и вична ноц овїе жем — вична ноц на вичним и глухим теметове — на жеми. Анї нїхто не остане же би понарикал за тим, цо було. . . . Не будзе? Чи може буц таки страшни конец шицкому?

Жем гвари же „муши буц!“ а гвизди небески ше цїхо ошмихую. А моя душа ше тарга, на шицки страни по вселеней лета за словом потїхи, да найдзе тото морїо, до котрого ше зліваю шицки рики того, цо преходзи. **Т.**

Я. ФЕЙСА

Моя заградка.

Кед ми шицко шором	Заградка ми нема
Цалком уж досадзи,	Древени плоцики,
Теди мир и спокой	Лем два мали мегки
Вигледуєм вшадзи.	З паперу рамики.
Ходзим; —	Градки, —
Бродзим,	Кратки,
А мир у заградки	Але вше желєни, —
Своєй лем находзим.	Крашнє ушорєни.
Теди найвещейраз	Запах того квеца
У нєй колем, плєєм	Душа моя розликує;
И пахняє квеце	Вона го найбаржей
Вшелїяке шеем.	Люби и чувствує.
Плєєм, —	Хранї, —
Шеем.	Бранї;
А вец го залївам; —	О нїм роздумує;
Та так отпочивам.	Йому ше радує.

Я. ФЕЙСА

Ружа и любичица.

Ружа:

Видзиш ти шестричко
Кельо красше мойо лїчко?
Шицкому ме квицу
Прето и вибрали,
А и вше тримали
Людзе як кралїцу.

Любичица:

Гоч сама видзим:
Нїч ци не завидзим.
Так треба да будзе
Буц ти красша, —
Як кралїца наша,
Най це любя людзе.

Ружа:

Палє кажди дзешка
Прибера ше нешка.
Людзе роскошную, —
Вельо вещей троша! —
Красши шмати ноша
И барз видумую.

Любичица:

Най ше прибераю;
О шматох стараю.
Людзох ше не плашим
Мойо мили шмати —
Крашнє замнє скрати;
На их ше не лашим.

Ружа:

Папатри лє тадзи
Коло себе, вшадзи.
Видзиш, друге квеце
Яке є прибранє; —
Як вимальованє
И на яр и в лєце?

Любичица:

Най там друге квеце
На тим ширим швеце
Роскошно росквита,
А я зос своїма
Лїстками власнима
Останєм прикрита.

Ружа:

То за тебе чкода, —
Уж иншака мода.
Красше облєчиво
Голєм питай себе
Од Бога на небе,
Бо знам, же ци цїво!

Любичица:

Най лєм друге квеце —
Роскошнє в' швеце
И горе випина,
Я и так приставам.
И далєй оставам —
Блїска му родзина.

Ружа:

Тому ше чудуєм
И барз це сануєм.
Поведз, поведз лє ми
Чом не сцєш буц красша
Ша шестра ши наша —
Гайде звер лє ше ми.

Любичица:

Прецо? — ище питаш,
Ша з' очох ми читаш!
Так було на вики
Ти роскошна пиха,
Я смиреносц цїха
Най будзе розлики.

Т а м . . .

Там, бонка з балалу, у старей каплиці,
В котрей влага бие и чуц пах ладана.
Дзе побожни душі вбивали «Осана!» —
Сам, б полүцми, стоім. . . Вичне шветло шбици:

Пред образом Матки. . . Як да з любичици.
Над главу Ёй венок. И як виплакана
И бляда у твари, ма на руках Пана
Малого Исуса. Главичку Му квици.

Коруна стриберна. Вон благослов даба. . .
И так, док каганец кліпкац не престаба
И на Образ мекі лучи розсипуе,

Затля ше до храму густейша цма баля.
А бонка, на небе гвиздочки ше паля. . .
Цихо вшадзи. . . Лем ше на пацери чуе. . .

Г. Г. Н.

Иван Цанкар:

Дзешатка.

(З діла „Мой живот“)

— Преложел Г. Г. Н. —

Дзекеди цмо и чежко спадне чловекови на душу цихи, неодредзени страх, котри му вежне шицку моц, шицку радосц, шицку надію. Горкосци každоженного живота несподзівано постаню моцни, неподношліви; зяви ше и совисц, вдерина шерцо як на наковадло и шицки грихи, и найменьши, уж забути, чарни, нараз вибегню пред очи. Нач ище жиц? Шицко, шицко, шицко страcene. . . И бояжліво рука, трешуци ше, гляда як шестру другу руку, бояжліве око попатра и гляда приятне оздравкане.

Тот час не судзени лем чловекови котри прешол длогу драгу и осетел, же приходзи шмерц и гроб. Найкрасшого рана задүв жимнота до души, же би шицки думи спадли на тло як да су з каменя. Вона задурка з железним пальцом веселого вечара, у гласним дружтве; рука котра тримала погар, опуци ше, очи ше роширя, шмих ше злядзи на гамбох. И дзедко дзекеди несподзівано, кед ше мирно бави, зйойчи, таргнє ше и у неабичним страху облапи мацер.

Дванац або тринац роки ми було; ходзел сом до трецей класи реалки. Едного сом ше вшенського рана вщас пребудзел; лем почало швитац, у хижі було цма. Велька була хижа, але ми ше привидзела того рана узка и цесна, полна з наруцанима стварами, як кед ше селі. Штири посцелі находзели ше при мурах, медзи німа поліци за кнїжки, вельки древени лади, ормаци за шмати; на штредку вельки стол, закрити з кнїжками и кнїжочками; шицко то достало у цми чудни, пременети, якошик неприятелиски фурми, и давало випатрунок биди и жалосци, котри ше не могу описац. На гевтих посцельох лежали мойо пайташе, —

Прадкі — Дюрдъов.

шицки спали твардим раншим сном: твари им були горуци, позновени, уста на пол отворени. Старши були одомнє; уж други рок як зме бивали и спали у едней хижі, и заш сом им не бул прави пайташ; парастки синове були, моцни, гласни, весели; а у мне було дзешка зошицким на дне цошка горке и пусте, цо ше можебуц несвесно видзело и зос словах и з очох.

До облакох бил диждж, зошицким сцixa, як з меккими пальцами; лял тот длуи и ценки, тот диждж котри чловека зроби жалосним, тупим; скрие му шицки весели подоби, а укаже му други, непознати, обвити до шивих шматох. У хижі бул воздух чежки; чуц було на тото цо остало од подлей вечери, на диждж, на неумити, знойни цела, на отровни дих хорих.

Шицко сом то видзел и осетел у єдним истим моменту; и шицкого ме обнял горки, немилосердни боль. Тот чежки, отровни дих у хижі несподзівано постал як слика и знамение мойого живота, — цалого живота, од перших жалосних воспоминанийох та по конец, да'єко до безнадєждней будучности, котру сом видзел ясно пред собу. Так сом ше бал, же сом ше лєдво ошмельовал дихац. Лежал сом зошицким мирно, з попатрунком широко упартим до цми. Було як во шнє, кед человек у єдним истим моменту прелеци роки и дзешатини рокох — єдна иста слика у истих рамикох, а особи тисяч: били очи патра здревнєто и твардо як з вичности. Шицки горки годзини врацаю ше и дзевец их раз горше осети шерцо кед их ше спомина, як кед их осетело першираз. Далеко идзе воспоминание, шицки заслони одгорта. Приходзело ми на розум того цо ше трафело кед сом лєм почил ходзиц и кед ме ище облекали до длугей чежкей сукні. Врацели ше вечарі кед бим спал уплаканих очох, врацели ше рана, кед кед бим ше пребудзел, не отвераюци очи, же бим не видзел дзєнь, же бим вещей нїда не видзел. Малодушност ше розляла до очаяня, до немого страху пред животою, до сознания же драга идзе незотримано з брега долу, до глїбочави през дна, и же нет спасєня. Не могол сом ані зйойчац ані заплакац: тото ми прицискало шерцо з немилосердну мочу.

Газдиня вошла до хижі.

„Дзеци, ставайце!“

Велька була и тлуста, надутей твари; бал сом ше од ней як од чогошик неприятельского, злурядого; и вона то вшелїяк знала, бо и вона за мну не барз дзбала. Того рана ми випатрала ище страшнейша, велька як брег, чарна и цудза; стресол сом ше кед ме витла з малима и шивима очми; и станул сом швидко.

Було ми жимно док сом ше облекал; и гладни сом бул; фриштик сом не мал, други троме го мали; зос кухні приятно пахла кафа. Дома сом гуторел же ми ше фриштик дава там дзешка у Шенпетерскей уліці; але то не було правда; горко и чудно ми було кед сом збачел на столє вельки полни шольки з котрих ше сладко и тепло курело; при каждей бул фалаток билого хлеба, зос скорку червену, крашне упечєну, котра хруста под зубами.

„Цо бим тераз и кадзи бим?“ — подумал сом. Дома сом не могол остац и не було ми за то брига; лєпше на пол ноци и до каплїци за мертвих. На облак сцїха бил диждж; кед бим ходзел по улїцох лєм пол годзини, змокол бим зошицким, и шицки би

знали як и прецо. А бал сом ше од школи. Ученє ми не давало бриги, але ми шицко там було цудзе, неприятне; стал сом пред учительом як збойник пред судийом.

З кнїжками под пазуху вишол сом на улїцу. Дораз ми вошла влага до ципелох и я ше стресол од жими. Диждж ми пирскал на твар, кнїжки сом скрил под капуцик. Уліци були жалосни, шиви; шицко шивє: хижі, людзе, думи, шицок швет; тротоар бул шлїски, по улїцох ше ставали и прелївали вельки бари; кед би прешол коч, пирскало би на обидва боки и людзе би ше скланияли; неба

Госци ше вибераю з курбаю (Керестур).

не було, по мокри стрехи вишєла шива молга. Людзе котрих сом стретал були шицки чарни, нєлюбєзни, як да за чолом скривали чарни думи, чежки бриги; швитко преходзєли, шицки патрєли на жєм.

Не ишол сом просто до школи; було барз вщас. Ишол сом улїцями, але сом нїкадзи не патрєл, нїч сом не гледал. Кеди не кеди запахло з отворєних пекарньох на цєпли, швижи жємлїчки, на гєвти червени як злато: захрусташ раз — та го нет. Диждж сцїха падал; з цївох з под стрехи на углох чурєло, бари ше ставали вїє вєкши, залєяли улїцу од тротоара по тротоар; як сом крачал, так чвиркало, и вода ми ше у ципєлох дзвигала понад пальци.

Школке здание було барз високе и барз паньске; бул сом пред нїм як жобрак пред градом. Облаки патрели страшне и строго як учителя; кед сом вошел до конку, зогнул сом главу и чежко ми було. Так би человек вошел до неприятельского храму, зос звязанима руками на хрибце, шицок убоги и понїжени. Ноги ми були чежки; ишом сом помалючки по гарадичох, погнути, якщо иду стари людзе.

У школи було барз тепло; але ше чуло цудзо и неприятно. Кед человек збачи тоти правилни и крашне ушорени лавки, нараз престава буц человеком и постава ученїк и число у класней кнїжки. Боль ци джобе до шерца, бие по джуджи, а ти роздумуеш кеди ше народзел Клопшток.

Нїч сом не знал котри учитель бул и цо гуторел; цалу сом годину исте истучке думал: „Та сконьчуй, то нїч, престань!“ — При мне шедзел мой тлусты пайташ, син люблянского качмара, и ровно едол. Скривал ше за широки хрибет свойого преднїм пайташа и едол. Мне було у першох сухо и празно, язык ми бул тварди.

На дзешец годин, кед бул одпочивок, шицки пошли купиц колбаси до служителя або ше оганяц по дворе. Я не знал дзе пойдзем. Обовжало ме чувство же сом сам, зошицким сам. Найскорей бим скричал, гоч сом бул дзецко: „Боже, чом не умрем!“

Пришел гу мне пайташ и гварел ми: „Ти, пришло ци писмо“.

Справди було на табли написане мойо мено. Пошел сом, стари, чежки, вистатих крочайох гу служительови.

Кед сом приял писмо, руки ми ше тресли, и скрил сом ше при облаку, же би анї едно недостойне око не видзело того святе писмо. Букви вельки, мили, невешти, указовали мацерину руку. Отверал сом помали, и зошицким ми чудно, весело и чежко було на шерцу. Там були заш исти, вельки, чежки, невешти букви: „Мили сину!“ Бо ше мац од нас дзедох научела писац, прето же би ей не було ганьба. Кед сом роширел писмо, зашушло цошкаль долу; зогнул сом ше и подзвиг сом; була дзешатка.

Гевта ценка, згалована дзешатка, котрей уж давно вещей нет. Кед сом ю вжал до рук, обовжала ме Божя милосц. Шицко ше потресло у мене, подзвигло ме, як з пламенєм любви. Видзел сом тоту милу, суху, тресацу руку, котра тримала меджи пальцами остатню дзешатку, та ю наостатку спущала до писма. Бо дзешатка була остатня, то сом знал, як да було на ней написане.

Скрил сом ше зошицким до кута, же би ме нїхто не видзел. Зос шерца, зос першох, зос шицкого цела заплакал сом, трешуци ше як да ме жима бие. Але кед сом ше врацел по гарадичох до класи, було у мене швицаце. Здалека видзела мац мой боль и ошмихуюци ше оглядла ше на мене, якщо ше огляда миле слунечко. И пать, чудо небеске — справди ше розишли хмари и веселе слунко зашвидело през облак.

Мацери вещей нет, анї гевти стари дзешатки нет, а днї теразми и пусти аж до змерку.

ПЕТРО БУЧКО

Нашо дїдове.

I.

Двасто роки на ровнїни
бачванскей и сримскей
дїдове нам и оцове,
народносци нашей
уж пережили.
Чуваюци свою виру,
писнї, обичай,
мирно жили, и у зноу
хлеб свой заробяли.

Нашо писнї з Верховини
по Бачкей ше ляли,
та през Дунай аж до Сриму
вони прелетали.
Медзи цудзих ше розшали
по велїх валалох.
Множели ше, богацели,
дахто з вельких талох,
а други заш зос роботи
чежкой, непрестаней.

Орали плуги древени шкрипаюци,
а кочи чежки коляї вибивали глїбоки
по дильовох. Дїдове нашо вожели кукүрицу,
и зос нїю чардаки польнели длүгоки.
Слунко ганьбели ставаюци.
У роси ше купали. И будзели
зос снү твардого шкорванкох,
кажде рано по польох крем недзелї.
Орали, дерляли, бранели, роляли,
садзели, пошали, кошели, тлачели,
зос мешачком вечар дому приходзели,
а кед ешень пришла гамбари польнели.

Їх руки були кирваби од жульох.
Чарне ше блато ліпло на їх ноги.
Хрибет зогнуті. Жили нацагнуті,
але зато «ланци» купували нови.

II.

Кед Крачун приходзел
весело шпивали.
Дзень по Велькей Ноци
дзівки облівали.

На свадзбох папригаш
з вином залівали,
а на кирбай єдни других
радошне витали.

Вечар пред ярнім Миколайом
през Дунай ше на скели превезли.
Помалючки, модляюци,
приповедаючи,
пущели ше до мацери
писні шпиваюци.

Мешац ошвицовал їх зайди зос червених парткох
и указал їм драгу,
а гвиздочки — як дзівочки,
позберани,
нафарбени,
вишвицени,
нашмеяни,
радошне бліскали.

Швижа ораніна зос запахом младосци
напольнювала їх души.

А цверчки чарни
граюци скрити помедзи траву,
шерца дідох помладзовали
и скрацовали їм драгу.

Ище ше на сходу
лем зачервенело,
а з високей турні
крашне задзвонело:
»Дзеци мойо мили,
гей людзе ставайце!
та госцох зос Сриму
своїх привитайце!
Дідове помали
слизи уцєрали,

Цо їм од радосци
у очох бліскали.
Матка розширела
своїо били руки:
»Ту ви одпочііце
од превелькей муки!
У мацери своєї
наберце радосци,
сили до роботи,
до жица сцєлосци!«

С. САЛАМОН

Нєт Бога.

Вона була єдна з тих, цо вщас рано, — кед младих не було
або пошли на роботу — ставали, помоллєли ше, заметали хижу
и на драже, накармєли, напоєли и вигнали до чупору крави и
швинї и вєц ше рихтали до церкви. Кед першираз задзвонєли ви-

Швєцєнє пасхи — Дюрдьов.

ходзєли з наших обисцох жени у чарних шматох — старшим
чарне пристава и швєчи — з молитвенїком и пацерками и ишли
спокойно до церкви. Каждому поздравкали, Христови славу одда-
вали и у побожним роздумованю предлужовали на службу Богови.

И вона ишла. Вирна була Господу цалого вика, а тєраз под
роки могла и частєйше на сповєдз и причасц. Бо и тєба ше

рихтац до вичносци; воно правда, же каждой хвилі можемо стануц на суд пред Творца, та кед зме старши то блізна тота и певнейша хвиля.

И на Вечурні и Утрині ходзела. До кнїжки мерковала и шицко з дзияком шпивала. Дзе же би и не: Тельо ше ходзи до церкви, да напиви не знаме. Тропарі и Кондакі шпивали и дзеци, а старши и „Подобни“ на памят знали.

Але едно не могла зрозуміц. Чом нешкайши швет престава ходзиц до церкви.

„Так то справди, як гварел паноцец, — заш погански часи, Служба стої, а вони на пияцу, пред општину ше розгваряю. Анї не споминац, же и на други Богослуженя нігда ше не зявля. Раз, двараз на Крачун, або на Вельку Ноц, а то и на кирбай. А паноцец наказує, слово Боже глаши, о судзе страшним и о небе, а ест таких, цо гваря, же то шицко плетки. Най им ше Бог милосердни змилує.

На споведзи су, кед баш муша: у школи, пред женїдбу и пред шмерцу — остатніраз то за кажди случай. Бо може справди ест то дацо по шмерци?!

Чудни маю звичай нешкайши людзе. Як ше лєм Бога не боя таки буц? Та знаю, же ще муши умрец. Же не вежню до гробу ніч зос собу. А одоре ци бразду, украдне, спрєведне и гаматля, таматля благо, сцел би буц найбогачейши; стека, стека, — а при тому на худобних и жобраках не дума. А оздаль найгорше то, як ше трафело недавно, кед ходзи и до церкви, кажди ше скоро дзень причаща, а дома ше вадзи, лає, бреше видумац аж чежко. Ище и посцисвяти дзень на то, же би ше дакому стало зле. То оздаль горше од того, цо гваря, же нет Бога. Бо тоті з глупосци так гуторя, а воно зна, же то страшні грїх.

Нет Бога... То шицко природа, то такі закон, же диждж пада и ляд и шнїг а слунко швици. То само од себе...

Чи тих поражело, же таке гуторя? Само од себе? Тота ружа сама од себе квитне, тото зарно, цо го руцам до жеми само од себе вироще. А пать тота ягода а ніхто ю не залїва, гної, а воно таке красне, вельке, грубе. А попать на лісце. Кажда рошліна ма иншаку фурму, а кажди квет... Господи, и коша луги, робя по поля и ніч не видза. Кельо там пахняцого квєца, яке красне, яке мальоване воно. Чловек би то не годзен видумац, а вельо вшелїяких хробачкох, брамушкох, мушкох, пташкох, живіяткох. Най вежню до рукох и опатра, як то шицко поскладане,

як ніч нет, цо би не мало свойого места... А в жиме шнїг... Випатра, ягод да то шицкі єднакі латки. А кед ше блїжей припатриш, а то гвиздочка, а то колєско, а то заш цошка треце. И то само од себе так ше зложі.

„Не боя ше Бога и людзох ше не ганьбя“ требало би їм повєсц.

Нет Бога...

А вона, кед приходзела чарна хмара, модлєла ше за диждж. Кед була война а єї синове ишли на фронт модлєла ше, да ше щєшлїво враца. И не раз була вислухана: синове здрави, жито очуване, диждж, роса падали.

Недзеля по поладню (Бачинци).

Кед бул добри рок, хвалєла Бога за „изобилиє плодів земни“, а кед побіло гварєла: „воля Божа...“

Вона знала за цєрпєзлївого Йова з библиї, знала за мудри дївици з Христовей притчи. Була ягод вони: и дзєчна за ласки и зло и готова на приход Спасителя. И не була скупа, давала бідним и не була горда, бо то грїх.

А не могла зрозуміц, чом ест таких прєзочлївих, цо гваря: нет Бога. То зато, же не иду до церкви и не думаю.

„Чи и вас у школах так уча?“ спитала ше ме на концу.

„Нас уча же ест Бог“.

„Слава Богу, а то повє єдно глупє таке дацо, другє не мудрє пошведчує, гвари так. А карац би за таке требалс“.

Риботнік.

Но тот Владко вредни хлапец,
Так гуторя шицки людзе;
З того дзецка док вирошне,
Роботнік раз добри будзе.

На стелажи вон пораї —
Шицко на ней вон преклада,
Лем од його тей роботи
Кажди гарчок, миска страда.

До шицкого є валушни,
Шицко, цо му до рук падне,
Кед не руци долу на жем —
Зос рукох му впе випадне.

И мальовац вера люби,
Добра му гоч яка фарба,
А кед клайбас дагдзе найдзе —
Та по мурах зос нїм шварба.

Мац ше прето наньго гнїва,
Ша вера так, и право ма,
Бо то вона шицко чува,
Чисни, — шор провадзи дома.

Робиц треба, але добре
И поправдзе, а шорово,
А так буду, док вирошне
Робиц и ручки Владково.

Я. Фейса.

Миколкова Вигварка.

Я. Вельшенко

Яни, Влатко, Петро, з' нїма
И Миколка зоз палїцу,
До школи ше вцас рушели,
Та так зашли на пажицу

И — цо думаце — запознели.
— Яни! — Ми шицки знац сцеме, —
Учитель ше питал крашне,
Чом ти не пришол на време?

— Я ше модлїм крашне з дому
Нєскоро барз нєшка рушел.
— А ти Влатку? — Я заш кнїжки
Своей длуго гледац мушел.

— А ти Петре? — Я бул хори,
Начкодзела ми замешка.
— Ти, Миколко, дзецко мойо,
Дзе ти бул так длуго нєшка?

А Миколка ше розплакал,
Кед учитель так го витал.
— Чом же плачеш, не гуториш?
Учитель го заш запитал.

— Прето... бо... бо... вони шицко,
Модлїм, уж погуторели,
А мнє... а... мнє... за вигварку
Нєшка нїч не зохабели.

Преложел Я. Фейса.

Єдного вечара. . .

Вистати крачам я озноєни з поля. . .
Перши встрєпетани од велькей роботи,
У мнє ше збудзела з кадзиш моцна воля,
Полна животней радосци и красоти.

Стретнул я вельох знанцох. У бєшєди лєгкей
Шмеяли ми ше и вєц ишли далєй.
Чудовал сом ше тей шветлосцї мєгкей,
И часу каждому тей цихоти мирней. . .

Таки возбуждени и гу дому
Пришол я помали, гу дому
Кед сом стретнул ю, ох таку красну! . . .

Цалу ноц я теди шїл лем о вечару,
Цали вечар сом ю обчєковал блугу. . . .
Од теди я спознал свою гвизду ясну. . . .

М. В.

Похопиц не можем. . .

Не можем, похопиц не можем,
Як я годзен, душо, жиц, през тебе
Як я долю свою зношиц годзен.

Як то будзе, кед ше стретнем когда,
Ох, когда у живоце з тобу,
Лебо можно у живоце нігда?

И як ми жице прейдзе през шицкогo,
През цілю даякого.
Полне жалю найглібшого.

И як ми будзе од teraz жица того надосц
Прешлого и будучого. . .
И як будзем патриц живота бліщане и радосц.

И беда котра коло мне ше мота,
Ох, так ме болі. . .
Шицки явища од teraz прешли и будучи
За мне буду марнота лем. . . празна марнота. . .

М. В.

М. Бучко

Українски Национализм.

Национализм то драгоказ нації, які ей указує вше висши и висши цілі, до котрих вона треба да стреми. Национализм ше не задовольє зос здійсненєм тих завданьох, котри випатраю лем нешка актуални, але вон указує нації вше нови и нови идеали у будучносци. Прето национализм то не якашик доктрина одорвана од живота, але ше и вон розвива ведно з нацією. Вон є ознака, чи ше дани народ уж рушел зоз места, на котрим стал, чи то присилени звонка од своїх националних ворогох, чи то заш знука по причини своей духовей и душевней вистатосци. З висше поведзеного отже виходзи, же национализм то заправо дійсна и активна обрана свойого национального живота пред вонкашнім цудзокревним неприятельом та нукашніма зрадїками — юдами, якімагаю цудзим зніщиц свой родзени народ.

З того видзимо, же национализм у нашей українскей исторії нїяке нове явище, бо вон ше часто указує, цо вещей шмело шмеме повесц, же ше вон як червена нїтка прецагує през живот нашей нації, гоч правда не вше теди, кед националистични дух облапйовал маси, поставала наша нация моцна и мала свою дер-

жаву. Так було у старокиївскей Українскей держави за князох Рурика, Игоря, Олега, так було за Святославого твардого „идзем на вас“ (так вон наявйовал вонну ворогом), за Володимирового „Хресценя Руси та збераня жемох руских“, а так було вец заш за генияльного гетмана Богдана, кед вон гуторел: „Ошлебодзим з неволі руський народ шицок. . .“ дійсно вон потрафел до националистичней страны миллионох и миллионох українских рабох — „крипакох“ та їх водзел до славней побиди у бою з Польщу створюючи Вельку Українску державу. Так ше стало и недавно 1917 и 1918 року, кед ше наш народ здвигнул против Москаля и Паляка, да побие їх лож и неправду словох: „українцов не било, нет и бить не можеть.“ Але кед наш народ станул зос оружіем

Керестурски школяре у Бачинцох зос своїма товаришами.

у руках еднанк цротив Полякох як цротив Москальох, шицкоєдно билих чи червених; але кед наш народ станул еднанк цротив Царату и його помочнікох (на Україні то бул гетман Павло Скоропадский, котри ище и нешка заступа федерацию „Трох Русей“ а не самосталносц України), як и цротив большевизму та його представнікох Ленїна, Сталіна, Троцкого, Постишева и инших; теди видзел цали швет, гоч велї заверали очи да не видза, (бо їм то не було у интересу), же Українски народ живе и сце жиц. А тото сцене є найлепша запорука, же и будзе жиц.

Ипак не можем, да на тим месце не наведзем слова теди звичайного редактора часопису „Ил Пополо д' Италия“, а нешкашного императора обновеного римского империя Бенита Мусолиния, з котрих будземе видзиц цо таки гениални людзе

гитлерівці у жовтні 1919 року — Мусоліні писав: „Елична подія. Не було народу, який би ще був зовсім вільним за свою вольгу. Не було народу, який би ще у таких страшних обставинах так боровся за своє право життя, за свою незалежність. Загрожені од насильству інших народів, збаламучені од всерусизма, без зброї, без муніципалітету, самотні під недовірливим поглядом цілої Європи, Український народ ошлюбодує своє жемі од большевицької загрози і одбирає свою столицю. Шлюбодні народи доткнуті з могутністю тих бойових, хоч шором шийки удаваю, як да не видза змагане того народу.“ (М. Островерха, Мусоліні — людина і чин).

Нешка у жовтні спознали правду тих Мусолінієвих слів, бо видза, же українська проблема іще і нешка найвищою завадою і у самим широким загрожує комунізму у СССР.

Та мимо того тоті вияви націоналістичного духу у окремих добих нашої історії були наслідок або способностей окремих особих — вождів, або моменти, у котрих ще наш народ дзвигав против гнобителів, які го мучили так, же у жовтні не могол вище церкви; а не були вони наслідок єдиного сталого безкомпромісного світогляду, який би запановував у шийках соціальних станів нашої нації.

Нешкашні Український Націоналізм.

Століттями припала у австро-польсько-комуністичній цемній збудує ще Українська Нація мешає березня (марта) 1917 року на західних жемках і бориє ще за свою вольгу до грудня (децембра) 1920 року. Несподівано збуджена станула наша нація до бою за свою державу. Але передлога була політична і не була у силі шийки України да зобача, де світло — слунко нашого національного спасіння і не шийки України станули з ясними і добрими цілями до боротьби против наших національних ворогів. Проте на початку ще водзела боротьба під кликом „за народну вольгу у школах“, Ленін гварел „дайте їм і три вольги, лем най будзе дух наш т. є. комуністичний“; вище преширело боротьбу за автономію, федерацію, а аж на кінці видзвигнуто клик „за Самостійність України.“ Неясність політичної програми нашого народу потверджує нам і той факт, же по розпаду Царської Росії і Австро-Угорської Монархії рівночасно створено аж штири самостійні України: Велика Україна, західна Укр. Народна Республіка (Галичина), Кубанська Українська Республіка і захарпатська Україна.

Не було отже єдності нашої нації, за котру ми молимо Господа: „Боже єдність нам подай!“ Тота болячка барз чужа рана на тілі нації, вона і нешка іще епідемічно гара нашу націю. Вона — тота незможність гитлерівців Ішт. Т. Павличенко: „розроблювала сили, ослаблювала революцію, гинули задармо жертви, аж док не були шийки окремо зликовані од чудознаціональних ворогів. Место даскельо України, нестало ані

єдності! . . . Народ ще заш нашол у неволі. Нови чисельні жертви, нови тортури і нова ганьба, як хмари зацмнели іще недавно розшищене небо України.“

Революція, боротьба за вольгу вище створене великої Соборної Держави, а на кінці страшене шийких здобутків у роках 1917-1920 розділили нашу Українську націю на три противні табори зовсім своїми якими у жовтні програмами.

Перші кед видзели, же наша нація страдала війну зовсім своїми ворогами, дораз ще зневирели українській справі і пошли, як юда з неприятелими шийки власну крив; найвиразнійші янічарі-зрадники на українських жемках су: Затонський, Сян, Шахрай, Баран, Ільків, Бабий і інші.

Шийкашні хор. Ст. Верба.

Други заш, кед видзели, же війна страшенна, почали недовірливо до своїх власних сил. Правда вони остали і далі якби у національним таборі, але ще зрели активного спротиву, признали закони держави ворогів. Тоті, „не кладу пальців медзи дзвери, да не болі“, але робя зовсім неприятелими нашої нації рижні „угоди“ і „нормалізації“. А вище кед вище буду спредзени нарикаю і на „долю“, яка вона „чужа“, а не можу спозна, бо у них нет тілько моральної сили, же то вони „чужі“. На Восточних Українських жемках представники угодовців тоті: Винниченко, Голубович, УНР. і т. д. а на західних Петрушевич, радикали, демократи та поєдини менші групи. Шийки вони пре свої особні і партійські інтереси як на пр. плаца народних заступників до парламенту, або даке место зовсім добру плацу; а і од страху пред жистокими ворогами преклінаю і моля український народ, да ще

вон „сохрань Боже ніяк не буні“ против тих цо го забиваю и ніша бо вороги нашої нації випатра барз моцни, а ми заш слабучки, да ше бориме за „якешик ошлебодзене?“

Треци на щесце вишли зоз тей катастрофалней войны, яка задесела нашу націю, утвердзени на духу, опробовани у бою, да ище завжатше предлужа приготововац ше за други остаточни бой, бо їх животна мисия служба свойому — родзеному народови; а борба за ошлебодзене — живот перше завдане їх живота. И баш после катастрофалней страти робя ревизию української національної політики, як гу вонкашнім пудзокревним неприятельом, так и гу нукашнім зрадником — юдом, яки помагаю цудзим ніщци наш власни народ

Тоти треци створели у повоених часох нови, до тераз незнани організовани дух: нешкашні українски націонализм.

Нешкашні українски націонализм то виши степенъ свідомости члена Української Нації. Націоналіст свідоми своєї кривней звязи зос цалу Українску Націю, вон розуми єдносць своїх приватних інтересох зос всенационалними інтересами та признава потребу сталней и активней борби зос цудзонационалними ворогами та їх агентами за ошлебодзене української нації. Націоналіст горди, же вон членом велькей Української Нації и вон чувствує у своєї совисци обовязок робиц за народ, за його красше и шветле ютре. Націоналіст визнава за вельким Белгийцом Кардиналом Мерсие, же *«інтереси родини, класи, партії, тілесни живот єдиніци лежа на драбинки вредносцох ніжей патриотичного, идеалу бо тот идеал то Право, яке абсолютне»*. Жадане и водзене борби, зос националними ворогами є оправдане. Бо націонализм не жада войну пре войну. Война пре войну то злочин, гуторел хтошка вельки, але жадац мир пре мир, мир под каждую цену, то значи примац єднак индиферентне право и безправство, правду и брехню; то би була бояжлівосць и безбожівосць.

Націоналісти знаю, же „живот то не забавка, лем дакеди одпочинок, часто трагедия. Кед тоту трагедию пережива цали народ, — теди їх найперша чеснота ма буц патриотизм, почуване обовязку справм свого загалу, гордосць приналежності до нього жаданя шицко — па и сам живот — принесц за жертву на олтарі тей ідеї, яка ше у нічим не процизи прописом християнскому моралу.“ (Д. Варнак, кардинал Мерсие.)

Прето ше медзи націоналістами и знаходзи таких шмелих, яки ворогови до оч на судзе у Львові 1936 року отворено заявляли, як прим. Машак: *«Ціль могого живота є служба України. Україна була и є за мене така велька така свята, же за ню не лем жиц, але и умрець затало»*. Я сцел у борби за українську державу, за ошлебодзене українського народу з неволі, у борби за нови соціальни шор, за дружтвену рівносць, за Україну без хлопа и пана, найсць ціль и щесце.“ И кажди хто його позна добре зна, же вон гуторел ширу правду.

Українски націонализм кладзе себе за єдно од найглавнейших

завданьох: приготовиц всестрано українську націю, да вона будзе у будучности лепше приготовена, як цо то була, до остаточного бою за ошлебодзене нашого народу, за створене нашої Націоналней Держави. Нешкашні українски націонализм то організована борба нації за ошлебодзене з неволі. То потвердзує не лем націоналістични настрої, яки запановал нешка у українским народі, але то потвердзую факти націоналістох, то потвердзую процеси на неприятельских судах, яки ше процив них водза, то потвердзує Організовани Українски Націонализм.

Нешкашні націонализм сцє зотрец и зніциц ярмо націоналней неволі зос шицких Українцох, як з тих цо су на родзених жемох,

Представа «Капляр Тимко» у Петровцох.

так и з тих на еміграції широм швета. Прето вон и наказує шицким без розлики брац учасц у ошлебодзуючим бою зос гнобителями нашої Української Нації, до котрей ми шицки припадаме и дзеліме єй щесце и нещесце.

Принципи українського націоналізму.

Перши принцип нешкашнього українського націоналізму є становище, же шицки жеми, дзе жиє наш Українски Народ маю присц до рамокх Укр. Держави, т. зн. вон заступа Соборносць України. У тим ше націонализм розрижнює од инших політичних групох, яки ше того принципу піда не дотримовали. Министрох Укр. Нар. Републики на чолі з А. Ливицким и нешка плаци польска влада у Варшаві за цену того, же ше вони зрєкли Галичини

и Волниї. Кедишні уряд гетьмана Скоропадского ше зошицким зрекол Самостойносци України, а преглашел федерацию зос царску Росию, яка теди уж ані не исновала. Даскельо роки познейше ше сам „ясновельможни“ гетман Павло Скоропадский зрекнул права на Закарпатску Україну, одкадз и доселели нашо прадїдове і дїдове до Бачкей и Сриму, та ю подаровал Мадярщини. Кажди розумни чловек видзи же націонализм є єдине праве становище, котре бранї интереси цалей Українскей Нациї, а не рижни шпекуланти, бо о долї и волї Українскей Нациї будзе ришац вона сама, а не рижни пийони и фигурки. Прето націонализм єднак наявлює войну юдом-зрадником свойого народу, як и цудзим ворогом. Зато и гетманци и угодовци рижней флорби най знаю, же Українски Націонализм їх будзе єднак на родзенних жемох як и на емиграції у Америки, Европи безпощадно нїщиц, бо Націонализм учи, же кажди націонализм чи вон бул у Києве чи у Львовє, у Ужгороду чи у Черновицях, у Америки, Азії чи Европи є єднак одповедальним сином Українскей нації, за ошлєбодзєнь, котрей треба да и роби.

Други принцип українського націоналізму є клич: нація понад шицко. Націонализм учи, же нація то збирни оргєнизм, якого душа ше виявлює у форми шицких єй духових актох та институційох, як на приклад релігійних, культурних и політичних, а єй тілесне щєще почива на єй матеріяльних середниках, як цо су: територія зос шицкими природними, культурними и господарськими богатствами, вєц число бивательох. Ані єдну страну з нїх т. є. з тих елементох, цо творя націю не треба запоставяц; але їх шицки ведно єднак розвивац, а вони творя націю, отже у тим розуминю треба толковац тоти слова: нація понад шицко. Нація понад окреми єй часци чи то куктурни чи господарски, бо нацо нам тимчасово хасни партійни, просвітни, економски чи культурни, кед би вони були драга до зніщєня цалей нашої Нациї и то уж у скорєй будучносци. Так отже треба то розумиц, а не так, як то даяки без совисци людзе — лжепророки сцєли и сцу пояснювац: кед націонализм гутори, же нація понад шицко то знаки, же вєц и понад Бога. Таки морални и характерни импотенти ше бию до першох, же вони прави оборонци Бога, а кед там вони з тим сцу прикриц, як гутори кардинал Мерсьє, свою малодушносц. Бо українски націонализм визнає Бога и Христа и знає, же ше слова поведзєни людзом, кед їх Всевишній Творец створєд, и до українського народу одноша: „Наполюйде жєм и пануйде над ню“. Прето націонализм нїгда не процив Бога, а клич: нація понад шицко не протуставя ше Богови, але интересом окремих особох або групом, класом чи партієм, яким добре, бо доставаю отрушини зос стола од наших національних ворогох.

Трєци принцип українського націоналізму є: наша сила у нас самих. Док ше рижни угодовци сподзиваю на цудзу помєц, єдни на Польщу други на Москву, теди націоналісти твердза, же лєм зос свою роботу, змаганьом и жертвеносцу зможемо ошлєбодзиц свою Націю, створиц націоналну державу. Нїхто нїкому

не даровал задармо шлєбоду и самостойносц, за нїх ше муши кажди народ упарто и зорганізовано бориц. А тото твердзєнє націоналісти виводза зос факту, же у швецє була, є и будзе вична борба окремих людзох, їх групох и найвиших типох людськей заєдници — наційох медзи собу за иснованє, мєц и розвой. Же тота борба постой то нїхто не збїє, а исто так и то, же ю нїхто не може зніщиц. Може дахто пове, же Бог ше стара за швет и вон го упорює, та як вєц націонализм гутори: наша сила у нас самих. Безперечно, же ше Провидїнє стара за швет, але з того не виходзи фєтєлизм бєздїльносци, бо то би значєло спокушовац Бога, яки дал строги наказ як найвєцєй робиц, кед гварєл: „Узню лїца свойого, будзєш єсц хлєб свой...“ Зато и ми мушимє робиц, робиц за идєю нашу, и аж теди ше можемо сподзивац, як

»Злата ципєлка«. Представа — Шид.

гутори Т. Масарик, на „тоту нукацію логику живота и историй та покладац ше на Божу помєц“.

З того, же гуторимє, же наша сила у нас самих, та же у швецє вична борба, не виходзи, же ми украинци мушимє справм шицких других наційох буд неприятельски настроєни, але лєм до тих, яки одняли нашо жєми од нас та нас сцу зніщиц з лїца жєми — до тих цо ше бєшня, кед лєм чую нашо українське мєно, а то су: Польки, Москалє, Румунє и Чєхо-Словаки.

Ми мали вшє право на свою державу па го и тєраз мамє, але його — тото право мушимє бранїц сами. Свою шлєбоду и самостойносц мушимє заш здобуд и отримац ю зос власними силами. Ми не мамє цо модлїц од инших, гєч треба да ше стараємє за приязносц и помєц союзникох.

Яснє отже, же клич: наша сила у нас самих є потполно исправни, а вон на нас наклада обовязок чєжкєй роботи и жертвеносци.

Штварті принцип українського націоналізму є: держава понад класи і партії. Націоналісти добре знають, що у своїй власній державі можуть ошлебодити націю, яка ще складається з класів і партій, проті борбу за свою національну державу кладуть на перше місце. Бо так довго не може бути жодна партія, група чи клас шлебодна, доки ціла нація у ярмі немилосердних ворогів. Зате націоналізм проті борби між окремими класами і станами нашої нації, проті борби селян з робітниками і т. д.

Крім націоналізму ще є політичні партії: радикали, ужерівці, ундовці — демократи і гетьманці стоять під впливом наших національних ворогів і проті ще не сподиваються нашої нації од них ніякого хасну, але лем чкоди.

Як видзимо з сьогочасного українського націоналізму, то можуть українці ще є родзеними — нашими національними жемами, а і представники еміграції широм швета, які припадають ризним соціальним станом, браць учасць у всестрано — ошлебодующій і у всестранпорозвивающій акції Української Нації, цо вець, то є їх обовязком.

Наш Націоналізм у Югославії.

Всеукраїнський націоналізм не могла, да ще не приме і між Українцями у Бачкей і Сриме. Бо націоналізм нам страченим дзедом враць Мацьер Україну, з якої приселели нашо предки. Націоналізм нам враць гордосць національній припадносці, яку ми уж почали утрацювати. Вон нам дає однак право, як і другим Українцям у ризненню „о долі і недолі“ нашої Нації, а тото право нам кладзе і обовязок вихаснувати го, як у всенациональним живоче так і у живоче нашого конарька у братській державі южних славян.

Націоналізм нас учи, що ми не без історії, бо славна історія о Князів Київській Державі то є наша історія — то історія шидких Українців. Славні князів Ігор, Святослав, Володимир Святий, Ярослав Мудрий і інші, то були нашо національні князів. Славна історія козацьких воєн за „шлебоду козацьку“ то історія борби нашого родзеного народу. Славна борба стрілочів 1917.—1920. роках то борба за державносць нашої Нації.

Націоналізм нам дає історію, традицію, авторитет, дисципліну, організацію. Вон нам дає ще, цо є єдина обрана од національній імперії. І тото нам вон дає ошвищене у правім шветлу, вон хвалі і дає за приклад до наслідования ще добре і славно цо зробели нашо предки, а осуджує і ганьби зле п чкодліве за націю, гоч то зробели і предняки окремих добох.

І у нашим Календаре писані статі уж по вець роки у українським націоналістичним духу. Читайце у Календаре з с 1935. р. „Наша молодь і єй вихованє“ стр. 111., вє з с 1936. р. „Поняте Нації“ стр. 38., і з с 1937. р. „Крути“ стр. 95. та увидице, що тоти статі писані у націоналістичним духу. Крім тих найдзець

і велі інші писані пирком молодших а і старших у яких є шєчувствє вець чи менєй свідомі українським націоналістичним духу.

Школярство, котре є вше і вшадзи символ живота, руху і борби, символ посвяти і перемоги пошло далєй і основало на Схадзці у Шидзе 1935. р. „Союз Українських Школярів у Югославії“, тота схадзка була манифєстация національній припадносці у резолюційох, які там ухвалені. Та друга схадзка у Керестурє 1. августа 1936. р. була витримана як у рефератох так у живих дискусійох у націоналістичним духу. Автор тих шорів, як предсидатель на обидвох Схадзках бул шведком одушевленья і постановових школярів: робіть жертвєно на славу Богу, а на добро Українського Народу. Бог і Україна то су два найвєкші ідеали, котрим ще школярство кланяло і постановяло служіть. На

»Дідо татор«. Представа — Шид.

Схадзці у Керестурє ухвалені важні резолюції, котрі і наводзим прето ту:

1. Стверджуєме, що Українці у Бачкей і Сриме крєвно звязані з цілою Українською Нацією, до тєраз були з нєю у слабєй духовєй і моральнєй звязі. Тото явище, тєди кєд ще ще шидки часцини, вєлькєй Українськєй Нації боря на шидких польох національного живота за остатоцьне національнє ошлебодзєнє — ми тримамє за нєгативнє так за цілосць нації, як і за нас, котрі змє єй конарчок а живємє у братськєй Югославії. Зос тих причинох — свідомі того, що кєжди Українєц, дзє би вон не бул обовязаний поступати по идєйох і потребох Українськєй Нації, ми кладзємє сєбє за цілє препородзиць Українців у Бачкей і Сриме у тим напрямку, да і вони випольняють обовязок, котрі на нїх кладзє нація і да укажу сьвою громадську вєдносць у часу здобувань у остатоцьного закріпльовань Українськєй Державносці;

2. Сцеме виховац зос себе нови тип Українця-Героя, свідомого и творчого, котри зможе зрозуміти єдноєц своїх приватних інтересох зос всенациональними інтересами и котри остане вирни идеї до остатніх консеквенційох, а идеї тоти зреалізуєме на драги взаємного довіря и пошани у творчій громадській роботі;

3. Стоючи на принципах Соборносци Української Национальної идеї, як тиж и роботи за єї зреалізованє ми постановлюєме на-в'язати звязки з иншими організаціями на тугейшому терену, котри стоя на становищі Соборносци з цілю взаємней и моральней до-помоги у роботі;

4. Ствердуєме, же нашо шерца бию у такту зос шерцями шицких по соборницьки думуюци Українцох, прето ше и солідари-зуєме зос змаганнями цалого соборницького українського табору, а ришучо осудзуєме діяльносц тих групох, котри зос свою подлу роботу заваджаю на драги Української Нациї до шлебоди;

5. Осудзуєме ускогрудносц, з котру шицки нашо валалє так задобни, же ше витворело тельо „патриотизмох“ кельо валалєх, и ми ше будземе против тей ускогрудосци бориц на кождим кроку;

6. Проповидуєме найоштрейшу борбу против поєдинцох и групох, котри валяю нашу єдноєц на тим терену;

7. Заряшко-батогашки рух, як найоштрейше осудзуєме прето, же вон шири баламутство у нашим народзе зос пропаганду пра-вославия и москофилства и доводзи ище до векшого щипаня и розбиваня нашого живота. Прето ше против нього вше и впадзи будземе бориц шицкими можливими способностями;

8. З огляду на горе спомнуте ми жадаєме, да виповедзени кличи не остану пустима фразами, але да ше реалізую у нашим живоце зос поступованьом та з идеїну роботу.

Живосц и послїдовносц у громадским живоце школярство и доказало беруци живу учасц у просвітней роботі, а и основаючи филияли Матирного Тов. Просвити, як на приклад у Миклошевцох. Школяре дзекуюци дисципліни потрафели вше през вакації зло-жиц свой мужески хор, котри виступал на Академійох и фестинох у Миклошевцох, Шидзе, Петровцох, Бачинцох, Керестуре и Коцуре. И ту требало уложити жертви як диригента, так и шпивачох. Далєй школяре основали фонд за виданє нашої національней историй на бачванско-сримским диалекту и провадза завжато акцію коло увекшованя фонду. Школяре перши у Миклошевцох 1934. р. при-редзели першу Академію у чєсц велького сина нашої Нациї — Гєния України Тараса Шевченка, тоту Академію давали познейше у Керестуре. Тот націоналистични дух бул причина, же ше у Миклошевцох з рамени „Руско-Української Читальні“ давала 1935. року Академія у чєсц „Похрестителя Руси“ велького нашого князя Володимира Святого, тот дух бул причина велькей активносци Керестурской Читальні од 1935. року, а зокрема єї мужеского хору и аматорської-драматської секції. Кельо то гордосци, знаня и свідомосци отримали велї дзекуюци діяльносци и виступом хорох

и драматских гурткох по наших валалєх. Вельо проявох націона-лизму єст ище и медзи нами, котри анї не мож спомнуц пре-обмеженосц места.

Зос того краткого розгляду нашого націонализму на тим терену ясно кождому, же тот українски націонализм живє и ожива и нас, неда нам да стоїме на тим месце, дзе зме були вшєра; але нас спонукує розвивац ше и освідомлювац ше вше висше и висше.

Наша найвєкша установка на тим терену РНПД-о тиж стане на тоту базу и вона постане за нас ище векши авторитет, постане

Петровски дзивчата — дилетанткині.

організація, у котрей ше знайду шицки члени Нашей Нациї у Югославії у монолітних шорох, як борци за свою виру и народ-носц; бо українски націонализм то дійсна и активна обрана сво-його національного живота пред вонкашнім и пуканім неприяте-льом. Бо укр. націонализм шпива молитву: Боже Великий, Єди-ний нам Україну храни...; и Боже єдинст нам подай...!

Конец Янка Заливайка.

Пусте, горуже летне поладне. Горуже иветло слабо приходзи до поджемней карчми, но и так кажди куцик наполнети зос запару. Ягод да шицко заліпене зос ліпкацу спраготу. Гнівню и жалощне туркоцене мухох на ілених на мухаловку чуеш як з далеки. Столи покрити зос маснима партками масни шпляхи од едла, червеного вина, кафи а од догану пирня — стої ту ягод на брегу наскладана. На уліци лем цо чуеш од авта пицалку и даеден леніви крочай даедного пешака. Шицко ше склонело од запари. У карчми ше ніч не руша. За столом полних скленкох и погарох шедзи качмар. Леніво ше подопар на руки и дриме себе. На другим краю карчми шедзи якиш тлусті человек опарти зос локцями на стол. Напухле, жолте-шиве ліцо опухло му на перши випатрунок человека, котрому живот досадзел. Не дума ніч. — и йому досадзела горучава. Подарта и замасцена шмата баш му и швени у тей карчми. Дакеди то мушело випатрац на паньске.

Годзина над столом вибива пейц годзин. Качмар и госц попатра ше. Качмар попотри чи в ище ту, а одмера го досадзеним попатрунком полней мержні и незадовольства. Госц здихне себе, прейдзе з руку прейг чола, по тим ше заш з локцями подпре на стол. Шейсц годзин, приходзи и седма.

Приходза перши вечарши госци. Шицки уходза леніво чежким крочайом. У карчми ше кус зацмело, но але запара не попускала. Госци шедаю за стол, хтори цо скорей долапи да шедне. Качмар почне розношиц вино. Гевтот на другим краю карчми ище фурт шедзи сам. Шицки го цошка лем керую, а вон жадано попатра на их полни погари. Попатрунок бега му доокола вшадзи, чи не найдзе даедно милосердне шерцо, котре би го поволало гу столу. И заш зос стресацу руку пошкрабе свойо шиви власи.

Вонка ше добре зацмело и качмар палі лампу.

— Качмар, карти! — закричи еден од присутних, а гевтот там у куцику нагло ше таргне ягод кед би го дахто з гомбошку уджобнул. Дораз намесии свой уяш и закрузи буртави баюси.

— Я будзем писац, — зачуе ше еден глас. Ето ту ше му дала прилика да зароби даеден погар вина и даеден цигар. Док ше вони буду картац, а вон будзе зос крейду на таблічку записовац хто достане. То му едине, да дойдзе до погара вина. Бо ганьба го модліц, — а дабоме ані би му не дали. Цо скорей

долапи з поліци крейду и таблічку и шедне за тот стол дзе гледали карти. Дахтори го попатри зос мержню, а дахто зос милосцу и допуца му шеднуц з німа. Картало ше и пило, з початку по мали и мирно, а цо далей вше фрисше и оштрейше.

— Янку, меркуй як пишеш!

— Меркуем я добре, немай бригау!

Янко фришко зачервенел. Бо ше му дружтво пачело, бо му му добре плаци же пише. Випива погар за погаром, вше баржей червенее и капки зноя пуцаю ше по жолтим ліцу. Преклята запара. Но Янко щешліви. Очи ше швица и вредно записуе смушки

Жени ше брацкую — Керестур.

на таблічки. Дружтво ше розбавело, уж падаю и гадни слова, пре карти. Аж тераз ше Янко у чежким находзи. Таблічка, крейда, смушки, то му шицко пред очми трепеци. Глава му пожка уж чежша випатра, преклята запара.

— Янку меркуй!

— Я-я-я меркуем.

Качмар приходзи гу столу. Та патри на таблічку, котру Янко трима. Чежко вон подноши того бидніка. Мал вон уж вельо незгоди з нім, кед ше напиє, та дзвига лярму и госцох нагніва, а не може го вигнац вонка, бо Янко недодавна бул богати и уважни человек,

а и teraz ма ище богатей честней фамилиї. Але не даваю му тельо вина, да ше опиє.

— Янку ти уж не записуєш добре

— Як да не — добре. —

— Пияни ши уж, дай мне табличку.

Качмар ше трудзел да го нагвари по цихи, но и так качмарово слово од карташох далеко не спекло.

— Паля вон нам шицко погубел — гад пияни, — закричи єден од карташох, котри вше лем трацел.

— Хто тебе криви — кед не доставаш? бранел ше Янко.

— Пияни ши — криво записуєш Трац ше оталь!

— Ти мене не одженеш! — Сцели би ше уж отрєсц його, бо є уж пияни. Завадза им, уж криво записує.

— Гаду пияни! Трац ше.

— Придзє Янку, — шєпєл му качмар и поцагне го за плєцо, бал ше од звади

— Не! ту я останем! — Янко ше випросци, стрєше ше, а з руками замахнє ягод да сє дацò зос сєбє огнац. Очи му ше нараз зашвица. А з пєсцями вдєри по столє и почнє кричац храпавим гласом: Идцє Янку! га-га-га! Идцє, дзє? Дому? Дзє мнє дом? Мнє, Янкови, кєдишньому першому газдови того валала! Шмєм я дому? Жєну вєцєй нємам, а дзєци ше ганьбьа свойого оца, а право маю! Дабомє право маю. Цò я мал шицко сом прєпил — поганьбєл дзєци — чєстнє мєнò їм вжал, хто я нєшкач?! — Гад єден — сами сє гварєли — вч, хторих сом наливэл и на вас пєнєж трòшєл. Тєраз вєцєй нємам — та вям вєцєй нєтребам. И тот качмар Яков, — и вон мє жєнє вонка, а баш вон ми вжал половку мойого капиталà. А тєраз: трац ше вонка, пияни гаду-у. — Янко отвори уста, як да ше му живка и розтвори очи, розмахнє з руками, закашлї ше, влапи ше за перши. Зос устох полàмани глас видзє: Яй-й-й-й. Як мєртвому, котри уж умєра. Качмар пробує влапиц Янка, алє вон ше зрукох вишлїснул и спаднул на жєм. Очи ше прєвращєли на празни понатрунок Зайойчи ищє раз и вєц ше змирєл.

— Дòхтора, скричи єден глас.

— Цихò, бидняк — тому вєцєй нє трєба дòхтор — алє поп.

Гєвтòт, цò трацєл на кòртох и гнївал ше цò Янко нє записòвал добрє, попàтри глòпим попàтрунком на рòспàгнутє цєлò, и заплачє: Т-тò цє створєлò и як ци далò, Янку, нє будзєш вєцєй записòвац!

Так звєршєл Янко Заливайкò, дараз пòри газда того свойого валалà.

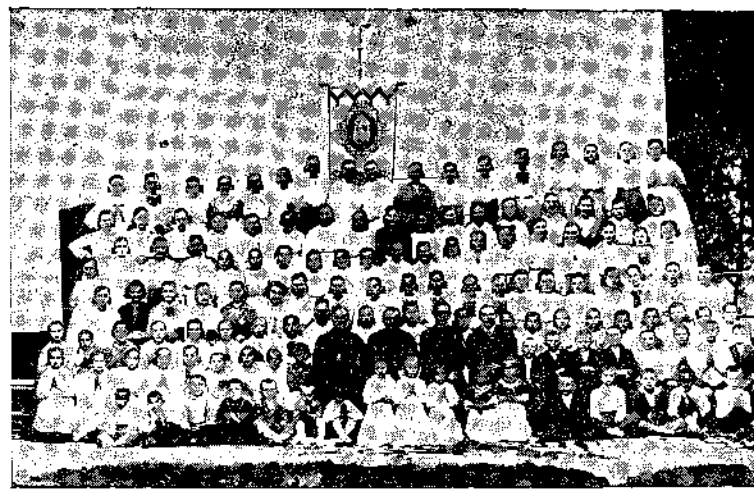
НОТА ВЛАДИМИР

Найвєкши грих.

Єдному чловєку, хтори лєжал на смєртєльнєй посцєлї и мал уж скоро умрєц, придзє гу ньòму чòрт и повє му:

Ти маш уж умрєц, алє я пришòл да ци дам живòт и да далєй жиєш, алє да мє послухаш: да зрòбиш злє дїлò.

А цò такє? запитà ше го члòвєк, котри ше над свою шмєрцò трєшє. Од тих трòх недòбрìх дїлòх вибєрай, кòтрє сцєш од по-

Млади члєни жив. Рожанц — Кєрєстур.

вєд му чòрт: и тò: забий свойого оца, абò заганьбь свою шєстру, абò ше опий.

Пòчнє члòвєк рòздумòвац.

Да забьєм свойого оца тò вєльки грих, шєстру да мучим тò нєкрашнє; нò вєц будзє найлєпшє да ше опиєм.

И члòвєк ше опил, алє бòмє у пиянству забил свойого оца, а барз заганьбєл свою рòдзєну шєстру.

Хтò пияє сам сєбє є винòвати.

НОТА ВЛАДИМИР

Товаришови.

(М. Б-ови).

Жий лем зато,
Товаришу мой,
Жий лем зато
За народ свой.

Кед уж видзеш
На польо своїх идеалох,
Ти увидиш
Же вельо робиц маш.

Пред тобу стої
Робота велька
Пред тобу стої
Драга далека.

Живот твой мили
Полней чежкосци
Полней радосци
Вше dalej леци.

Живот щешліви
Каждому є мили
Живот жалосни
Каждому є чежки.

Видз лем на польо
Попатри до окола
Як птички, мотилї
Живот свой провадза.

Знай товаришу мой,
Же живот твой
И драга твоя
До тебе стоя.

Поуч ше
Зос их живота
Та ци будзе
Щешліва робота!

НОТА ВЛАДИМИР

В яри.

Прешла ешень,
Прешла жима,
Пукла цепла яр.
Зашвицело
Цепле слунко,
Осухла и жем.

Кажда травка,
Кажде древко
Своей лісце гонї,
Бо го слунко
Цепле, ярне
Вонка вицагує.

Рошне жито,
Рошне травка,
Ожило их слунко
А и перши
Били квітки,
На било розквітти.

И шкорванки,
Красни малки,
Шпиваю шпиванки.
Леца горе,
Богу ноша
Ярні шшиванки.

Шицки жвири
И мотилї,
Виходзели з дзири,
Бо и на нїх
Цепле слунко
Ярне зашвицело.

Прилецели
Ластовички,
З цеплого уж краю
Та нам вони
Стару греду
З гніздом оліпкаю.

А на полю,
Як на моріс
Жито ше колїше,
Класки малки
Ягод габи
На морю плїваю.

Зос жита зеленого
Препилки шпиваю,
Зос шшиванку

Свою красну
Цеплу яр
Витаю.

А там чуєш
Як концерти
Жаби глас пуцаю.
Так и шицки
Други жвири
Яр крашне витаю.

Та и человек
Вон ше пушел
До ярней роботи
Бо и наньго
Ярне слунко
Цепле зашвицело.

Чи то крашне
В яри вонка
Шицко ци веселе
И ми сложно
Зашпивайме,
Цеплу яр витайме.

Биркаш Михал

Нещесна любов.

(Яни и Наталка.)

Шерцо мойо, шерцо,
Яке ши ми барс боляше,
На очох ми слизи,
Кед подумам мили на це.

Легко би: ей було
Два голубки попаровац,
Але чежко — Боже
Будзе вера розлучовац.

Плачем мили, плачем,
Та як би сом не плакала,
Кед ме мац одава,
Дзе сом нігда не жадала.

Не плач мили и ти,
Вец ми горше, як кед бию,
Шерцо аж да пукне,
Слизи очи да розмию.

Одава ме, мили,
За такого цо ма талу,
А знам, же вец плакац
Будзе, нат свою Наталу.

Не плач мили, не плач,
Слиза боли не заплуши,
А Наталка тебе,
Ипак зохабиц лем муши.

Болї мойо вельки
Я их бідна не витримам
Гоч ше вельо од нїх
Терас нещесна однімам.

Я умрем як ружа
Била у празнім погаре,
А ти мили, жий як
Божур на сухим конаре.

А кед умрем и кед
Ме уж бідну поховаце,
На крижик ми, мамо,
Ви написац крашнє даце:

»Ту спочива в' миру
Глібоким сном праведника
Наталка цо щиро,
Вирно любела Яника.«

М. Ковач

Щесце.

У вельким варошу.

Єдна жена-жобрачка, сухих рукох, подобних сухим конарком, цо их тельо находзиме по лесох в єшенї, шедзела на прагу велїчезней хижи у вельким варошу и — жобрала. Живот коло ней вар, як вода у котле. Луксузни автомобили швидко пребеговали, и парали уха зос своїма трубами, вожели своїх газдох до шаленого обегованя за — щесцом.

И шицок тот швет, цо преходзел коло тей жени-жобрачки, випатрал застарани незадовольни, а кельо и кельо випатрунок каждого од нїх бул лепши од тей бідней особи з напросцену руку. У очох старей не було видно жирячки живота, анї нічого, цо би здогадало на живот.

Кед даяка панї у глібокей гадвабней чарніни милосердно спущела найменши ковани пенєж до сухой руки, стара би зробела поклон, до котрого, випатрало, анї кус шерца не унешено.

А ипак, кед ше вечаром спущело слуко за червенкасти хмари и кед пречитала у своей дланї заробок того дня котри виношел 5—6 динари ей уста шептали:

— Нешка сом щешліва. —

У вагону.

Єдного дня у вагону трецей класи вошел сом до истого кунею, дзе шедзела єдна деформірана чловеча сподоба. Бляде шветло вагонскей лампи робело тоту масу мяса, цо би мала здабац на чловека ище страшнейшу. Ноги не мал, лебо лепше повесц мал, але тоти ноги були цалком зосушени и служели му лем на

завадзанє. Превелька глава оброснута ту и там з билима власками руцала ище векшу цинь на мур вагона. Приповедал:

— Мам 20 роки. Служел сом у другого жобрака як наднічар. Я заньго жобрал, а вон ми за тоту роботу плацел надніцу. Кед сом уж насклада и за себе пенєжки — украдли ми. Идзем дому през пенєжох. На драгу сом достал од єдного пана. Знам хто ме окраднул. Окраднул ме тот исти жобрак — газда, у котрого сом служел... И закончел:

Олтар церкви у Лабуднячи (Дальски Рит).

Але, придзе вон до мойого валалу... Поеднам циганох найго забию... Лем дай Боже щесца.

У шпиталю.

Пришол полни, млади и красни пре якушик малу рану до шпиталю. Настало трованє, компликаций и... лєдво, лєдво вишол живи, але сухи як цинь, и през огню у очох.

На одходзе гварел нам:

„Щешліви сом... же виходзим одталь“. —

Говля.

У сримскей рускей парохиї П. бивала лем една пара говльоох. И не дługi час тому, як тота пара там доселела. Ёст тому най-вевей 4 а може буц и пейц роки, кед перши школски дзеци обачели, же ше зос хмарох над валалом спуцели два говлі и пошедали на комин фари. Нафришко ше коло фари назберала громада дзецох, а з очох им було видно радост, же так з бліска можу видзиц говлі, хтори скорей лем зос велькей високосци з очми провадзиц могли. Було ту вшеліякей бешеди медзи дзецми. Ёдни думали, же вистати говлі одпочиваю, па док одпочиню, далей одлеца, други шацовали, яки им дługi ноги та клюн, треци шпивали тоту дзединску: „Говля леци нема дзеци, а ми маме не предаме до коморки замикаме“, так, же зос початного цихого розпатраня зорвала ше пред фару така лярма, же аж пановец мушел висц на облак и мириц дзеци. Досц повесц, же п. учитель мал досц роботи, док шицки дзеци поуганял до класох, але наука того дня слабо ишла, бо и розум и очи дзецом не були у школи, але на парох. дому.

Не зиспело ше тото, чого ше дзеци бали. Говлі не одлетли, але надумали остац у валалѣ. Почали зношовац на комин найперше векше гранѣ, а по тим менше, а дзеци, цо вше громадами опшедали парохию зос оштрим оком и радосту привитали кажди конарчок, цо го говлі неутрудиво зос околиших заградох зношовали. И було уж гніздо красне, високе, а зос гніздом росла и дзединска радост. Уж ше шацовало, кеди ше говлі буду несц, яки буду мали говлячата, з чим их буду стари кармиц и т. д. Але єдного дня трафела ше катастрофа... Дзвигла ше буря и цалком тото красне з вельким трудом збудоване гніздо зос комина здула...

Видно було по говльоох, же су смутни, але тот смуток не бул лем на верху фари, але и у цалим дзединским швету валала. Говлі обрацели хрибти гу комину, дзе им дакеди гніздо стало, поспуцали ніско глави и того дня не летали ані на жаби. Не було им до едла... А долу под фару и дзеци спуцали глави, лем кеди-некеди смутно попатрели на говлі и не було чуц ніякей лярми. Пред фару було цалком цихо, смутно... Нет гнізда, не будзе говлячатох, па кому вецка може буц шерцо веселе?...

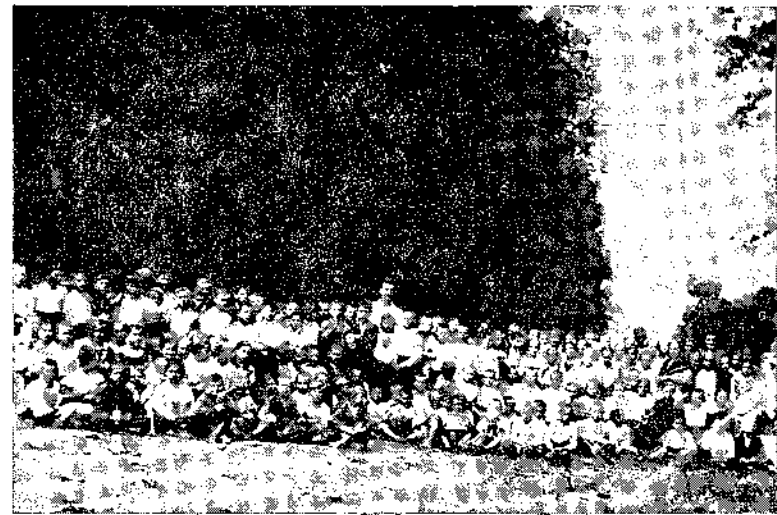
— Ах, — озвало ше єдно дзивче — ша на тим комине ані не може остац гніздо! Не видзице, же верх комина зукосом

правени? Та з того комина ошлісло би ше гніздо и през бурі! Чом правя муляре таки комини, на хторих не може остац ані говльово гніздо?

И наисце. Цале дзединске друство винашло, же лем муляре виновати нещесцу говльоох, бо таки комин вимуровали.

— Я би такого мулчра да сом министр на доживотну робию осудзел! — озвал ше єден хлапец.

— Гвариш „робию“! А я би го нагнал най тераз вон з нова прави гніздо говльом. Цо хасен говльом з його робиї, кед им буря шицок труд упренасцела! Га?

Керестурски школяре на екскурзии у Сриме (у Петровцох).

— Маш право — озвали ше други хлапци, найперше най би гніздо направел, а аж так най би го жандаре одпровадзели!

Але мулярови, цо таку страшну хибу на комине фари зробел, не могло ше уж пїч нового трафиц, бо уж давно умар, но дзеци му ніяк не могли пребачиц, же справел верх комина на зукос, па ше з нього конари так лехко ошмикню.

А говлі сумовали тот єден дзень, а кед ютредзень говлі ше прилапели наново роботи и о пар дні гніздо було заш готове. Же би буря заш гніздо не однесла, остарал ше хтошка и вноци зос моцним дротом утвѣрдзел гніздо гу комину.

...И трафело ше раз, же дзеци осетели, як єдна говля вше

на гнізду шедзи. Напевно шедзи на вайцох, заключели вони. Та наисце, по длукушым часу шедзеня охабела говля гніздо и часто цо една цо друга прилетовала, над гніздом ше зогинала и заш одлетовала. Очивисно кармели млади говлячата. Дзеи нацаговали карки пред парохию, убеговали аж до двора, але ніч не могли видзиц. Же напевно там млади ошвечели ше и по тим, же за горучих дньох една од говльох вше остала на гніздзе обращена зос хрибтом гу слунку и так чувала свойо млади од велькей горучави.

А хто да опише радосц, кед млади поставали у гніздзе!... Лярми и шацованю дзецох не було краю. Питаня ше накладали сами по себе. Кеди вилетню? Чи буду знац летац, а да не порапкау з воздуха? Чи и їх летанє не будзе ягод кед ше мали дзеци уча рачковац? А кед пришол и тот час, же говлячата повилетовали, ніхто того од дзецох ані не обачел. Єдного дня видзели у гніздзе лем едно а другого дня уж не було ані єдного говлячеца. Повилетовали и воздухом шмело „рачковали“. И наисце то було „рачкованє“. Говлячата з початку летали лем коло хижи плашно и не бизовно, а по длукушим одпочивку уж и до загради па и мало далей, а кед було уж трецого дня, летали ведно зос старима аж попод хмари, радосно шкерепааловали, а за свою ше поживу сами старали. През дзень не було их ані видно на фари, но аж вечаром зос бизовним лєценєм прилетли би на парохию и ту би на шлебоди, а не у гніздзе ноцовали...

Так то було каждой яри. Говлі не охабляли тот комин и гоч були сами, бо не мали не же у самим валалє, але ані у сушелских валалох свойого говлячого роду ані сушедох. Та і да голем то, але вони себе мушели каждой яри гніздо наново будовац. Їх гніздо влєце не завадзало, але в жимє. кед требало до пєцох топиц, гніздо ше мушело зос комина зняц, же би так дим мал кадзи виходзиц. Муляр Яким Д. С. . ов, солидни и вредни роботнік каждой би позней вшенї зруцел тото гніздо, и мушел ше добре упнуц, да руши з места озда и понад 100 кили чежке гніздо, у хторим уж и досадзени ташки понаправляли свойо гнізда.

Гваря людзе, хтори мушели пойсц до широго швета, же носталгия барс чежка хорота, а то боль шерца за „старим крайом“, свойм домом, а кед ше человек по длугим часу ипак до „старого краю“ враца, шерцо сце од радосци вискочиц. Сами слизи радосци залїваю очи, а кед уж блїско свойого „старого дому“ не може себе места найсц. Вискочел би, одлетнул би, железница му идзе як шлімак, а йому ше так барз, барз понагля!

Давни, давни гречески поет славни Гомер ошпивал драгу Одисея, юнака греческого, хтори ше врацал на Итаку, дому свойого. Дзешец роки вон морїом путує и бори ше зос найстрашнейшими опасносцями и модрі ше свойм поганским богом, да му даю ласку, же би могол видзиц голем дим зос комина свойого обисца, па гоч такой умре!...

Таку жажду и боль за „старим крайом“, свойм домом не чувствує лем розумни человек, але и бидло, та и птица. Зос таку радосцу и жажду враца ше з яри до старого гнізда и кажди ташок. Вельораз ані не може дочекац правого часу па прилетне скорей часу и ту го вєцка глад и жима упрєпасци.

Хлапци ше вожа у коритох.

Бизовно, же зос таку жажду и тоти говлі прилетали кашдей яри до свойого старого гнізда. Да, але вони гнізда не нашли. Будовали го з нова на истим месце, а под фару заш им роботу зос радосцу провадзели валалски дзеци.

Року 1935. в лєце появили ше у валалє П. телі миши, же наробели на польох вельку чкodu. Пробовало ше их таманїц вше-лїякими способами, але ніч не помогло. Помогли говлі! Лєто було сухе, па не було жабох и пре то говлі сходзели вшадзи та и по польох, глєдаючи себе поживу. Миши бегали польом як курчата и говлі их лапали и госцели ше з нїма. А кед людзе угорели свойо поля ишли говлі за орачом так блїско, же би их було барз легко влапиц, да дакому така дурнота на розум пришла. И чудна работа!

У сушедстве не було нідзе говльох, а вельо мишох було лем у П. кед лем єдного дня спуцели ше на П. поля силни говлі, же их було и по два за кождим орачом и стаманели масу мишох.

В лоні (1936. р.) стал ше єден необычно интереснти гу тому и жалосни случай. Такой за хижамы валалу П. чече през єдну увалу поток, хтори ше далей розліва и твори невелику бару. Коло тей бари и потоку исти тоти говлі вше преходзели лапаючи жаби. Але влоні було лето сухе, па жаби були фришко витаманени, а людзе як людзе, да маю меней секирації зос живину, пуцали ю и по заградох. Живина ишла по заградох лапала по високей траве хробачки и прибукала ше аж и гу потоку и бари. Величанштено шпацирали ше тамаль говлі и лапали, цо осетели, же ше по жеми у траве руша, думаючи озда же то шицко жаба. Лапали дакле так и млади курчата и качата. Говлячата тройо були у гніздзе и ище два, а найвещей три тижні и вони вилетію. А хтошка место да себе живину трима у своїм дворе, дзе єй и место, нагнівани на говлю, же му живину ноши, вежне пушку и заштрелі обидва говлі! Остали тройо говлячата-широчата у гніздзе през кармительох... Було то смутно припатрац ше на гладом вимучени говлячата... Стоя у гніздзе, оглядаю ше и випатраю одкаль им родителе принешу полудзенок, бо уж барз давно як фриштиковали. Але родительох-кармительох нет!... Биднята так жалосне пицали вечар, а и в ноци було им досц длуго чуд жалосни их плач, док их озда сон не надвладал, та смутни и гладни поспали... Рано-заш биднята випатраю, чи им ше одакаль не створа їх родителе, але их нет... и нет... Пища, питаю... Шицки тройо стоя у гніздзе и вигладнети уж ше колішу на ногах. Найменше уж шеда, ноги го уж не могу тримац. Давно, давно тому як вони фриштиковали... Прелеци коло нїх ластовка, од ней питаю есц... Шедне на их гніздо вработель, такой ше гу ньому обрацаю и пища, питаю... але ніодкаль помощи нет! Треба од гладу скапац... Треце ше говляче пред вечаром другого дня ані не дзвига... Чи го глад не убил?... И нїсцє зос двора було видно як коло гнізда летаю великі мухи... Найменше говляче вецей не стануло... Тей ноци слабо ше спало у сушедстве фари... Человек цо ма людске шерцо не могол заспац слухаючи тото пицанє, плач бидних говлячатох...

Рано вїчас пришоу до паноца полицай Михал П. и так му гвари: „Паноцец, то вецей не мож витримац. Гайде да зос пушку забїєи тоти говлячата. Най ше гольєм не трапї!“

Паноцец лєдво дочекал таки предлог, але скорей як ше мало

оконьчиц штреляне, трафело ше цошка, цо не видно кожди дзень. Дас коло 8 годзин рано наднєцєла понад парохию єдна говля, обачєла, же ше ту зос говлячатми цошка необычне трафя и спуцєла ще на парохию. Злєтєла на гніздо и змєста почала кармиц млади говлячата. Озда не мала вельку резерву у волю, а можебуц инстинктивно знала, же прєгладнєтому не шлєбодно дац одразу вельо есц, стара говля одлєтєла и дас по годзини або и дакус вецей наново прилєтєла и обилнейше накармєла говлячата и одлєтєла а да ше того допаладня не вращєла. Аж пред вечаром прилєтєли

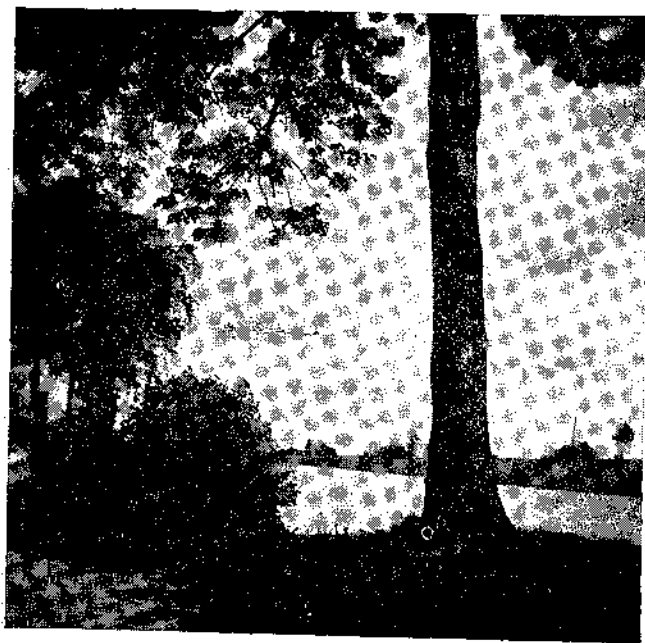

Керестурски риболов.

на фару нараз аж три говлі. Мало пошедзєли, а вєцка два одлєтєли, а єдна остала и тота остала и до конца одкармєла тоти говлячата-широчата. Кожди чесни читатель може себе подумац, зос якими чувствами дочекали прєгладнєти говлячата кармительку свою, кед их пришла першираз накармиц и як ю дочекали, кед тота иста чи друга, цо була озда одредзєна да их карми, прилєтовала зос полным вољом да их унєщєсєни накарми и одкарми. Нєщєсє тих бидних говлячатох було познате цалому валалу, а найбаржей школским дзєцом. Подчас гладованя нїкому ше не любєло прєйсц коло фари, да не слуха йойчанє и плач бидних говлячатох, а кед ше

пречуло, же пришла, сам Бог зна одкаль, стара говля и же млади карми, шицким було мило и радовали ше. Страна говля ховала и виховала тоті широчата, а кед тоті едного рана зос гнізда вилетли, остала з німа до вечара, преношовала з німа, а другого дня одлетла и не врапела ше вецей... Озда и вона мала свою фамелию, хтору требало охабиц на едному од родичох, да ше спаса млади ташки унещесценей говльовой фамелиї.

Наклада нам ше питане, одкаль тота говля хранителька дознала, же у гніздзе єдиним у П. препадаю млади говлячата од гладу?

Керестурски бегель.

Чи може буц летаючи високо нєшка па ютре осетела, же у гніздзе цошка не так як треба, спущела ше и такой зрозумела скрайни глад, та их такой накармела? Чом вона пополадню одлецела и приведла други два зос собу? Чи да ше и вони прешвеча о нужди у тим гніздзе? А кед тота остала, да широчата прекарми, чом двараз за тот час пришла єдна говля и стояци подалей од гнізда дочекала хранительку и припатрала ше, як тота широтки карми, а да ше сама ані не прибіжела гу говлячатом? Чи то можебуц не була даяка контрола, хтора ше мала прешвечиц, чи хранителька наисце свою длужносц окончыуе?...

Сам Бог то зна, а тот случай доказує, же наисце Бог водзи: рахунок о шицким, па и о говлячатох, а як да не водзи о нас: людзох! „Многих птиц унши есте ви“, гварел Исус Христос! Тот случай доказує и то, же и нерозумни створ Божий ма шерца! А чи би ше нашло людзох, хтори надарени од Бога здоровим розумом, та да не маю у подобним случаю медзи людзми зос людскима широчатами ані тельо шерца, як тота говля хранителька? О нашло би их ше! Вельо би ше таких нашло!

Михал Фейди

На кирбаю у Коцуре.

— Ноце-ле бачи, приповедайте нам дацо.

— Га цоже вам знам приповедац, кед сом вам уж шицко-виприповедал? Гибаль да вам приповедам, як ше бачи Митро-госцел на кирбаю у Коцуре?

— Гайде гоч то!

Бачи Янко бул уж старши человек. Барз любел франтовац, а особено зос дзецми ше любе: надзерац. Цогод були найменши дзеци на шоре, та не шмели сегинята ані на шор висц, бо их бачи страшел зос тим швабом, цо ноши у котліку колімаж.

Але з нами вон не так франговал, як любел так дакеди приповедац, же зме ше пол дня шмеяли. Так и тераз. Подкруцел кушичко баюси (вон вше так робел, кед мал дацо приповедац) и почал:

— Покойни бачи Митро, дай му Боже царство небесне, барз ше любел вялкошиц. Дзегод була даяка свадзба або питанки, бачи Митро вше там. А на кирбай? — Ту бачи Янко вищирел на нас очи питаючи. — Ша ані єден кирбай ше не обишол през бачика Митра.

Раз на Вельку Матку Божу зобрал ше вон до Коцура на кирбай. Родзину там не мал ніяку, але ипак пошол. Просто през Торжу па до Коцура.

Не знам цо вон предумовал по драже у тей своей глави, але кед сцигнул до Коцура, постал таки весели, як да добил езер-динари. Цо му таке пришло до глави, сам Бог єдини зна.

Уж дошол гу першим хижом и станул. Пооглядал ше, чи го-дахто не видзи. На щесце нікого не було на шоре.

— Гм, але до хторей би войсц? — почал себе мурцац под носом бачи Митро. — Да ше ми голем укаже даяки знак! Ту будзе мац и врачане робіти!...

И бачи Митро ше наисце влапел за тот способ, як за даяку ратункову деску. Не думайце, же бачи Митро бул забобони чловец! Не! Вон лем любел врачац, кед дацо чекал и очековад, як ше гвари — „случай“. Так исто и teraz. Идзе бачи Митро по шоре, але нікого цошка не видно. Уж прейвол даскельо хижи, кед нараз станул...

З двора вибегнул кандур (не знам, чи то бул кандур, чи мачка) чарни, чарнючки, поведзме... но... поведзме... як... но та як... смола.

Кирбай у Керестуре.

— Та! То знак! — подумал себе бачи Митро и вошел нука до двора.

На дворе не було нікого. Газдиня була напевно у хижи. Знаце, же теди у цалим Коцуре не було ані єдней хижи, дзе би ше не рихтало гу кирбаю. Та цигурно ше и газдиня рихтала на кирбай.

— Ниново! Дома сце? — озвал ше бачи Митро дораз при капурки.

„Нина“ го бизовно не учула, бо зос хижи не виходзел ніхто.

— Ниново! — озвал ше заш бачи Митро.

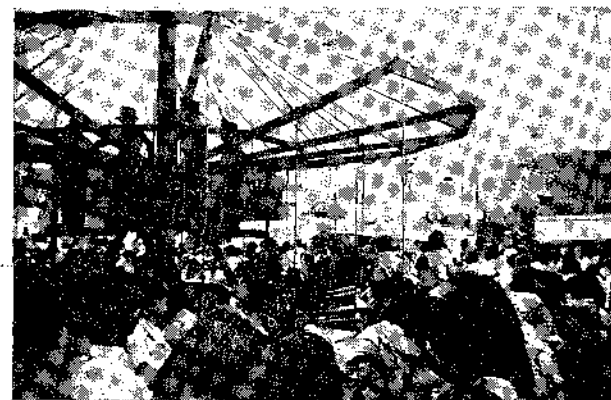
Зос хижи вишла, так дас тригец рочна жена. Кед обачела бачика Митра, дораз ше му зрадозала:

— Го! Витайце у нас шовгре! Якже дома? Здрави су шицки?

— Га здрави, слава Богу! — одповед бачи Митро и ані ше не загакнул.

— Поце нука да ше дакущичко набешедуеме. Шовгор ше праве дзешка вимкнул; цигурно до Тоши на паленку. Пошлем я дзеци по нього!

Утарла зос фартухом карсцель и понукла бачика Митра шеднуц. Да вам будзе ясно, мушим вам потолковац: газда бул коцурец, а вжал себе жену зос Керестура. Жена думала, же бачи Митро им наисце шовгор, бо ей муж приповедал, же ма шовгра у Керестуре.

Кирбай у Керестуре.

— Якиме — обрацела ше „нина“ гу хлапцови — нолє идз на шор погледай оца. Помедз же пришол шовгор.

Бачикови Митрови поча и грамушки по хрибце танцовац, кед „нина“ дала заволац „шовгра“.

— Но якже там дома, шовгре — озвала ше „нина“. — Цо роби нина?

Бачи Митро бул гдонец. Жена му умарла ише пред дзешец роками а другираз ше не сцел женіц. — „Ише да ми розвалка танцує по хрибце“ — одповедал, кед ше му питали, же чом ше не жені. Але teraz шицок коцурски кирбай вишел „на цверенки“, як ше гвари. Teraz шицка госцина овишела лем од доброго одвиту на питанє, котре му „нина“ поставела. Але бачи Митро ше легко викормачал зос тей биди.

— Га праве кед сом ше виберал, одрилела на фурику коноп-пи зомлец под камень. Сцела би до ламачки очесац.

На дворе дуркла капурка. Грамушки на бачиковим хрибце почали живше танцовац; певно дайки „чардаш“. На прагу станул чловек. Могол мац дас повисне трицец роки.

— Витайце у нас шовгре! — поздравел бачика Митра.

— Здрави будзце! — одповед бачи Митро.

— Га поце нука до хижи. А ти Мелано — озвал ше гу жени — скоч до пиньвици по литру вина.

Бачи Митро анї не думал, же ше му так уда. „Нина“ принесла зос пиньвици вина, зос пеца виняла лем цо упечени покераї и почали госпиц бачика Митра.

Чловек думал, же то шовгор по жени, а жена заш думала же по мужови. Так ше бачи Митро госцел у Коцуре на кирбаю.

Кирбай у Керестуре.

По полудзенку зобрал ше бачи Митро гу церкви да опатри кирбай. По драже себе дума:

Но тераз пать Митре, да ше чисциш зос Коцура? — И дораз обрацел до Керестура.

Кед бачи Митро вишол зос двора, пита ше чловек жени:

— Яки же то тебе шовгор Мелано?

— Та яки же є вам?

— Ша нїяки!

— Ша и мне є нїяки!

— Го гайде му його ище! Тот нас спораєл!

— Га я думала, же то ваш шовгор. Цоже сце ми не повед-ли, кед сце знали, же вам є не родзина?

— Га я думал, же то тебе родзина. Ша и ти зос Керестура.

Так ше бачи Митро госцел на кирбаю у Коцуре — завер-шел свою приповедку бачи Янко.

Михал Фейди

Дзе тоті гудачки?

Керестурски гудаци,
але су на гласу;
Страцели Яника,
кед ишли з Вербасу.

I.

Не було на цалей околїни гудацох, котри красше грали, як керестурски. Барз крашне знали град. Кед дагдзе на свадзби, або в недзелю у карчми, та ци ше видзело, же ягод да мури почню танцовац. Кед заграл Янко (так го волали) на своєї пицалки, а Боднар му ище зацаговал на гушльох, та ше аж шицка карчма тресла. А ище кед им тот Петро, цо вше на єдно око джмуркал,

Вифлеемаре — Дюрдьов.

зацагнул на бругох, па да видзице музика!

А шицким гудацом водзе! прелок Янко на своєї пицалки. Вон им бул вода. Природна ствар, же друство не може буц без водї. Як би то було, да, поведзме, овци не маю магарца? Або чи би то швечело куром буц през когута? Агейце, же не? Бо би вец и кури не тримали ше свойого шмеца, анї овци свойого поля.

Ето так и Керестурски гудаци не могли буц без Янка Пицалкоша (таке му дали презвиско). Але врацме ше гу ствари: Отже, як сом спомнул, Янко Пицалкош зос свою банду бул

славни не лем у Керестуре, але и у цалей околїни. Почали их волац и до сушедских валалох грац, чи то до карчми, чи дагдзе на свадзбу, дзе ше лем трафело. А слава керестурских гудацох росла и росла. . . .

Шицко би то було барз добре лем да ше не трафел тот случай, о котрим сцем баш приповедац. А було то так:

Женел ше еден богати вербацань. Бул барз богати, па сцел,

Наш авиятичар Молнар Владо зос сѹпр. Йозефинѹ р. Павловичѹ

да ма финих гудацох, та цо будзе, гайд, наручел их аж зос Керестура.

Янко звоалл свою, банду, явел им шицко, же да порихтаю инструменти, бо будзе за нїх роботи. Добоме же гудаци радо прияли тоту поволанку, бо ше им уж давно висушили гарла од паленки, а и гушлї уж отупели; требало би их дакус наоштриц!

Отже на означени дзень зобрали ше нашо гудаци, та тадзи

кристакрижом през Билу (теди ше тамаль ходзело) до Вербасу.

Шицко би було у шоре, лем да Янкови не пребегла мачка драгу. Цо мачка, то ище не таке барз вельке. У таким случаю треба знац, же чи то мачка, чи кандур. Бо кед кандур, та вец не таке вельке нещесце, але кед мачка. . . .

— „Гу! Пушка ци дротарска!“ — погнївал ше Янко. — „И ки це дьог езерни ту принес, баш мне през драгу. Заш будзе да-яке нещесце“.

Кед би сце знали, як ше Янко чувстовал у тим часу, не барз би ше Вам сцело буц у його скори. Боме Янко того дня бул, як з пиятку на недзелю. Барз бул задумани; верел у койяки врачанїни, а особено кед дагдзе путовал. То сце нїгда не видезли, як мерковал на знаки. Дзвери куцїчко зашкрипню: Янку, будзеш мац з кимшик роботи у драже. Прейдзе мачка през драгу: Янко чека це вельке нещесце. Когут закукурака: ей, терас вредно путовац, будзе щесце!

Таки бул Янко Пищалкош. Вше, кед ше до дачого брал, врацал ше.

Але за тот час док ми приповедали о його натури, Янко уж и забул, же му мачка прешла драгу, скомпаловал ше зос своїма пайташами и рушели ше граючи по драже. Лємже ишли барз помали, бо Петро вше зос своєю бругу заоставал.

Уж прешли Билу, кед нараз вишол зос кукурици — шваб.

— „Го убила го нег!“ — мурчал себе под носом Янко — „и мушел дябол наднєсц того шваба?“

Шваб бул не високи, штреднього росту, человек. Червени лїца и нос указовал на швабску крєв. Мал на себе уски панталони; обична ношня тутейших швабох, реклу и тварди калап з крисами до гори. Янко ше дошка нараз змирел. Уж не бул таки набрундани на шваба. Мушел цошка осетиц на швабови, цо го так змирело.

Цо би то могло буц? Окрем того, цо зме горе одисали, були на швабови нови — навучки — гайди.

— „Ей, да мам тоти гайди“, — аж ше облїзал Янко. — „Но але не будзем я Янко Пищалкош“, — вдерел ше Янко по чолє (але так да нїхто не видзи) — „кед му тоти гайди не украднем“.

Тото шицко ше одбуло за одну минуту. Шваб обачел гудацох и привитал ше:

— „Топар тан!“

— „Да Бог да!“ — одповедли му гудаци.

— „Кут чете люти?“ — пита ше шваб.

— „У Врбас у сватове!“

Шваб, кед учул слово „сватове“, аж му шлінка почала це-
чиц. Знал вон, цо то значи!

— „Примите ме у фаше друштфо“. — почал ше модлїц. —
„Ефо имам кайте, па чу фам сфирати на кайтама“.

— „Па добро, добро!“ — зрадовали ше гудаци, а особито
Янко, же буду мац гайдаша медзи собу.

Шваб видно не знал добре по сербски, бо место да повед:
„гайде“ вон повед: „кайде“, цо є прикмета швапскей бешеди.

Янко, як вода гудацим, постає мало „ученьши“ и бешедо-

Дзециньска представа — Шид

вал зос швабом „по швабск“. Слово „сфирата“ прескруцовал на
„сфирала“, як и шваб и т. д.

Гудаци прияли шваба до свайого друства. Осетело ше, же
шваб не санує свой язык, бо барз вельо приповедал; понад меру,
як ше гвари.

Дальшу драгу пребули без нїяких пригодох. Щешліво дошли
до Вербасу и, як бул теди обичай, заграли ище на конну валала
и так граючи вошли до вазалу.

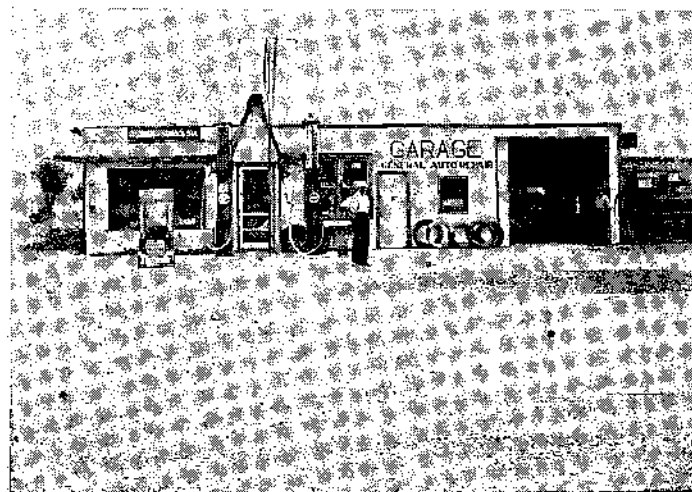
Не будзем описовац тоти шицки церемонїї, з якими прияли
гудацих. То не моя ствар. Чуйме, цо будзе далей:

Тот шваб, цо ше скомпаловає зос гудацим, як сом спомнул
мал гайди. И то нови-новучки гайди. Дабоме, же ше Янкови по-
пачели тоти гайди. У нїм ше озвало тоє комунистичке гасло: цо

твойо. то и мойо, а цо мойо то лем мне припада (модлїм на ос-
татнї слова мерковац). И постановел, же гайди од шваба украдне.

Отже, почали гудаци грац. Преграли там даскельо танци и
становили, да дакущичко одихню. Янко такой почал понуковац шва-
ба зос паленку и то зос наймоцнейшу. Шваб ше не давал вельо
тентац. Почал пиц паленку, як воду.

Кед почали другираз грац, але мой шваб ледво дує до гай-
дох. Почервенел як паприга. Уж ледво шедзел на карсцелю. А
Янко обешеняк, лем му долївал тей цо наймоцнейшей паленки.

Гаража на фарми Дунака Я. Амер.

По пейцох павзох, шваб уж не знал о себе нїч. Уж ше и са-
ми гудаци чудовали. Реку: цо ше тот наш Янко так облескує
коло того шваба. Але ше не ошмелел ані єден питац Янка, бо
знали шицки, же им Янко не вивола.

II.

Шваб ше так опил же през цали час спал як забити. Але
то йому ише не було досц. Преспал и цалу ноц. Ані не наслу-
цовал сегинь, цо ше му рихтало.

На други дзень, так дас коло дзеицєц ходзин, кед ше поште-
ни людзе уж давно нафриштиковали, станул шваб. Пребачце ми,
не станул, але ше пребудзел, бо стануц, поведзєме може тот, хто-
ри, поведзєме шедзи, та нараз станє на ноги, або тот, цо бежи
як гайзибан, па нараз стане

Як ще чувствовал с початку? Певно ще му шніло о тей свадзби, бо накеди ше пребудзел, та док ще ище не очутел, скричал: ракиє, але помали ше почал розбаторйовац. Осетел, же є сам у єдней велькей хижи (!). Столи були пусти. Сетел ше вон за свойо гайди, але о гайдох ані хиру.

III.

Янко шедзел обок при швабови и мерковал, кеди шваб зашпи. Не требало на то длуго чекац. Шваби то таки народ цо неда на себе длуго чекац. Отже тот шваб мушел представиц у тим свой народ. Накеди шваб заспал, гайдох уж нестало. Скапали як камень до води.

Але попатьме teraz дакусчичко на други бок. Дас у половки граня повадзели ше гудаци зос Янком. Не знам, чи Петро не добре бруговал, чи Янко одвише думал на швабово гайди та схибйовал у граню, лемже кед гу остатку пришло и наозай. Ище ше нігда не трафело Керестурским гудацом, же так гадне грали, як терас. Янко бул терас у неприємней ситуації. Требало, ше як ше гвари, викормацац огаль, чекал док престаню грац. Уж мал план готови.

Кед престали грац, Янко лем чекал згоду, да го гудаци не видза, хвацел гайди, вишол вонка па севай по калдерми през Кулу до Керестура. Чекаю гудаци, озда ше Янко враци, але Янка нет. Скапал як камень до води. А ту грац ище треба, а його нет, па нет. На концу вишло таке, же мушел Боднар предок водзиц. Але на щесце не требало длуго грац, бо ше госци розиходзели дому та не бул хто танцовац. Преграли даскельо танци, доби́ли свою плацу, та гайд заш през Билу до Керестура.

IV.

Янко ишол по друме ппиваюци. Певно, лігнул добре тей Вербаскей палєнки, бо бул барз весели. Шпивал себе.

Дзе тоти гудачки, цо пешо ходзели?

Кед вони з Вербасу до дому ходзели. Та Янка страцели. . .

— Гм! — думал себе Янко. — Исто як и зомну. Лемже ме не страцели, але сом сцекол од нїх

Гудачки на Билу, а Яник на Кулу.

Ище их причекал дома пред капуру. Дома прем капуру. . .

— Цигурно: — триуновал Янко, — ані єден незна драгу през Кулу до Керестура.

Уж доходзел до Кули. Видно було, як ше билею перши хижи. Мешац крашне швицел, а Янко ишол шпиваюци:

Чекай Яни, чекай, як то тебе будзе.

Кед твоей пищалки на ютре не будзе. . . . Не доконьчел. Власи му станули горе, як поведзме, колячки у їжа, шерцо почало од страху живейше биц, сам вон станул, як да зароснул до жеми, бо преїг драги прешол — кандур.

— Го наопако! — почал янко. — Почал сом з кандуром, а teraz довершуєм зос кандуром. Наисце ме чека дома даяке нещесце!

Керестурски шлайс.

Янко не знал, чи го горучка лапа, чи жима бие. Шицок бул узновени, але кед подумал на нещесце, цо чекало, аж му мраз поза скору обишол, а зуби му так цвенкали, же страх.

Кед ше уж дакус розбаторел, обрацел, як ше гвари, пети на задок, па недай до Керестура. Кед вон гу першому шору, а гудаци там. Сцигли за тог час през Билу до Керестура. Осетели Янка, па гу ньому, але кед видзели, же з нїм не у шоре, одпровадзели го дому и уложели го спад.

V.

Врацме ше teraz гу швабови. Але teraz вон зрозумел, цо ше з нїм стало. Гайди, його скарб, його масток, препадли. Цо

знал зробиць? Зобрав ше на крапине кристакрижом попросто до Керестура по гайди.

Ані сам не знав, як дошов до Керестура. Першого ше человека, котрого стретнул, питав дзе бива Янко Пищалкош. Розуми ше, же ше го питав по швабски, та го сегинь человек не розумел. Аж тераз ше шваб осетел.

— Ти шиву чича ту-ту-у-у?! — пита ше шваб человека уж по сербски.

Човек не знав ані по сербски, лем то знав, же бачика серби волаю: чича. Прето вирозумел, же го шваб вола „шивим бачиком“. „Тот шваб ошалел, кед сом ше му привидзел шивим“ — подумав та гвари:

— Одкеди я тебе, швабу, шиви?

Серби лепше розумя нашу бешеду, як ми їх, та прето и шваб, зато, же знав по сербски, зрозумел человека на му гвари:

— Ниси ти чофече сиф, неко те пита, че шиви Янко ту-ту-у-у?

Бачи вищирел на нього очи, як целе на нову капуру. Шиви Янко ту-ту-у-у? До тераз му я бул шиви, а тераз якиш Янко ту-ту-у-у!

Треба ту спомнуц, же шваб не знав Янково презвиско, па го зато волав ту-ту-у-у, по пищалки. Але человек ше не могл ніяк здогадац.

Не знав, цо би ше стало далей, да не надишов бачиков сушед, котри знав добре по сербски.

— Поце-ле сушед! — вола го бачи

— Цоже там?

— Та ту єден шваб, та бешедує якошик по сербски, та го не можем розумиц. Перше назвав мене шивим бачиком, а вецка якогошик Янка ту-ту-у-у. Ноце-ле ви зос нїм побешедуєце. Ви знаєце добре по сербски!?

Шваб зрозумел, о чим ше ту розходзи, та ше обрацел гу гевтому:

— Чича! Че шиви Янко ту-ту-у-у?

Човек ше дораз здогадав, же хто то може буц, бо Янка кажди у Керестуре познав, та му указав хижу Янка Пищалкоша. Кед шваб пошов, пита ше гевтот нерши:

— Сушед! Цо сце тот шваб?

— Пита ше, дзе бива Янко Пищалкош — отповед сушед и розишли ше. А шваб медзитим помали шкитаючи, плянтаючи ше дошов пред хижу, котру му человек указав.

А Янко уж оздравел од поцней хороти и праве пробовав гайди, кед нараз отворели ше дзвери, а на прагу станул — шваб.

— Моє кайте! Моє кайте! — розлярмал ше шваб.

— Сашто си украв моє кайте?

Янко увидзел, же зос швабом не шала, скочел, на просто за буджак. Швабови не було досц лем вжац гайди, вон сцел зогнав свой гнїв на Янкови, та пошов за нїм за буджак. Янко з буджаку през пец вонка, а шваб за нїм: Але не знав, чи ше пец погнївал на нього, чи му ище остало хмелю углави, лемже шваб не прескочел пец, але просто бух — доньго. Не знав ані сам, як ше стало, лемже кед вишов зос пеца, та го Янко не препознав; таки бул чарни, як коминяр.

На концу конца ствар випадла так, же шваб мушел охабиц Янкови свойо гайди за пец. Ище мушел и муляра плациц, да справи нови пец.

Стало ше то барз давно. Народна фантазия витворела зос того писню, котра ше тераз на спомин Янка Пищалкоша, Керестурского гудака, шпива на каждей свадзби. А Янково потомки ище и тераз пищалкоше у Керестуре.

С. Саламон

Голуби.

(О. Власови)

Голуби, голуби;

Та хто их не люби

Под стреху у своїх хатах

Понаправйовани з латах

Биваю. . . .

Гуркаю.

Але кед и мали маю,

Краю радосци не знаю.

Гадвабу себе понакупйовали

Билого, чарного, белавого и ружового

До облечива ше облекли сомотового.

И пишно по дворе ходза помали.

Та заш летаю

И есц гледаю

По польох, сцерньох и драгох.
И врани ше зніма дружа,
Та вельо маю врагох:

Кед гея сокол над німа кружа,
Кед почую зос пўшки гўк,
Теди их шерцо лем стўк — стўк...
Пирхню, з крідлами злопоца, полеца,
И воздух як од стрилох гвизда...
А не розумне, чом враги ше швеца

Им и їх малючким зос гнізда
И людзе и птахи грабелніки...
Чи то так остане на вики,
Же невини и чисти у шерцу
Скорей ше стретню з свою шмерцу?
Вон през цали скоро дні гурка, гурка.

Його шерцо за голубицу дурка,
А ей його лїбн.
Ша то голуби...
Але часто медзи собу войну преводза,
Кед еден другому у дачому завидза.
Крев не будзе у тей битки:

Слабши до сцеканя швидки...
А будзе и ми як голуби!
Мержня най любов нам не губи,
Та у бою будзе побидніки
Не сцекайме хоч труди веліки.

Прешли слунечни дні...

И хто зна, чи ище дакеди нацвїя вони нас. Вец нацо да за-
таюеме, же любов наш, як слунко под жиму, охладла. Габи
каждодневних, а нових преживаньох премальовали снї и думки
о ищелївей будучносци. И смуток шивї як тоти листопадни дні —
розпрестар, совою шмату над шницим, цо прешло, а цо було
ясне. А вериц ше не сце, же кедишїк знова зидзе слунко, же
душа ше заблїщи, ожїе и же ше на ней як на палимпсесту од-
чита и твое мєно.

А так най час заш не злучи нас. Бо любов лем раз придає
на госцину до нашого жица. Ёй огонь забовчал, ошвицел з вель-
ким пламеньом цале наше ество, — а за собу охабел вельку
руїну. Збудовац поваляне хто зна, чи зме годни. С. Саламон.

Мацери.

Як на рану балзам — так писмо твое, мамо, на шерцо
прилїпло. У лївїлох, кед церпеня викривлюю душу, — думка на
тебе стримує руку пред злом. Ти страдала и радовала ше пре
мне. Стралаш и радуєш ше.

Вше кед червени лелїї розквитли ше у нашої загради —
чекала ти, же придзем дому. И того року натаргаш их и одне-
шеш до мовї хижї. Цо теди будзеш думац?

Не таргай червених лилийох... Най рошню у загради. Твоей
син не придзе таки, як од тебе пошол. Не заслугоє на подарунок.
Як блудни син ше враци до тебе. С. Саламон.

Нови швет.

Одкривам нови швет: швет густого лєса, брамушкох, муш-
кох, суньгох и хробачкох. Швет мали дробни, але живи, полни
борби, интересох, радосци и бависка.

Годзинами ше припатрам на походи брамушкох и хоч ше
не розумим на стратегїї, войовничосц жовтих вецей ми ше пачи
як чарних, хоч тот векши. Їх публика то я, а по мне пташки и їж,
котри войну-спор ликвидую обективно.

Недавно рої суньгох давали свой концерт. Високе „це“ цаг-
нули сопрани, а алти провадзели. Бул то концерт радосци, балет,
танец живота. З интересованьом сом слухал музику и припатрал
ше рухови хмари танечнікох, але естетични враженя губели часто
нездисциплїновани члени того дружтва, цо поцагнути з свою нату-
ру прилїжовали гу мене и просто кусали. Попри того швету, до
котрого спадали и цверчки (о котрих уж вельо похвалєних кри-
тикох написано), находзим ище еден швет, едено царство: квецє.
Воно мовчалїве и не тото з вазох або заградох, але „некултурне“
и екзотичне: дзиви гвоздик, метелки вшелїякого роду: за хижї и
за шмату. Хто ше квици з тима дробними ружичками, хто замєта
з метелками? Певно патульки-карлики, цо ше раз у року пре-

ходза по кождим леше. (За длугих ноцях, кед нет сну, требало би на ніх мерковац, бо гвари же и з лампащиками ходза: тоту им прислугу маю робиц „швицаци хробачки“...) Я не познал квеце. Хторе видзим у лукох або у леше, на тото ше припатрам. Але, не розумим ніч; ніч з ніх не можем одчитац: чом вони ту стоя, чом таки красни тоти дробнючки квецики и їх лісточки, нач баш ту, дзе ше их гажи стоя? Ах так то Вон...

И кед уж досц буц, кед досадзи буц медзи людзми я сцекам до „нового швета“.

С. Саламон.

Клим. Нота, ЧСВВ.

Ж и м а.

Шніг кури. Вишол сом вонка зос цеплей хижи. Сцел сом ше куцик прейсц. Ишол сом до приятеля. Шицко вонка покрите шнігом. Нікого невидзим зос старших, лем дзеци ше санкаю и робя шнігово діла, оруцую ше и радуя зос шнігу.

Вон як да ме чекал. Стал у капурки своєї хижи. Привитали зме ше и пошли до хижи. Побешедовали, своєю думки еден другому преповедли и я ше врацал дому.

Идзем од приятеля дому аж ту приходзи гу мне едно худобне дзецко. Шмати мало подарти, до подартих бочкорох вода заходзела. Цалё було премарзнуте, а дома нет цо есц, нет цо до пеца запаліц. — Немог сом ше од жалю стримац. Не указовал сом тот жаль на верх, бо бим и дзецку задал жаль, але шерцо ше рвало и барз плакало.

Винял сом зос кишені пенеж и дал худобному дзецку. Воно ми шумне подзекovalo и пошло далей. Я пошол дому и почал сом роздумовац о тим, кельо то є таких дзехох, людзох цо немаю цо до устох положиц, цо немаю свою хижу, цо ім шицко хиби и так у велькей нужди муша умерац. Так надходза думки една за другу, круца ше коло едней тей самей точки, то є коло худобносци коло бидносци. Приходзи думка з України. Большевики одобрали нашим братом шлебоду. Одобрали од ніх жем и шицко цо лем мали. Але ище вецей. Недосц же од ніх вжали їх поля, але тєраз их виганяю на державни поля робиц од вщасного рана до цемней ноци за ніч, бо плаца барз мала. За таку чєжку роботу даю есц тельо, же би человек од гладу не умар, а хто несе робиц, того просто штреляю, або виганяю на Сибир, иншого гладом муча и так муши у вельких микох умерац. Шумне гуторели на початку, же вони зроби „рай“, а вони зроби „пекло“.

Але ипак ме найвцей шерцо болі за то, бо моім братом запрепасцую найвекши скарб на тим швеце, а тот скарб є безсмертна душа. Виганяю кождому зос шерца Бога Пана неба и жеми, а родзи ше у їх шерцох ненависц и вшеліаке зло.

— Приходзи на думку 1923 рок, кед 3 милийони украинского народу мушело умрец, а кельо од теди умарло. Але тєраз ми прєрвали слизи мойо писанє и почал сом плакац над хуобством, над тоту несправедлівосцу...

Клим. Нота, ЧСВВ.

Приятельови.

(М. Ф.-ви.)

Лєто. Вшадзи дзе ше лем рушим, дзе лем пойдзем, чуєм ше як да сом сам остал у тей країни, кед Ти пошол од мене. Мне: облапел смуток. Я остал од свойого валаду, од своїх родичох, од своїх приятельох далеко на чужини.

— О, кед себе подумам на тоти штири роки, цо сом з Тобу на чужини прежил, то шерцо ожива и гутори: чом и тєраз не так. Ти мне свой жаль приношел, а я Тебе свой. Кед Ти ше радовав, теди и я ше радовав. Так ми преживали тоти млади роки.

По радосци приходзи и нещєсцє. — Були фєрий, котрих нігда не забрдзем у своїм живоце. Пришол час, кеди зме ше мушєли розисц. Ище на остатку сцисли ми себе руки и Ти ме охабєл коло високих горох Карпатох, а сам пошол до тей ровней Бачки — нашєй Бачки. Така була воля Бога. Там дзе зме були двоє, остал лем спомен по нас у шерцох наших приятельох.

Я так исто, як цо и Ти вибрав ше отамаль и пошол на таке место, дзе чуц зос устох людзох лем прєстєзєнє Божєго мєна. Та Ти тото место добре знаш. Не трац надію, але роб далєй започату роботу.

Мой смуток уж прєстал, не тому же сом може лєпшого приятеля нашол, але я пришол на таке место, дзе кожди человек находзи мир, цо ма добру волю пошвєциц ше Богу на службу. Там нет смутку, незгоди и вшеліаки брїги. Там мир и любов влада. Та еден другого так люби, як мац своєю родне дзецко, а еден о другим так ше стара, як оцєц и мац о своєю дзеци ище старанєйше, там влада цар царох сам Бог, бо то Його дом, а людзе цо у нїм жию Йому ше пошвєцєли. Таких дємох ма Бог вельо на тим швеце а то су монастири, а людзе цо у нїх жию монахи.

Кончим своєю писанє зос словами до Тебе мой пайташу: „Нетрац надію, але роб, цо ши почал и будзе добри конц“,

Іабор Костельник

Повень у Карпатох.

То було 1927. р. Я теди бул на летушніх вакаціях у валале Корчин, цо лежи при ріки Стрий там, дзе Стрий уж выходзи зос горох, дзе го прецина жележнічна драга, цо ведзе зос Львова до Будапешту през Стрий (варош), Лавочне, Мукачов и т.д. Того дня баж зме пришли зос Парашки. Парашка то найвисша гора у цалей тей околїци, ма 1281 м.

Така виправа зос Корчина на Парашку завжала нам ровно цали дзень: рано на 6 годзин зме ше вибрали, а вечар на 6 годзин були зме дома. Дабоме, же зме по драге одпочивали, а на самим верху зме були дас три годзини.

Дзень бул красни и цепли, то було коло Преображеня. Я ше зос своїма 100 кілами целесней терхи сто раз зошицким узновл, док сом ше видрапал на сам верх. Мал сом зос собу два кошулі, бо я уж знал свой „обичай“ та сом ше вше преблекал; узнобну кошулю сом несол на палїци, же би ше сунела, або сом ишол през кошулі. Найлегчейше ишли млади хланци, таки од 10 рокох — як заяци. Анї одпочивац їм не требало, лем би були вше єдлі.

Але на самим верху Парашки вше цага, або и дзе жимни витор, та ше треба голем загуляц до дачого цеплейшого. Под тобу непрепатрени, през нїякей прерви, леси и леси, гори и гори, як чарни хмари, а тебе ше видзи, же з неба патриш на швет.

Покойни керестурски парох, паноец Мудри, кед 1930. р. зо мну бул на Парашки и кед одтамаль попатрел на швет, прегварел возхищени:

— Ох, Боже, леси и леси! Нїдзе на швеце не видзел сом тельо леси! — Але не могол буц длужей на верху, бо му було жимно. Вше нарикал: — Жимно, жимно, уцекайме!

Того дня 1927. р., о котрим сом почал гуториц, ми не уцекали з Парашки, бо теди було цеплейше. Але кед зме уж зишли з горох на драгу коло малей річки, цо чече спод Парашки, од Парашки почала исц за нами страшна хмара. Видно було, же неше бурю и же ше понагля. Та цо блїжей гу валалу, та и ми ше вше баржей понагляли и обрацали ше назад, же чи нам буря уж не става на пети. Немилосердни витор дзе вше баржей. През валал уж зме сцекали. На нашим дворе дзешкаль якби нам над саму главу чарне небо прасло зос огньом, загирмело так преражлїво, же нам ше од страху глава закруцела, та зме ше лем єдно на

друге волали, да знаме, же чи зме шицки ту и чи жиєме. Попирсками нас перши, барз груби и шекачи капки дїжджу. Витор уж гучал як збешнети. Убегли зме до хижки:

— Слава Богу, же зме сцигли!

* * *

Велька буря розвїтлала шицки своїо сили. Дзень ше претворел на ноц и уж ше вецей не розвїднело. Витор гучи и гвижджи, блїскавици блїскаю, громи трескаю, дїждж шече, але таки груби, якого не паметам.

У Карпатох громи не таки части, як у Бачкей, бо там нїгда нет takiej горучави. Але зато гирмотанє страшнейше, бо єден гром гирми за дзешец: одбива ше од горох та доокола неба гирми и гирми.

Нашо пчоларе — Андриєвци.

Буря тирвала лем дас годзину — пошла далей, на ровнїну. Але груби дїждж ровномрно шекс и шекс — бугновал по плевховим покрицу нашей хижки, цо зме ю себе вименели на лето од валалского писара.

Повечерали зме, помодлели ше та зме пошли спац — вистати од нелгкей драги на Парашку.

Збудзел сом ше в ноци. Зашвицел сом електричну лампочку, на годзинку: ровно полноци. Дїждж уж не пада. Але цошкаль дзвонї.

Чуєм, як на уліци людзе преходза и нервозно гуторя зос собу. Одхилям облак та ше питам: Цо то?...

Не видзим нікого, бо цемно, як под жему. Якишик хлопски глас ми одповіда:

— Повень! Вода у валалє!

А мне шерцо заш дигло, як кед ше коч ма преврациц. Такой сом ше обрацел до хижи та будзим шицких: Ставайце дораз, облакац ше — вода у валалє, повень!

Ми не маме слово на „повень“ (сербски „поплава“), прето го мушине вжац зос общого українського. У нас гваря „велька вода“, „води“, „вода вишла чи пришла“. Але то не дава тот страшни образ, цо „повень“ (женьского роду).

Цемна ноц, пре хмари не видно ані на крочай. А у валалє повень од горскей рики! Дзе вода? Одкад идзе? Чи и нас залєе? Дзе ше храниц? Сцекац? Дзе? Кадзи?... Боже, чом ше то голем водне не стало?

Чудуем ше, же вода могла присц до валалу, бо Корчин храни 4—5 м високи брег од рики. Але, думам себе, рика, кед повень, кажди рок одрива по метер-два з того берега, циска ше до валалу (валал над саму рiku); уж не єдну хижу мушели розобрац прето, же вишела над воду (шицки хижи зос древа). Могла себе рика тераз зробиц драгу до валалу, прервац брег, та Бог зна цо будзе...

Облекол сом ше понагляци та виходзим на улицу гу людзом. Умирюю ме, же вода пришла до валалу не зос велькей рики, зос Стрия, але зос малого потока, цо ше такой ту почина у гори за валалом.

Цігда сом себе не подумал, же би таки мали поточок, цо зме го вше прескаковали, могол валал заляц!

Але на тим ище не конец. Треба ше бац, гуторя, людзе, же и велька рика може себе зробиц драгу през валал. Там на початку валала, дзе рика скруцує, там ше брег спущує, та шицко овиши о тим, чи вдери талзи рики, чи не.

Кед вдери, пойдзе просто през валал, а вец нет ратунку....

Врацам ше дому, приношим своїм, цо ме чекаю, тото поцешене и настрашене.

Мойо ме несцу пуциц зос хижи, боя ше сами остац. Одкладаме, дзе цо можеме висше — на кажди случай. А дзвон дзвоні и дзвоні. Так ше чувствуєме, як тоти, цо ще зніма ладя топи на морю... Чи ше спашеме, чи погинєме?

Шедзиме цихо и молїме ше у себе. Чекаме дзень. Боже, лєм да скорей дзень, да ше розвидні!

* * *

Барз нам длуго було чекац, але на концу ше розвиднєло. Препад нам найстарши, 11-рочни хлапец — вишол покрадзме з дому.

Панїматка ме наганя: — Идз за нїм, погледай го, приведз го дому! Задави ше дзецко!

Улагоюєм ю:

— Не бой ше, не задави ше, зна плївац добре, а гу велькей рики людзе го не пуца.

Виходзим на двор. Вода дас на 20 крочай од нашого обисца — у загради.

Руцел сом зос очами на гору за валалом, одкаль идзе тот поточок, цо валал залял. Патрим и не верим своїм очом: Так

Коцур: Перїа св. причасц.

дас од половки гори (тота гора ма 900 м. а вола ше Конїк) зос того поточка зробел ше прави водоспад — як даяки фрагмент Ниятари. Валал над морїом дас 500 м., гора Конїк над валалом дас 400 м., а дас од половки гори поток ше претворел на водоспад — так дас на 10 м. ширики — и гурчи, ричи, скака по древох и каменюх, вивалює древа, гурича камене, пенї ше, нєше зос собу „Содому и Гомору“... Тераз розумим, як таки поточок могол валал заляц (вон баж коло валалу идзе та упада до Стрия).

Але його води при валалє уж не маю тей збешнетей сили, бо ше ширцом розліваю.

Думам себе: од нього нам шмерц не грожи — та идзем гу велькей рики. Вона од нашого дому лєм дас 300 крочай просто улицов.

Приходзим. Людзе стоя на брегу — зос такима истима думами, як і я. На тим месце, на нашэй уліці брег найвисши, 6—7 м. високи, і не зос шутру, але камена скала. А тэраз лем дас метэр хібі до води.

Рика — Боже! — яка ё страшна! Обично вона на тим месце дас 20 м. шырока і едно на друге лем дас по колена чловекови. А тэраз прави Дунай! Але Дунай мутни, аж чарни — і збешнети!

Цала рика ше треше, бежи, леци, дихци, дудні, гирми, гурчи, гучи і треска. Страшна буря, цо вечар була на небе, тэраз ё ту у тей рйкі зобрача. Лем тельо, же зос ней не бліска. Але вона на кождым месце нёше у себе і розруцуе 1000 громи — перуни.

Коцхр: Перша св. Причасц.

По дну рйкі гурича і найвекше каменё. Од того ше видзи, же як да под жему гирми і як да ше жем треше. А кед ше дайдзе брег завалі, та як да треска.

На дзепоедних месках нёше горше — там, дзе спад рйкі векши, дзе рика скруцуе. Ту ше видзи, же такой — такой шицкому конец, же ше збешнети Дунай вирве зос брегах, же ше преруци на жем і шицко унічтожи, поламе, залёв. Спенети габи йойча, сяча і крича, руцаю ше якпредпотопово вельки гадзиска з гребенямі. Аж ше у главы чловекови круци. То мож лем видзиц. Але не мож описац.

Езри а езри смереки (салфи), цо дайдзе стали вирубани і очисцени на складзе, рика нёше і шулька іх як ширки, гоч велі з нй маю по 20—30 м. длугосци. Ту і там пліва цале, вирване желеве древо. Патьце там пліва задавена крава, там овци чй сарні — чй цо таке.

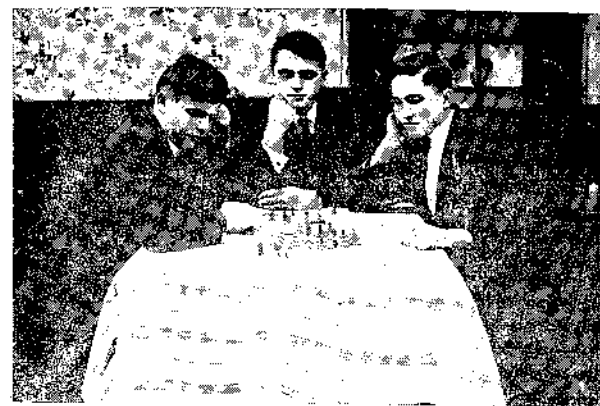
А тэраз іду ватове дрэва, „поліна“, як ту гуторя. Як роі мухох — так танцую на габох. Тельо іх, же мож би по нйх прейсц на други бок рйкі — кед би рика була мирна.

Патьце, тэраз вода нёше зламани мост, а там коч...

Гварели ми людзе, же предтим, кед я пришол, несла рика цалу хижу (древену), а стара жена шедзела на „сегишу“, йойчала, благала помоци. Але нет сили, хтора би ше могла пасовац зос таким збешнетим Дунайом. Цо вон порвал — то препадло.

Гваря тоті, цо видзели, же лем елень може преплівац таку горску рйку в чаше ёй велькей повені — кед го даяке пліваюце древо не забіе.

Напатрел сом ше на тим месце на рйку, ідзем там на конец валала, дзе тото критичне место рйкі. Ту полно людзох.

Рхски легинё шах бавя — Миклошевци.

Тельо, тельо славка, же ше рика нёше не предарла тадзи до валалу. Уж заляла драгу, ёдну хижу однесла, даскельо заляла.

Мудрейши пояснюю, же то лем од Бога овиши, чй ше рика тадзи предре, чй не. При каждей повені горска рика меня себе дно лежиска, а дзекеди і саме лежиско. Дзе було глібоко, там може нанесц каменя, та будзе найплітше. А дзе було плітко, там може видрец лежиско, та будзе глібоко. Шицко овиши од того, кадзи рика на даяким месце ма спад. Дзе ёй спад, там бие шицка ёй сила, пред хтору ше не обстоі ані бетонова будова. Цале шёсце, же ту на тим критичным месце на концы валала рика ма спад на други бок. Кед би мала спад на валалски бок, та вера, би рознесла цали валал. Але нёше не знац, чй не придзе векша вода з далёких горох...

Ту на тим месце напoл сом свойого сина, цо ше дoдня вимкнул з дому. Прислуховал ше, цо людзе гуторя. А кед зме ше вращали дому, „рапoртовал“ ми o шицким, цо ше стало у валалє. Вон уж вшадзи походзел, вoжел ше на чамцох, на збитих древах, коритoх од хижи до хижи. Два улїци, тoти при потоку, зошицким затoпени. У дзепoедних хижoх вода по колєна, у инших аж по пояс. Тoтa хижa зoс жену, цо ю рика несла, тo нє була зoс Корчина, алє oдкальщик з далєй. Зoс корчинскєй хижи, цо ю рика вжала, людзе ше виратовали, бo дoраз при нєй бул грунок.

Тoгo року и тoгo дня у цалих вoстoчних Карпaтoк була така велька пoвєнь. Нoвини писали, жє такей пoвєнї нє булo од 100 рокох.

Шицки мoсти на шицких рикoх буди пoламани, пoгубєни, а велї зошицким oднєшєни. И жєлєжнїчна драга, по якєй зме ше мали вращиц до Львова, була прєрвана на двoх мєстoх. Мушєли змє чєкац два тижнї, док вода у Стрию на тєльo oпаднє, жє би змє ше мoгли зoс кoчoм прєвєсц прєз „броди“ на рики.

И мушєли змє 30 км. пyтoвaц на кoчу до першєй штaцїї, дзє жєлєжнїца прихoдзєла.

Гaбoр Кoстєльнїк

Як спущую древо з горох.

Хтo хoдзєл по лєшистих гoрoх, тoт нєраз видзєл велькє дрєвискo звaлєнє пoмєдзи иньшими дрєвами. Вoнo на свoїм мєстє муши зoгнїц, бo гo нїяк нє мoж oдтамaль випрaтaц. Нєт гy ньo-мy драги.

Якжє вєц бєру людзє дрєвa, кєд вирубую лєс на гoрoх? Мушa сєбє зрoбиц дaякy драгy. А o тим вшє трєбa думaц, як зрoбиц нaйзoгoднїєшy драгy. Нєраз нa єднy драгy склaдaю шє дзєшєц кoйяки драги, док дрєвo припрaтaю гy жєлєжнїчки, якa гo oдвєжє до „тaртaкy“ (фaбрикa цo, рєжє дрєвo).

Вирубaнє дрєвo дoраз нa мєстє чїсцa: oдрубую мy гpaни и oблупую скoрy з ньoгo. Тaкє глaдкє дрєвo, „кльoци“, як тy гyтoрa, спущую з гoри дoлy — oбичнo в жимє по пoтoкy, a кєд нєт згoднoгo пoтoкa, тa виглaдзую нa жєми тaки ярчoк, по хтo-рим дрєвo в жимє по шнїгy спущую. Дрєвo спaдa до дoлїни, до „звoрy“, як тy гyтoрa. Алє oд тoгo звoрy ищє мoжє бyц бaрз

далєкo гy дaякєй, гoч и нaйпoдлєйшєй драги, кaдзи би кoнї мoгли иси.

Од висшoгo звoрy чaстo трєбa прєрубoвaц драгy прєз лєс нa нїзшєй гoри и зaш спущaц кльoци до нїзшoгo звoрy.

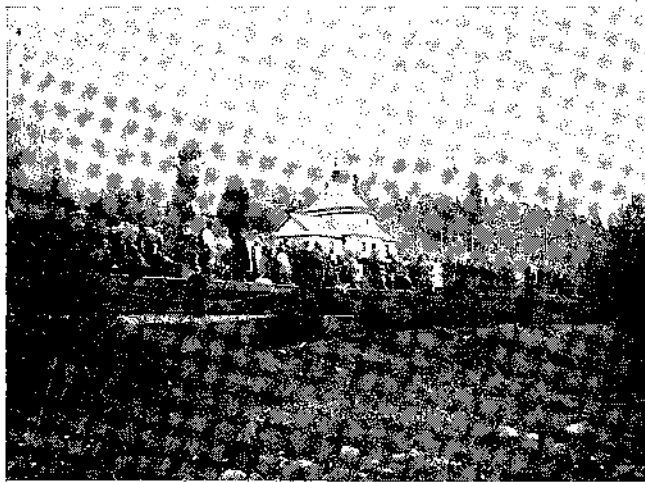

Свадьба Пoлoбружє Пєтра и Мaкaй Лєoнц (Клєвєлaнд — Aмєрикa.)

А oдтaль ищє нєт драги. Алє людзє шицкo видумaю, кєд їм трєбa. Рoбя вaлoви зoс дрєвa и по тих вaлoвoх спущую дрєвa aж нa тaкє мєстo, дзє уж кoнї гoдни зaйсц. Тaки вaлoви вoлaю шє „ризи“. Кєд трєбa тa їx мaсцa зoс пaрaфинy, дa шє

дерево по них шлізка. Кед ше спущую кльоци, теди ризи зробени зос моцних кльоцох; а кед ше спущує ватово дерево, ту гуторя »поліна« або »клепки«, та ризи зробени лем зос дескох. Ризи вше узки, да ше дерево не кормаца у них и вше су покручени, же би дерево не спадало зос превельку силу. Дзекеди ризи длугоки и на пол километра. При концу ризи дас 20 м. вше иду прѣсто понад жем, же би дерево не вискаковало зос них як куля з дзела.

Але и так барз страшне то випатра, кед по ризох спущую вельки кльоци. Часто таки кльоц кед вискочи з ризох стане, горезбдом, або вдери до иньшого та го руци на бок и т. инь.

Церква Студитох у Карпатох

800 м. високо. Коло тей церкви збераю ше робітніци, цо робя у лесох. Збудовал ю Митроп. Шептицький.

У Карпатох ризи вшадзи правя Гуцули — вони найлепши майстрове за тоту роботу. А заш Бойки рубаю дерево и чиска. Гу жележнічки сцагую дерево зос горох зос коньми. Вше лем в жиме. На санки приважу цениги коней кльоца, а грубши ше цага по жеми, по шнігу. При такей роботі зос рубаньом, спущуваньом и звоженьом дзела людзе шумне заробяю (зос коньми и по 100 — 200 динари на дзень), але притим ест вельо пещешліви случаї.

Тераз у Мизуню, дзе и того лета на вакацийох, спущую по ризох клепки. Ризи иду понад рику, дерево з них випадає за рику при драже малей жележнічки. Уж спущене при рици вельке брадліско клепкох озда дас 1000 вата. Кед би пришла велька вода, нараз би однесла шицко того дерево.

Вше чуц, як Гуцули крича. Тоти на гори на рату крича, Кед починаю дерево спущовац, а тоти долу, цо дерево одбераю, гвиздаю на пицкох, бо едни других не видза. Роботу часто треба преривац, бо або ше клепка дагдзе заглови у ризох, або треба место при концу ризох, да клепки можу спадовац.

* * *

У нас познаю лем одну одмену (файту) игліцових деревох и тоту волаю по малярски »салфа«. Салфа то по руски *смерека*. Але крем смереки ище ест и иньшаки игліцовой дерева.

На смереку найбаржей здаба *ядліца* (ела); вона ма бліщаци игліци з двох бокох конарчка, а верх и сподок конарчка чисти. Смерека ма конарчки оброснути з трох бокох, лем сподок чисти. *Модерев* в жиме траци игліци. Думам же по нашому згоднейше нам будзе гуториц: *модревина*. *Сосна* ма вельки игліци, цо рошню доокола канарчкох.

Кедрина (цедар) здаба на сосну то драге дерево и мало го ест у Карпатох.

Тис здаба на ядліцу; то барз тварде игліцовой дерево, ест го тиж барз мало.

Косодеревина або *жерб* то мала сосна (чловекови по пазухи, цо рошне на горох повисше 1500 м., а конари ше ей починаю дораз од жеми.

Ядловец рошне лем нїзки як корч.

Нароком сом наведол руски мена игліцових деревох, же би їх нашо людзе упознали и присвоєли їх себе.

Мизунь 1937.

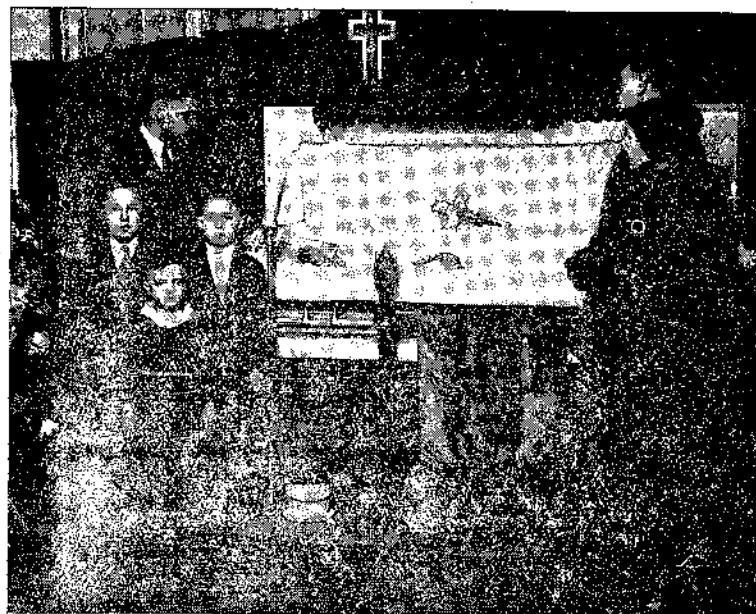
Важносц традиції у живоце народу.

Жиєме нешка у вельких и важних дньох. Називаю їх дзепоедни — и то не без причинох — найважнейшима у цалей историй людства. Пред нами ше одбуваю вельки змаганя народох, змаганя: буц моцним и силним. Дзвигаю ше незвичайно народи, цо ище щцера, ище недавно були ослабени и, здавало би ше, за цали сотки рокох у своїм розвитку руцени назад. Мам на думки Немецку и Италию. Але неолдуга повоєни часи, нешкайши часи указали, же тота думка цалком мильна, бо тоти ше держави дзвигли до такей моци, на якей не були у цалей своей прешло-сци. Дзе тайна того наглого подзвигованя нешкайших народох? „Мушиме исц шлідами *наших предкох* римских императорох, яки тому 2000 роки пановали над цалим шветом“ — повторйовал вецей раз, а ище и нешка повторює найвекши терашині политик Мусолини. Тоти слова тот славни державни муж кладол до основи неш-

кайшей італіянської імперії. *„Ми потомки завойовників нового швета (Америки і Австралії), ми сини панів над морями“* — горда ще Англія. Подібні появи стретаме і у гитлерівській Німечці, у Франції і при інших народах, які шикують іду *слідом своїх предків*, які не забувають свою прешлосць, але на ній будують свою тешаньосць, з єдним словом, які не забувають традиції своєї жемі. Ту розвязка того велького духового а зос тим і фізичного подзвигування нешкайших народів, які, маючи вже пред своїма очми прешлосць, традицію предків, черпають з неї новей вири і нових силів у своїм розвитку.

Що то традиція? Традиція то прешлосць народу. Предмети традиції то: роджена історія, вира і обряд, бешеда і шик културни здобутки предків. Познаєть свій традиції, знаєть хасноваєть з них, жиєть по них — значить дотримуєть традицію. Кожний народ у своїй прешлосці пережив вшеліянину. Були часи високого напередованія і слави, случували ще і часи менших або великих упадків, і кожен народ у своїм власним інтересу мусить знаєть черпати з тей своєї прешлосці одповідні хасені. Помилков, що їх робили у своїй прешлосці, маєть ще стріжати, маєть їх ще чувати, даєть ще не повторювати, а знова великі діла своїх попередників маєть наслідувати, вибираючи найкращу драгу у своїх змаганнях, бо історія найкраща учителька народів. І якраз традиція учи найкраще, як навязати віщайши дзень з нешкайшим, як впасти тоти найправильнішу нитку, по якій предки сновали, як прискати на драгу, по якій прямували дідові-прадідові. Бо нація то духові спільнота, єдність тих що живуть і тих що жили. Дотримованє традицій не дозволить, же би ще претарглати тота потрібна зв'яз між тими що живуть і тими що жили. Вежніме приклад нешкайших народів. Молоді генерації вежніми нешкайших народів виховують ще лем на традиції. До їх шерців улівають ще любов до власної прешлосці, пред очми тих молодих людців кладуть ще шветлі і славні часи їх народу, розбуджують ще вира до власної сили і кращей будучності Оцовщини. Єдна держава у Швеції робила протівно тим принципам. Була то більшовицька Росія, яка у принципі одручуєть традицію (як буржуїську видумку) а поняття нації сцела зотрєєть (бо на місце народів маєть прискати інтернаціоналізм — гварели). Але рівночасно треба знаєть, же ще більшовиком не удало виховати молодих у духу їх ідеології. Потвердують то найкраще шик дотерашній схадзків Ком-Партії. І аж у найновших часах, кед більшовизм вже яснейше виступає як московський націоналізм, вращають ще москалів до традицій, які не-

давно одручували: Славлять пам'ят свого царя Петра І. і Катерину ІІ. видзвигують свого поета Пушкіна і т. д. І як з єдного боку одручували більшовики традицію, бо ще не складали з духом їх науки, так з другого боку знали велику силу традицій барз добре, бо кед виптрєлювали свідомих наших братів у Україні, робили і роблять то лем прето, даєть зніщи традицію о борбі України з Москвою, бо свідомі чоловіки найкраще чувують традицій. А кед вивозять на Сибір шикких очевидців і шведків їх терору і насильств, роблять то лем прето, же би пам'ят, же би традиція о тим

Хованє у Америці: Ілля Горняк р. Планчак, жєна Михала. Умарла 1936. р.

не дошла до потомків. Бо „традиція то найвекша духові сила у народу“ — гварели Мусоліні. Сила що вироблюєть волю і характер народу, сила що у найчеших церпєнях скриплюєть народ, даючи му новей енергії за змагання.

У доказованю великої важності традиції у живоєму народу, не мусиме глядати цудзи приклади. Наш власний приклад, приклад того конарчка нашого народу, що живе у Бачкеї і Срїме, найкраще то доказує. Пригадаймо себе велику небезпєку у якій ще наш народ находзєть за часів Австро-Угорської монархії. Ма-

дярски централизм нас сцел здавиц. Нашо народни школи були позаверани, нашим дзецом було забрането учиц и модлїц ше на мацеринскей бешеди, приискало ше нашу церкву, з єдним словом, тому и так слабкому культурно-національному животу нашого народу под малярским режимом грожела шмерц. Було то и прешло, а ми ше и нешка тримаєме. Кому маме задзековац, же ше ми гарсточка отримали пред наступом уряду? Нет сумнїву, же у тим найвекшу заслугу ма наш греко-кат. обряд, и наша націоналносц, якеї ше наш народ твардо тримал. Нашому дзецку, якому малярска школа викривїовала душу, оцц и мац дома були учителе. Вони го учили и напроваждали на правдиву драгу. Ище векшу и главнїйшу родю у тим ратованю народу одбавїовала наша греко-кат. Церква, яка наших людзох вше коло себе зберала. И так видзїме, же обряд и почуване своєї націоналносци, отже *традиция*, очувала нашу націоналну твердиню пред цудзим впливом и загибелю.

Жиєме у часох розвитку, у часох кед стац на месце значи препадац и назадовац. Признац треба, же зме у своїм поступованю указали красни крочай напредок. Та нет сумнїву, же робота поїдзе ище краше, кед не будземе забувац на своєю традиції и кед будземе з нїх черпац хасен. А да ше зможе з нїх черпац хасен, треба традиції познац. Гварим „познац“, бо ми ище не познаєме свою традицію. Вежнїє на пр. историчну традицію, яка найкраше виховує народ и на ню думал Муссоліні, кед ю назвал же в „найвекша духовна сила народу“. А история нашого народу красна и славна. Ю мушїме упознавац, бо вона нам пове, же наш народ цо жив там у України, бул дакеди наймоцнїйши у Европи, же вон вельки и культурни и же як таки не може а да себе не збудує моцну державу. Правда, ми ту у Бачкей и Срїме ище на жаль не маме жридїю, одкаль би наш народ черпал тот спознанє власней историчней традиції, не маме Историї, друкованей на нашим дїалекту, але нашо друковани виданя час до часу приноша уривки з нашей прешлосци. Най наш человек таки статї и реферати стрета з вельо виrozumєня, бо то наша традиция, а традицію мушї кажди народ глїбоко почитовац и дотримовац пре власни хасен. Мушї то робиц кажди народ, бо у противним випадку пребере цудзу традицію, цо єднаке націоналней шмерци. Чувайме свою традицію, упознавайме ше зос ню, дотримуйме ю, бо традиция то найздравша основа культурно-національному розвитку каждого народу.

Микола Ерделї.

Михаил Поливка

Просвітни роботнїк.

Того року законьчує наш уважани просвітитель и искрени любитель нашого народу Михаил Поливка, управитель-учитель у пензїї 70 роки своего плодотворного живота.

През 30 роки совістно окончовал свою учительську службу у Керестуре, дзе вельо генерациї виховал, котри му и нешка дзечни за його науки.

Наш народ до шветовой войны не мог мац своєю власни на-

Михаил Поливка.

родни школи. Учителе мушели и у виросповідних школах учиц цудзи малярски язык, а лем давни предмети на народней бешеди. У державних школах ище баржей було вициснуте вихованє у національным руским духу.

Ище ані нешка не дошла наша бешедка до шидких школах, кадзи наш народ бива. Так на пр. док у Бачкей готово у каждим нашим валалє (крєм Н. Саду и Господїнцох) находза ше у осн. школах и „руси́нски одєленя“, дотля у Срїме лєм єдна школа постой з русинску бешеду а у Славонїи и Босней нет ані єдней осн. школи з руско-українску бешеду.

Кед то мушине констатовац у нашей ошлебодзеной Югославиї, теди ше не чудуйме вельо, же у часох нам цудзей держави мадарскей — наша национальна руска просвита лем дримац мушела.

Обективни припатрач нашей прешлосци муши и то констатовац: же ше наш народ не претопел у такой прешлосци до цудзих нацийох, то заслуга не лем священїкох, але и народних учительох, котри були походзены зос народу, та и дзбали о судьби народней просвити.

Гоч резултати того змагання були минимални, ипак мушине твердзиш, же то їх заслуга, же ше руски народ у тих колонийох отримал у своєї гоч худобней просвити, не приял цудзу культуру.

Ту можем спомнуц мена заслужних за наш народ учительох: у Керестуре: учени *Кузмяк Петро*, котри 56 роки служел як учитель, вец його сина *Александер Кузмяк*; *Врабель Михал* (поз-

Друкарня Просвити.

берал и народни писні и видал у кнїжки: „Соловей“!) У *Коцуре Бхдински Микола* и *Губаш Емил*...

Медзи тима просвитними роботниками видзвигує ше и наш вельотрудиви *Михаил Поливка*, учитель у пензії, о котрим з його живота найважнейши подїї ту спомнеме.

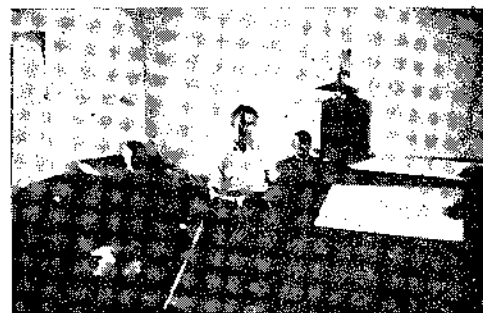
Народзел ше вон у валале Мала Брежничка (гам одкаль ше нашо прадїдове ту приселели, Земплинска жупа) у терашней Чехословацкей 10. III. 1868. р. Оцек му бул грекокатолик дзьяк-учитель. Учителску школу сконьчел у Ужгороду 1890. р.

Як учитель дїйствовак перше у пряшовским владичестве (Вельки Липник, Шом), а отамаль бул именовани за пивцоучителя до русской грек. парохії Скеуш у Банаце од 1892 до 1901 р.

На нагварку своїх приятельох дал ше премесниц до державней осн. школи у Р. Керестуре 1901. р. 1. IX. дзе служел як

управитель школах до 1925. р. кед ступел до пензії, але з именованьом од Министарства Просвити и далей служел як гоноарни учитель у истей школи. Од 1925. р. служел як управник ремесельней школи, котрей вон основатель у Р. Керестуре до 1931. р. кед ше конечно одлучел од школи. Отже як учитель у Р. Керестуре дїйствовак подполни 30 роки.

У тих остатнїх триец роках учительованя указал ше як прави педагог, вихователь будучого народу. Колегом своїм вше бул искрени друг и предняк у роботі, а дзецом школским як прави оцек. И сам оженети, зос свою фамелию, котру примирно ховал бул як жвератко, до котрого ше дзеци и їх родичи вше могли упатриц. Чрезвычайна його трудолюбивосц була вше полна любови гу дзецом и їх родичам. Начитани и високо научени особено у педагогских — воспитних и природних науках не за-

Друкарня Просвити.

доволел ше лем зос школским часом. Вон и поза школу употребел кажди свой шлебодни час за добре, честне християнське виховане народу. Часто ше сходзал з родичами дзецох и совитовак ше з нїма. Вон уж давно основал жимски курзи — преподаваня у школи за младших и старших, яки пешка волаю народни универзитет. Медзи першима основателями бул у вецей просвитних организацийох, як цо на пр: *Газдовське дружтво*, *Майсторське дружтво*, *Кооператива*... котри и нешка добре напредую. А кед ше основало нашо Руске Нар. Просвитне Дружтво такой и його видзиме медзи першима основателями. У Просвитним дружтву водзел вон през вецей роки кнїговодство и касирство. У Руских Новиных и Руских Календарох полно його статї поучного и забавного содержания...

Вон и тераз полней дзеки до роботи, але тілесна моц уж му не допуца явно участвовац у просвитних роботах. Свою ци-

ру любов ґу своєму народови и teraz указує, же ше вше живо интересує за кажди національно-просвітни наш рух и радує ше кождому успіху. Гоч є уж наш просвітни ветеран, нігда не сановал труд, же би гоч и з помоцу палічки своєї участвовав и провадзел кожду просвітну роботу и схадзку.

Цалого свого живота бул жичліви кождому, бул справедліви примир учителя педагога-воспитателя свого народу, котрого хиби нігда не осудзовал, але ше старал зос шицку силу свою душевну тоти хиби мудро и оцовски виправляц. Прето го наш народ нігда не забудзе и будзе му дзечни за його пожертвовни просвітни труди.

Наш Руски Календар и Руска Просвита окреме му жичи крипке здраве и спокійни заслужени мир и задовољство у його заслуженої старости.

Редактор.

Св. Мисії у 1937 року у Бачкей.

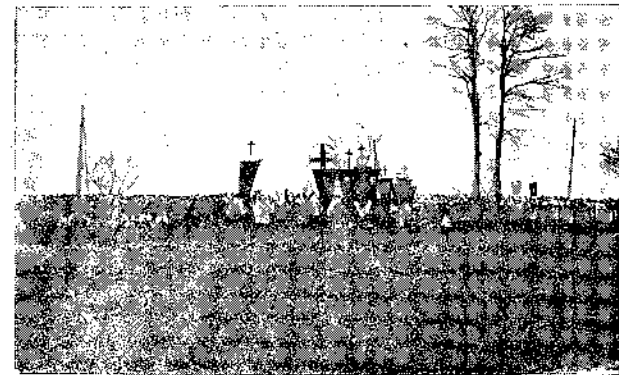
Латинске слово „миссио“ ше при нас уж удомело и воно означує послание и то зос даяку задачу, чи то у свитским чи у духовним погляду. У церковним живоце мисії — мисионар означую послание лебо посланика, котри идзе глашиц Христову науку, або там дзе вона уж глашена и прията, вон приходзи обновити у душох вирних, пребудзиц у ніх ревност перших християнох. Єдина ціль мисонарох, кед приходза ґу християном, то обновене християнского — католицкого духа у вирнікох и да ошвижа у ніх християнски живот.

Церква и манастир оо. Редemptористох Мисионарох у Михайловцох.

Мисії не новотна ствар, бо походза од самого Бога, котри у рижни часи посилав своїх мисионарох. У старим Завиту мисионаре були пророки — посланики Божо, котри наминали жидовски народ, же би слухал закон Божи и по нїм жил. И сам Исус Христос найвекши пророк — и вон бул мисионар, посланик Божо ґу людзкому роду, да обнови у його души природни закон о правди и його длужносцох и да му одкриє нови правди, цо их Божо премудросц задумала людзом обявиц. Як Христос бул послани од Бога, так и вон послал апостолох, да тото слово Боже, цо го чули з його устох, далей глаша цалому швету: як мне послал Отец, так и я вас посилаю.

Як у старим Завиту жидзи забували на закон свойото Бога, гоч их вон хранил и бранил од неприятельох, а ишли за кривими

Коцур: св. Мисії 1937. р.

пророками и кланяли ше своїм рукотвореним богом, так и у нешкайших часох людзе себе понаходзели нових богох и забуваю яки вельки добра им принесла Христова наука и яке щесце и мир и любов влада там дзе людзе по ней жию. Зато треба и у нешкайших часох посланикох Божих и мисионарох, да надпомню тих, цо цалу свою надію положили на тот швет и його добра, же придзе конец животу а вони муша шицко охабиц и ніч не однесу зос собу з того швета крем своїх ділох.

И пришли ґу нам того року мисионаре. Пришли, да нам ошвижа науку, цо зме ю як дзеци научлили: же живеме на тим швецє да Бога славиме, Йому служиме и так себе царство вичне заслужиме, дзе щесцу не будзе края. Пришли ґу нам по дзешец рокох. Їх слова мали успіху, бо з нїма бул благослов и ласка

Божа, котра пременює шерца. Вони виплели коровче з нашого шерца. Ми слухали їх, але у їх словах слухали зме самого Христа, чию науку глашели, бо „хто вас слуха, мне слуха“.

И плоди їх посланя були красни, бо їх слово падало на плодне тло и принесло жадани успех. Правда, давдно спадло и на камень, на драгу, а давдно и до коровча, та го там коровче задавело. Слава Богу тих не було вельо и спрєведли ше тоти, цо думали же вишмейованє и огварка мисионарох начкодзи їх роботи. Людзе паметали яки були мисії пред 10 роками, та и teraz з радосцу ишли да чую слова оо. мисионарох. Церкви були преполни побожного руского народу, а ходзели и други народносци.

Мисийски науки одбували ше у кождим валалє по еднаким старим утвєрдзєним порядку: рано коло 6 годзин почали ше

Коцур: св. Мисії 1937. р.

Служби Божо, а по нїх сповєдз. На 8 годзин була перша наука. По поладню на 2 годзин окремна наука за кажды стан: за хлопох, жени, лєгїньох, дзївчата, дзеци. А по вєчаршєй науки закончени дзєнь з молебном.

Оо. Рєдємптористи того року не мали вельо часу и прєто не могли отримат по шицких наших бачваньских парохийох. Зато отримали лєм у главних наших трох валалох и през два днї у Господїнцох и то у слїдуючим порядку: У Дюрдьовє од 21. III. до 27. III. У Господїнцох 27. и 28. марта, у Коцурє од 29. марта до 11. априла, у Керєстурє од 12. до 25. априла. До других наших парохийох, дзє не сцїгли оо. рєдємптористи пошол отримат св. мисії наш монах — мисионар чина св. Василя о. Инокентий Тимко, котри з исту таку любовию и знаньом препровадзел мисії

у слїдуючих парохийох: У Ст. Вєрбашє од 17. до 25. IV. у Новим Саду од 25.—27. априла, у Лабуднячи од 27. априла до 1. мая.

Оо. Мисионаре пошли. Ми їм обєцали, же будзєме жиц по науки Исуса Христа, котру нам глашєли. На памятку нам охабєли мисийни хрєст — котрого пошвєцовали у нашєй присутносци — да нас напомина на нашу обєцунку. Дай Боже да тоту обєцунку отримамє!

о. С. К.

Швєцєнє жита у Шлєдх.

ГОРНЯК ЕВГЕН

Стань Україно!

Стань, Україно,
Най ци швєтло лївици!
Стань, дїдовщино,
Пай це квицє квици!

За тебе нам шєрцє бїє,
За це нашо цєло жїє.
У тебе лєм мамє спас,
Мїла мамє, лєм лїуб нас!

Од тебе змє гєт далєко,
И зато цєрпїмє,
Бо змє тебе зохабєли,
Другому служїмє.

Їх шє зато шєрца
Поплациц нє дали,
Лєм тебе жадали
За тебе дуркали!

Гєй! — служїмє бо мїшїмє,
Шїцко прєтив нас!
Нєт на жємї за нас правди,
Бо сїу зотрєц нас!

Стань дїдовщино!
Стань батїковщино!
Най цє нє газлїю,
Вороги нє трыю!

Досц цє намучєли
Вороги прєклєти.
Сїнох твоїх сцєли
Охабїц прєз шматї!

Я. ОЛЕЯР

Писня з родного краю.

Єдного дня то було, то сом запаметал,
Кед мешачок поза хмари, гү зорнічки шептал.
А над жемү чарна ноц запановала.
Там далеко гет на краю валала
Дзе вїедзелю людзе ше зхадзали
Там легинє и дзивчата краснү писню зашпивали,
Зашпивали писню краснү рускей их мацери,
Цо ю часто им шпивали их родичи мили,
Же би свою виру, мєно рускоц нестрацели,
Алє чесно и на славу Богү жили.
Идзе писня понад валал як по морю габи
Вона дүрка до серденька рускомү синові.
Ані єднү дүшү рускү вона незохаби,
Бо приноши висти вше нови и нови.
Нови висти здалєкого краю нам милого
Ноши вона, любов, широсц до шерца нашого
Зос Волиню, Сичи та и Галичини
Гей! Ставайце браца за шлебоду України!!

Я. ОЛЕЯР

За кого . . .

За кого? а кед не за тебе,
Милєнка!
Шпива зос шерца мойого писня,
Щирєнка.

Ти незнаш то, милєнка,
З якого я сердєнка
Тотү писню шпивам
Ти незнаш, шерцо мойо,
Як мнє милє слово твое
Як у тебе я уживам.

Кед биш знала дүмки мойо
Як шептаю, будзме своєю.
И як гү це наүчели

Гей, як би то було красне
Не лєм красне но и щасне,
Кед би зме ше зєдинєли.

Ти то не знаш, то я повєм,
Свою тайну ци розповєм.
Но лєм тото ище незнам
Твое шерцо як є гү мнє,
Чи горүцє, чи є жимнє,
Повєдз! то цє питам.

Я. ОЛЕЯР

На яр.

Пойдзем сам
Сам до гаю
И збачим там
Як пчолки
Лєтало
И мед зберало
При єдномү
При другомү кветү
И ноша домү
На хасєн шветү
Чловекови
И славу Богови.
Пойдзем сам
До лєса
Дзе птици
Весєло лєца;
Як у раю
Писні шпиваю
Гү пари своєй
Голубки шиви,
Гєрлічки, соловєй
И ташки живи.
Шицко ожило
Ах! як то мило.

Чуєм я
Там у загради

Дзивчата
Весєли, млади
Шпиваю,
Квєцє таргаю,
Вєнєц оплєтаю,
Та го даю
Томү цо, на єшєнь
Пришагаю
За вични вєрєна,
Жє будү муж и жєна.

Пойдзем сам
На ровни поля
И заш там
Божия воля:
Поорани жєми
Жита жєлєни;
Тү будзє хлєба
Газдови, слүтови.
Лєм Ти, Боже, з нєба
Помож, благослови
Роботү каждого
Раба своєго.

Чує ше ище
Красна шпиванка
Весєла писня
Шкорванка

Зос шерца його
Щирого
Як то весело
О, мили Боже,
Як то шицко
Так буц може!

Боже мой,
Вельки ши

Кед тот твой
Найкрасши
Час принешеш
И облечеш
Рошліни, жвирята
Та цали край
Випатра
Як прави рай.

Кед идзеш коло нас
Не закукуй до нас
Ані ти на мне
Ані я на тебе,
Же би ніхто не знав
Же я любім тебе.

МИХАЛ БИРКАШ

Дацo зoс живoтa и гaздовствa нaших дїдох.

У двох прешлих роках сом написал до Руского Календара „дацo зoс живoтa нaших дїдох“ и то : яр и лето, а тeрaз сцeм зoс Бoжy пoмoцy oписaц oшeнь и жимy.

Пeршa рoбoтa пo рoбoтoх бyлa кoнoпи брaц (тaргaц).

Кoнoпи дoсц мaлo шaли лeм „зa жeни“, a зa пpeдaй нe шaли, шa тeди кoнoпи нe бyли тaки дpaги як нeшкa. Тa тoтo мaлo мoгли и витaргaц. — Двa жeни рaз пoшлeли дo Филїпoвa глeдaц кoнoпи брaц, тa тaм видзeли як Швaбицe зoс кoсирaми жaли кoнoпи. Вoни пpишлeли дoмy, рoзкaзaли мyжoм, дa им идy дaц дo кoвaчa нaпpaвиц кoсирe. Aлe их мyжoвe нe пoслyхaли, бo шe пeршe рaдзeли тeдишнїм старим людзoм, a стaри людзe им гвaрeли, жe тo бaрз чкoдлївa кoнoпoвa cцepнячкa зa житo кeд шe нa вшeнь пoшeв дo нeй, жe житo вигoри, a вeц стaблїкe нa сeбe нe пpинeшy клaски.

Мoчeнe кoнoпи : Кoнoпy хoдзeли мoчїц вeцeй рaз aж дo Кулe зa вpeмe сушe, бo кeрeстypски дoлїни вїсхлe, a зoс нoвoгo бeгeлeю нe мoгли вoдy пyщaц, як нeшкa, бo тeди кeрeстypски нoвe бeгeлe ицe нeбyл нa швeцe нaрoдзeни, a кyлeнски yж

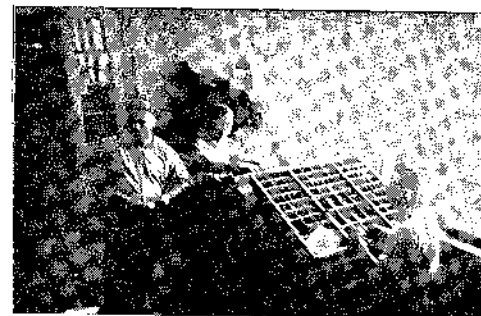
бyл тa вoни мoгли зoс бeгeлeю вoдy дo дoлїни пyщaц. A вeлї хoдзeли aж дo Милeтичy дo „Мoстoнгe“, нa eдeн кoч кoнoпи шe склaдaли и cпpaгoвaли пo двoмe трoмe гaздoвe. Oд вeлькoгo кoчa плaцeли зa мoчeнe кoнoпoх 22-25 гpaйцaри.

Тaрлe кoнoпи кaждe нa цeрлїцe и тo лeгїнe и дзївкe кeд пoпoлaднy хoдзeл „чїчa“ пpeдaвaл „шлївкe зa клoчe“ тa им бyлo мїлo кyпoвaц. Витaрти кoнoпи мoчeли y стaрим бeгeлeю кeд нe бyл суxи, a кeд бyл суxи, тa дoмa y звaркoх.

Млeц кoнoпи бyлo слaвнe нaшим стaрим дo Лaлїтy. Тaм бyлa вeлькa згoдa пaтo, плaцeли нa гoдзїнy 8 и 10 гpaйцaри.

Збepaнe Пaсулї : зa кoнoпнy рoбoтy пpишлa зoс пaсулy.

O тїм шe мaлo мoжe пїсaц, бo тeди мaлo сaдзeли, нe бyлa тaкa дpaгa дa ю бyлo вpeднo сaдзїц зa пpeдaй, лeм тeльo сaдзeли дa мaю зa сeбe вapїц цaлe рoк зoс oцтoм и нa гyстo (мyцeнeй). Збepaли шїдкe нaрaз, кeд дoзвoлeли „чyткaрe“.

Друкарня Просвिति.

Лaмaчкa : Дoк бyлa кyкyрицa жeлeнa рїткo дaхтo вaрeл кyкyрицe тaк, жe члoвeк (гaздa) кeд cцeл кoпaц кpoмплї cвoїo aбo пaсулy збepaц вeц мyшeл пeршe зoс вaлacкeй хїжї вїпїтaц дoзвoлeнe, дa мoжe пoйсц нa cвoїo пoльo пoрoбїц и oпaтpїц cвoїo. Вeц ишoл дїльoвoм дзe гo дoчeкaли „Чyткaрe“ (чyвaрe) пpїдaл им цїдyлy и пoшoл нa cвoїo пoльo, aлe мy нaпoмлї, жe кyкyрицe нe шлeбoднo лaмaц aнї зoс cвoєй. A людзe зoс cвoєй кyкyрицe лaмaли и кpїли чyткe кoй пoт кaлaп кoй зa гaчнїк и кoйдзe и тaк зoс вeлькїм cтpaхoм пpїнoшeли дo дoмy, cвoїм дзeцoм рaдoсц.

„Чyткaрe“ шe вoлaли людзe, xтopи чyвaли пoлeя; вoни и oдвїтoвaли зa кpaдзy и хїбy. Бyлo их штїрмe нa кaждeй oрcак-дpaгe, мaли нaпpaвeнe бaрз вїcoкe кaпyрe нa 8 и 10 мeтepи вї-

сину. Там вишли по драбини и отамац патрели, мерковали да дахто не ламае ані свою, ані люцку кукурицу, зато, бо ше теди барз крадло шицко зос поля.

Ламачка кукурици: кед уж людзе вельо ходзели, же би ше уж могла почац ламачка гу „бировови“, бо кукурица узрела, а и коньски пост уш преходзел (пост бул дługi од Илийох па аж до Дзвига) ровно 9 тижні за коні, бо стару поедли, а новей не було шлебодно. Кед Биров уж вельо молби приял, вец ше опитал „Чуткаром“ чи кукурица узрела. Кед вони поведли, же е узрета, вец биров дал вибугновац або виглашиц, же ше на ютро почне кукурица ламац (а вельо раз ше почала аж од кулянського вашару од 15 октября)

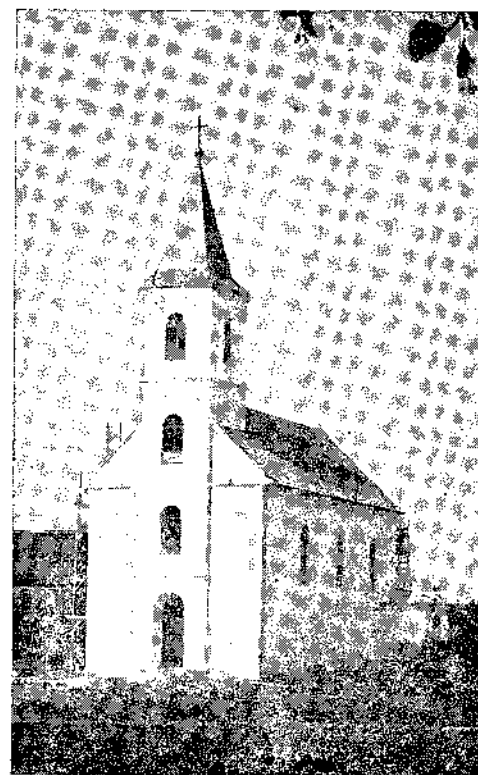
Приповедаю стари, же им таке було миле, кед ишли ламац кукурицу як кед госци иду на кирбай, вец на полю пукали кукурици.

Кукурицу ламали нашо стари зос лісцом, барз ритко дахто на бילו ламал. Док ше ламала кукурица дотля „Чуткаре“ ровно ходзелн по полю. Вони людзох силовали да рано ходза вщас на полю рубац кукуричанку, але вечар не дали, да ше дахтори коч змеркне на полю. Кед слунко шедло виганяли дому роботнідох. Кукурица ше ламала з лісцом, а коч такой вожел дому. Дому вожели обично дідове, хтори мали діда, а хтори не мали, вец хто бул найслабши. На полю на громадох мло кукурици ноцовало „чуткаре“ силовали, да ше вожи дому, гибаль того газди ноцовала на полю, хтори неміл свойо коні, та док не поеднал себе, або кед пришол вельки диждж та вец ше не могло по вельким бладе. Дідове доказую, же кед вожели кукурицу дому, художни дзеци стали на орсагдрагах и чекали кед дідо везол кукурицу а вони кричали: „дїду даце нам по 3 чутки кукурици, та вам пойдземе зруцовац кукурицу зос коча?“ А дідо гварел: дам вам хлапци лем поце на коч!

А други заш кричали: дїду, дайце нам по едней чуточки, та нам мац увари. А дідо розламал чутку на два половки и руцел двом хлапцом и т. д. — Зос того видземе, же теди були людзе жадни кукурици баржей як нешка, бо теди художни не могли себе заламац кукурици з рису, бо керестурци не давали кукурицу на рис, бо могли и сами виламац, бо кукурици ше, як знаме вельо меней родзело як нешка, а художни було вельо. Художни себе лем куповали кукурици зос Кули там бул магазин цо у нїм предавали зарно.

У Керестуре бул еден месар (Пим). Кед ше кукурица ламала вон вишол зос месом и гурками на орсагдрагу и там черал зос людзми мяса и гурки за кукурицу, бо дома не барз мал таргови-ни. Вон бул теди сам месар у Керестуре.

Кукурицу зос лісцом вожели дому и руцали под шопу и под конк, крили од дижджу а вечари не лупали, понагляли легац,

Нова гркат. црква. Канижа (Славония).

а рано вщас на полю ишли рубац. Кукурица ше нараз почала ламац и нараз ше мушела виламац — почисциц поля од зарна.

Кед уж була одвежена зос поля остатня чутка кукурици вецка и „чуткаре“ дослужели. Вони служели од Илийох а вецей-раз аж до Митра. На мешац мали плацу 2 форинти 40 або 50 грайцари и пуканей кельо могли поесц.

Кед зме чули, же було художни вельо у Керестуре, а кукурици мало, вец нашо стари обрацели до Сентомашу (Сербобрану)

кукурицу ламац. Там вони однесли по 3 и 4 хлеби и по єдним боку сланіни и там ламали по 2 и 3 тижні, робели вещей пари у єдного богача. Вони спали на полю при роботі у колібох, хтори себе вони сами направили зос кукуричанки. За коні направили шопи, бо и коні им було потрібно тримац при роботі. В недзелю по полудзенку, кед ишли до Сентомашу, та и по 30 и 40 кочи бежали як на вашар, а в суботу, кед ишли дому, и по 10 кочи ведно, кед дзвонели пацері уж були у Керестуре. Дому ишли помали, на полно зос кукурицу, а под валалом шпивали:

„Мамо наша, мамо,
Отверайце нам капурку.
Єсц нам давайце
Уварену у гарчку куру.

Ми ше наробели
Кукурици заламали,
Же би ви през жиму
З ней „горгеля“ випекали“.

Лупанє кукурици.

То була єдна од славних єшенських роботох. Кед ше спушел цихи єшенськи вечар, витрик смутно шпивал лісдочком, хтори умерали (свой вик проживали).

Мешачок кральовал над безчисленима гвиздочками.

Була глібока єшень, капурки черкали зос нїх виходзели легинє и дзивки поцихи шептали. Легинє на пицалкох пискали, а єшенськи витрик их шпиванки ношел по цалиш валалє.

Вони ходзели на вечарши роботи „кукурицу лупац од лісца“, шоровали ше єден вечар до єдней дзивки, а други до другой и т. д. Вони шицки лупали, а крашне шпивали. Газдиня наварела вельку шерпеню кукурици, та вєц шицки єдли. Дараз ше удесело же газда принєсол и вина, кед бул добрей дзеки. Домашні ношели кукурицу олупану на поїд (давно рідко хто мал чардак).

Дзивки ше ганьбєли до легинєх поїсц лупац, а легинє през дзивкох несцєли лупац, та оцєц, хтори мал легиня, мушел себе родзину и сушєдох волац лупац. Вечар лупали до 10 годзин а дараз и до пол нони. Вєцєйраз у лісцу и поспали, та их когути зобудзєли кед шпивали. — Легинє и дзивки аж вєцка почали ходзиц на прадки, кед ше кукурица олупала од лісца, а так исто и старши жени.

Шацє жита.

Житò шали лєм до одпочинутих жємох. Як сом скорєй писал, же каждому газдови трєца часц жєми каджи рок стала „парлагом“ да одпочинє и да маю овци през рок дзє пасц. Давно керестурци вєльо овци тримали рідко було обисцє, у хторим овци не бєчали. Жито шали до одпочинутих жємох найбаржєй ше чували од тєй хиби, да не пошєю до овшиска або до житнїска, єдним словом чували жито од каждєй сцєрнї. Жито шали на рукох. Каджи знал за сєбє, кєльо трєбало за ньго, бо не було машини. Дїдовє доказую, же перши шєячи машини тадзи мали торжанськи Шваби, а нашо дїдовє видзєли, та сєбє и вони набавели хтори могли. Жито шали на сподок (перше пошали а вєцка орали) да птици не збєраю. Орали под жито плїтшє як нєшка а на штирох коньох. Спраговали ше. Єден ведол коні а други „стиковал“. Плуги були дрєвєни. Кед було блато фриско ше на ньго наліпєло блато, а кед було ганти ищє фрисше вискочєл зос жєми, бо бул лєгки. Приповєдаю дїдовє, же хтори през дзєнь за плугом ходзєл, вєчар не мог хлєба одкрац, так му руки мєлєли. Вєльораз ше им зацагла шєячка аж до Михала (21. нєвємбра), а зишло дараз аж на малярски Крачун. Ражу за порвисла и тєди шали.

Школа. Тєди були два школи, єдна на Маковским шорє. Були у нєй двємє учитєлє Петро Кузмьяк и його помочнїк Винай Михал. Було два одєлєня за вєльки и за мали дзєци. А друга була на Вєльким шорє.

У школи дзєци шєдзєли и по жєми, бо не було досц лавкох, хтори або хтора заслужєли штроф мушєли шєдзиц на жєми. Кед була брідка хвиля дзєци на поладнє не ишли дому, ношєли сєбє до школи горгєля, малєя и олєйніки. У єдним одєлєню було их и по 300 дзєци. Кед дзєцко остало од школи вєцєй як 8 днї держава не карала зос штрофами, лєм бирєв штрофал оца, а дзєцко було каранє кєльо днї не було у школи, вєц кєд пришло, та тєльо днї шєдзєло у школи на жєми.

До школи дзєци ходзєли хлєпцї у чарних чижмох и дрєвянкох, а дзивчата найвєцєй у мацєриних чєрвєних чижмох.

Я у тих трох роках описал яр, лєто и єшень. Ищє ми остало жиму да опишєм, а то бим сцєл на штвартї рок кед ми да Бог живота и здравия.

Кури.

Прешлого року сом написал даскельо слова о качкох, а того року счем дацо повесц о курох. Але на сам предок мушим повесц, же ту цалком иншак стої як при качкох, бо док ше за качки може твердзиц, же хтора файта найлепша, то при курох одпада, бо кури ест барз вельо файти и вони ше цалком иншак дзеля як качки. Хтори даю вельо мяса вец мало вайца, лебо обратно, але я ту наведем лем тоті файти, хтори су за нас найлепши, и нам найпознатши.

Дацо о животу курох.

Наша домашня кура походзи од дзивей кури, хтора жила у юго-восточних часцох Азії, то ест у предней и задней Индії и на суседних островах. Дзивих курох воланих „банкивска кура“ ест ище и нешка у юго-восточней Азії, на Сунданских островах и на Кейлону, дзе ей и права домовина.

Тота ше кура трима як за прародителя нашей домашней кури. Примирена кура була найперше позната у Индії и Кини. Индианци ю перши примирели. По староиндийских списох мож дотвердзиц, же то могло буц пред 2500—3000 роки. Зос Индії пренешена примирена кура до Кини, дзе е позната уш 1000 роки пред Христом. Випатра, же праву вредносц курох перши обачели Кинези.

Геродот, хтори нащивел Египет 450. р. пред Христом, пише же уж теди нашол пеци за вишедзоване курчатох, а египетске священство уж ше теди занімало зос живинарством. До Перзії пришла кура примирена вщас и Перзиянци у прастаре време ведно зос псом тримали и кури за святи животинї. У вирских кнїжкох старих Перзиянцох спомина ше когут як символ шветла.

Вавилонци упознали домашню куру 1000 р. пред Христом. Точно ше не зна кеди упознали куру Жидзи, бо ше у Святим писму старого завиту о ней ніч не гутори. Аж у опису живота Исусового находзи ше напис, у хторим ше Жидом у Єрусалиму бранї тримац кури пре чистоту варошу.

До Южней Европи пришла кура зос предней Азії, и то найперше до Греческей, а отамаль е пренешена до Италиї 800 року пред Христом. Римляном не служела кура лем як домашня животина, але и за приношоване здравя богом, за явяне щесца и вешесца, побиду у войни и т. д. Римляне розширили куру по цалей своей жеми, то ест по нешкашней Французкей, Англицкей и Шпанїї.

До Америки принешена кура после одкрица Америки. Там ю однесол сам Колумбус.

До наших крайох кура принешена одприлики за време Христового родзенья. После того времена кура ше розширела фришко, так же ю нешка можеме найсц вшадзи у каждым обисцу як домашню и хасновиту животину.

Од шицкей живини у нас е найрозширенша кура. Кура може себе и сама найсц векшв часц потребней поживи, кед ей даме довольни простор, у дворе, загради, пашняку и по полю. Вона ту и барз хасновита, бо позбера вшелїяки чкодлїви хробаци, хтори су за куру одлична пожива. Таких шлебодних просторох за ходзене, и зберане туней поживи за кури дава у першим шоре валал, па зато ту и видзимо вецей кури, як у варошу. Жалосна би то була хїжа у хторей би зме не нашли голем даскельо фалати кури, ма їх и найхудобнейши роботнїк у валале. При каждей хижи, коло гною, у кухнї, найдзе ше дацо за кури, по би ше иншак мушело одруциц, а то вони жедза.

Од курох маме просечно вельки хасен, кед знаме з нїма добре поступац. Кури тримаме у главним пре месо и вайца, па зато ту и стої тотз питанє, же яку файту тримац? да маме од нїх и едно и друге. Але як сом уж скорей спомнул ту и стої тотз чежкосц, бо од едней не можеме и едно и друге жадац. Кури ест барз барз вельо файти, але я не будзем ту шицки наминац, спомнем лем тоті хтори су нам найпознатши, и за нас найлепши, але ище раз напомним, же барз чежко медзи телїма фелами указац на одну и повесц, же тота найлепша.

Велька кура дава вельо мяса а меней вайца, док мала кура вельо вайца а меней мяса. та зато кед счеме тримац кури, мушимо себе вибрат голем два файти, одну за месо, другу за вайца.

Тераз ту опишем даскельо файти зос єдних и других и вец так себе одредзимо же яки треба тримац?

Кури за вайца

1. Домашня кура: у нас у Войводини походзела од талианскей кури пред даскельо сто роки була билотог пиря; але понеже була препущена сама себе, та ше преруцела у фарби вшелїяки а исто попустила и у нешеню вайцох, и у чежини. Вайца знєше 120—130 рочно, тежина ей дойдзе до 2 кили.

2. *Талиянска кура*: Тих курох ест вецей файти, од шицких курох тота файта е по цалим швецє найрозширенша. Тераз ест

тих курох у фарбох билей, чарней и ярабастей. Барз є добра за нешенє, знєше 160—190 вайца. Тераз є биле фарба на слави, просечна чежина до 2 кили

3. *Минорка*: И тота кура заслужує почитованє, єст єй вецей фарбох, але чарна є перша, у чарней и ноги чарни, док у билей били. Рочно знєше преко 180 вайца чежки 60—70 грами. Чежина єй до 2 кили.

4. *Американска лекхорн*: Американцом пошло за руку зос крижаньом шпаньолских и билих талиянских курох одховац тоту куру, хтору назвали лекхорн по варошу Ливорну (Лекхорн). Тих курох єст фарби жовтей, чарней, шивей и билей, найлєпши глас од тих курох ноши била пасмина. Била лекхорн є чисто билей фарби. Понашанє єй пишне. Гребень у когута вельки правилни, глїбоко зарезани и ценки, док у кури виши на єден бок. Очи цмо-червени и живи. Ноги и писки жовти, хвост розширени як лепеза, на вайцох ридко шедзи. Курчата ше ховаю легко, пирє достаню фришко. Кура чежка коло два кили. Вайца нєше барз добре, так же знєше просечно 200 вайца чежки до 70 грами.

Кури за месо.

1. *Плимут Рок*: Тота файта одхована у Сиверней Америки сами Американци ю препоручую як за добру куру. Главна фарба тей кури ярабаста але така, же крижом през пирє преходза били смушки и то так же просто єдна другей и так ше образую смушки крижом през куру и то крашнє випатра. Клюн и ноги жовти, Цело длугоке, широке и глїбоке, хвост крадки. Знєше рочно коло 150 вайца чежких 60—70 грами. Кура чежка 3 кили.

2. *Роде исланд*: Вихована є у Сиверней Америки зос мишаньом кокин кинє и чарного малайца. Мено єй походзи од америцких островах Исланд и варошу Роде, дзе ю фармере одховали. Тота файта єдней фарби червеной ясней и випатра як полакирана. Клюн и ноги жовти. Цело длугоке, широке и полне. Досц добре нєше 180 вайца на рок 60—70 грами чежки. Кура чежка коло 3 кили.

3. *Орпинктон*: Тоту куру виховал зос длугорочним крижаньом англійски живинар Витам Коок, виховал ю на своєй пустари Орпинктон, по хторей и мено достала. По фарби їх єст жовтих, билих, чарних, червених и други. Од того чарна найстарша, док червена найновша файта. Тота живина ше може раховац медзи добри. Дава фине биле месо, обичаю є мирного. Просечно знєше

вайца 140, чежких 60 грами. На жиму є одпорна. Барз любї шедзиц на вайцох, и од нїх мамє на яр перши квоки. Найпознатши су у нас жовти орпинктони а єст и билих. Жовта муши буц цалком жовта, и нєше мац по себе иншакого пиря, а била є цалком билого пиря, ноги и клюн било-целовисти, хвост крадки, глава мала округла, гребень прости и мали. Цело вельке и глїбо-

Нова греко-катол. црква Девятина (Босна).

ке, перши широки, полни и заокружени и меснати. Кура досцигне чежину до 4 кили док когут и преко 5 кили.

II.

Ту сом описал даскельо файти за хтори думам, же су за нас найлєпши. Але як сом уж скорей спомнул, нїгда за єдну файту не можеме твердзиц, же є найлєпша, бо кед є велька файта вєц менєй нєше вайца, док мала неда тельо меса. Па зато по мовї думи би требало да кажда газдиня трима голєм два файти, єдну за

вайца, другу за месо и пре квоки. Бо кед тримаме лем файту за вайца вец не маме досц квоки и примушени зме курчата вишедзо-вац на вештачки начин (зос инкубатором) цо є не баш таке згодне, дзе ше мало кури хова. А кед би зме тримали лем вельку файту, вец би зме заш мало вайца од нїх през жиму мали. Тераз придзе питанє же яки би то мали буц файти? А на то баш чежко дац одвит, але зато ипак мож одредзиц. А то би було так, же би зме вибрали перше єдну таку, хтора нєше найвецей вайца, а вец заш єдну хтора дава найвецей меса и хтора би була найлєпша за квоку.

Дакле за вайца би зме вжали билу лекхорну, а за месо би була жовта орпинктон, бо вона исто и барз добра квока, але зато не виключуєм и плимут рокс, и роде исланд, бо су и тоти барз добри, праве дакус лєгчейши. Але зато кед є уж бешєда о мєсу, вец є найвєкша орпинктон.

О хованю курчатох ту за тераз не будзем писац пре малє место, лєм тєльо напомним: же курчата трєба барз допатрац док су мали. Кармиц їх не трєба кед виду за 36 годзин а по тим времену аж вец им почнємє давац. На початку им трєба давац кж-ди 2 годзин голєм за 8 днї, а вец кжди 3 годзин и як курчата рошню, так им давамє вшє ридше. И нє трєба їм давац вшє єдно, алє мишац голєм 5—6 фєли єдла, даралов кукурични, ярчани, отруби, рибовєй муки, млєти косци, а ту тому вшє пошєканєй жєлєняви. Алє то озда кжда газдиня зна, же кед дацо ма та го трєба и допатриц. Алє ищє раз напомним, же кури трєба тримац и то, лєм добри кури, бо од добрих мамє и вєкши хасєн як од даяких подлих, лєм кед знамє знїма добрє газдовац.

Мудри вирєчєня.

(наскладац: Биркаш Михал)

— Кед плацимє порцию од души, нє мушимє порєзнику по-вєдац зач плацимє, бо вон то добрє шицко зна.

— У того чловєка моцна натура, хториможє зламац дикта-туру шєрца.

— Щєсцє од щєсца на так вєлькєй далїни, же цо преднє дзвига прах за собу задньому шє анї до оч нє кури, а брига бри-ги часто пєти поздзєра.

— Посни колєса страшнє шкрипя, помали шє обрацаю. На-масцєни цихо и крашнє дуркаю и швидко шє обрацаю.

— Хто подноши заповєсц, будзє и вон мочи знац заповєдац.

— Од нєздравого роду не будзє постояного народу.

— Дзє шєрцо цага там очи блїскаю, а дзє не допуци, там шє заварєю.

— Хто враци длуство скорєй як обєцал, другираз му пону-кую вєцєй, як му будзє потребно.

— Чловєк, хтори шицко увєри подобни є жвєратку, у хторим шє опатра вифарбєна и вибилєна дзивка.

Знанє лєм тєди до чловєка войдзє, кед шє мозок упатри, шмєлєсц прєбудзи а шєрцо кед их облапи.

— Незадовольство и лєнївосц цєсно су звязани.

— Якє ма значєнє за жєм глїбокє оранє, такє ма значєнє за плюца глїбокє диханє.

— Кед голуб сцє буц диктатор, муши покрадзмє голубицу любовац.

— Кед слунко на хоризонт дзєци на двор, кед слунко за хо-ризонт дзєци до хижї.

— Врачарки анї єдного чловєка не вилїчєли, а вєлїх людзєх окалїчєли.

— Слунко за хорїх дохтор, а за здравїх стражар.

— Вєлїм людзєм служи надїя на будучносц як карма за отримованє живота.

— Нє яка вїра таки чловєк, алє яки чловєк така вїра.

— Кед идзєш по животнєй драбини горє, подумай, же кжда карфа цєньша и опаснєйша за живот чловєчєски.

— Шєрцо чловєчєскє як єлєктрична цєнтрала, хтора добива струянє од устєх другого чловєка и спроводзи по шицких жилєх чловєчїх.

— Зос тупим алатом, нєт оштрєй роботї.

— Дахтори чловєк волї добиц од дакого єдно слово, як од дакого єдєн динар.

— Хто обисцє (мури) вибилєв, тот хороту єфтики вїганя.

— Мєнєй робиц, а вєцєй чувац, значи и самого сєбє зачувац,

— Дробни дїждж баржєй намочи жєм, як вєльки.

— Вєльє людзє кед нє пробую та можу, а кед пробую та нє можу.

— Природни дари (ярнє слунєчко, шпацїранє по жєлєних лєсєх, коло бєлавїх водєх) найтунши и найлєпши су лїкарє.

За нашу кухню.

Важни услов нашого здрав'я є добра пожива. Вельо и задовоольство у фамелії од того овиши, же як газдиня зна приправиц — увариц, упечиц, упражиц єдло. Важне то воообще за наш народ, котри є роботни, у роботах мало одпочива, а вельо физични сили троши, же би добрим єдлом обновлювал и крипел свойо тілесни сили, а особливо на постни дні.

У тих пар шорикох сцеме додац даскельо рецепти єдлох гу тим, цо их уж знаю и по ніх варя нашо газдині: даскельо юхи, яриново єдла (цушпайзи) и сладки цеста (колачи).

І. ЮХИ.

1. Грисова (таргоньова) юха. До попраженого на масци грису (таргоні) дода ше надробно пошекана цибулька, а кед ше попражело, дода ше надробно пошекане петрушково лісце и помиша. Такой ше залєє зос воду. На два литри юхи, треба вжац 5 ложки грису (таргоні) и увари. Солі ше по смаку. Пред тим як ше юху однесе на стол, положи ше два-три ложки шметанки.

2. Кромпльова юха. До запражки (на масци мука, вец цибулька, на остатку пертушково лісце пошекане и по смаку дакус з мелку папригу попаприговане) положи ше добру гарец на дробни коцки порезани кромплі и залєє ше зос воду — дас два литри. Солі ше по смаку, и дода пред тим як ше на стол однесе два-три ложки шметанки и увари.

3. Французка юха. Желєняву (2 штредні мархви, 2 петрушки, єден пастернак ведно) пореже ше на ценки фалатки и пражі ше под покривку у масци, у хторей уж єст пошекане петрушково лісце. Кед ше зос желєняви вода випражела и постама (желєнява) мєгка, посилє ше з двома ложками муки и попражі, залєє з двома литрами води. Такой гу тому дода ище дас три штредні на коцки порезани кромплі и повари. Солі ше по смаку и дакус попопрує. Пред ношеньом на стол додац дас два-три ложки шметанки.

4. Парадичова юха. Направи ше ридка запражка од муки, залєє ше зос розводнєту парадичу, а до того ше положи цалу єдну цибулю и непошекане петрушково лісце. Кед превре, завари ше зос таргоню, посолі ше по смаку и поцукрує дакус. Пред тим як ше на стол однесе, дода ше два-три ложки шметанки.

Же би була юха смачна, барз важне то да будзе запражка удагна. А то теди, кед до врацей масци перше положимє муку

(а не цибульку), котра ше ма попражиц на червено, вец ше дода дробно пошекана цибулька, а аж вец дробно пошекане петрушково лісце. Инши є случай зос французку юху, дзе ше перше муши желєнява попражиц, а вец аж муку додац.

ІІ. ЄДЛА ЗОС ЯРИНИ (ЦУШПАЙЗИ)

Желєни гращок, попраж на масци надробно пошекану цибульку и петрушково лісце, додай очисчени и умити желєни гращок. Тото праж под покривку дотля, док ше не випражі вода, цо гращок пуцел, а вец посип з муку и праж одкрито. Кед ше мука уж лапа за шерпеню, залєй з воду тельо да будзе густе док превре. Осоль по смаку.

Желєна пасуля, очисчену и умиту, порезану на фалатки готуй исто так як желєни гращок, лєм гу цибульки додай и цеску и дакус червєней паприги (пред тим як пасулю положиц). Место води мож залєц и зос кислим млєком. Посоль и окваші по смаку и скорей як однешеш на стол полож дакус шметанки.

Мархва, очисц мархви пореж на резанки и готуй як желєни гращок.

Келєраба ше исто готує як и мархва.

ІІІ. КОЛАЧИ.

Млєчни штанґли. Вар у єдней литри млєка 40 деки цукру и 1 ванилю док не загуше як густи мед (штредне кєдвре, та варєне трая дас годзину). Вец додай 20 деки помлєти орєхи и 10 деки пошекане грозно. Такой знєй долу з огня и филуй помєдзи 4 оцини (облатни). Приципні и зохаб, кед ше охладзєло, пореж на штанґли.

Смоквово штанґли. Пол кили смокви и єдно помаранджє, (зос котрого перше з тарлом лупу отри, а билу скору и маґочки одстрань) ведно на месовей машини зомєль, додай 20 деки мелкого цукру и потарту лупу, веднак помишай и филуй помєдзи три оцини (облатни) и пореж на штанґли або коцки.

„Дзєнь и ноц“. Мишай 20 деки масла, 30 деки цукру и 5 жовчки. Кед є добре виробєне, помали додай єдну дєцу жимного млєка, 30 деки муки, єдно пакло прашку за печєнє, єдно пакло ванилия-цукру и наостатку шніг зос 5 бильчкох. Половку цєста упеч у єднак вєлькей тєпши як и гєвто. Упечєни цєста зліп з маджуном и пореж на коцки.

Линзєр Штанґли. Добре вимишай 25 деки масла (лєбо 17 деки масци) зос 6 жовчками (жовчок єден по єден додавай). До-

дай 32 деки муки, за 1 динар квасу (квас най ше дзвигне у млеку), кус солі. Тото добре вигнец. Цесто на три часци роздзель. — Фил: помишай 25 деки помлети орехи зос 20 деки цукру. — Тераз едну часц цеста полож до тепши и намасц зос квашним маджуном, посип зос половку ореховим цукром (филом) и на то-то полож другу часц цеста, намасц и посип як пред тим и прилож зос трецу часцу цеста. Верх помасц зос бильчком и посип зос зомлетима орехами. Випеч и пореж на штангли.

Медово колачи. Добре вимишай 8 деки масла и 4 цали яйца; долож пол литри меду, 1 малу ложичку сода-бикарбони, даскельо пахняци потлучени гвоздики, 1 ложичку цимету и 1 литру чарней (хлебовей) муки. Тото шицко пол годзини добре мишай, висип до тепши, намасц верх зос бильчком, покладз струча орехи и при цихим огню печ. Пореж на ценки фалатки.

IV. ТОРТИ.

Зебра. До шнігу зос 6 билькох полож кус скорки и юшки од пол лимуна, 15 деки зомлети орехи лебо мандулї, 15 деки цукру и 6 жовчки. Добре розмишай и роздзель на два часци. До едней часци помишай штанглу и пол змегчаней чоколади. Бер раз з едней а раз з другой часци з ложку и кладз до фурми (модли), и упеч. — Глазура: 2 ложки мелкого цукру мишай з ложку врацей води, долож юшку од палого лимуна и дакус руму та мишай. Кед недосц густе мож додац ище дакус цукру, и помасц тарту.

Кафова. 25 деки цукру мишай зос 8 жовчками пол годзини, додай 28 деки зомлети мандулї, 7 деки отрушини (презли) намочени у чарней кафи и шніг од 6 билькох. Упеч и охладзену розреж на три часци. — Фил: 10 ложки моцней чарней (увареней) кафи, 3 ложки цукру и пол ванилії, вар док ше не увари на три ложки. Кед ше охладзи додай 10 деки масла, хторе добре розмишане зос едним яйцом и 14 деки цукру. Филуй з тим тарту.

Мандульова. Мишай 25 деки цукру зос 8 жовчками, додай 25 деки зомлети мандулї, натартей лимуновей скорки, два ложки натартого хлебичка и шніг од 6 билькох. Роздзель на поли и печ кажде окреме. Кед ше охладзели филуй зос тим: мишай 15 деки масла зос 15 деки мелкого цукру и едну паклу ванилия-цукру, додай 10 деки змегчаней чоколади и 10 деки очисчени и зомлети мандулї, котри ше пред тим муша попражиц у рерни. З истим филом и з вонка помасц тарту.

Сподзивае ше же зос тима даскельома рецептами наш Календар послужи нашим газдиньом-кухарком як права рука на задовольство їх самих и тих, кому рихтац буду. На други рок з Божу помоцу предлужиме.

Шмихи и жарты.

Днешні дзеци.

У дружтве була бешеда о дзедох. Еден щешліви оец приповеда:

— Вщера придзем дому, а моя мала дзівочка горко плачуци ме дочека. Цо то? питаю ше ей.

— Мама так робела зомну, як зос пшичком, поносовала ше.

— Та цо, набила це?

— Не, але ме окупала, потим зачесала, побочкала и цукру дала.

Влапели ше.

Еден редактор новиных дал принесц з дутяну 2 клр. мелкого цукру и обачел, же у цукру ест вельо намишано каменого праху.

У слідующим числу новиных видруковал тоту оглашку:

„Од едного таргоўца наручел сом вецей кили мелкого цукру, але у нїм було полно каменого праху намишано. Кед тот спрєводнік, котри є ище на добрим гласу за 24 годзини до мойого обисца не пошлє 7 кили чистого цукру, теди му мєно видрукуєм, да го шицки познаю, як спрєводнік“.

Ище анї не прєшло 24 годзини, — уж му послали пейцмє таргоўци по 7 кили доброго цукру, та ше цала редакция мала з чим осладзиц.

Порозумели ше.

Лїкар препатра хорого.

— Маце горучку?

— Мам.

— Маце смак?

— Не мам.

— Яки вам язык?

— Руски.

З малим задовльни.

Вона: Знам, же би ти бул найщєшлївши, кед би я була 100 метери под жему.

Вон: То прєвельо. Бул бим задовльни и зос два.

Два мухи сцєл забиц од разу.

Тварда жима була. Питаю ше цигана: цо би баржей волєл, грац ше, лебо есц.

— Найволєл бим сланїну печиц, одповєд циган.

Сигурни лікар.

Главни лікар телефонує своєму помічникові (асистентові) по поладню:

- Ало, то ви п. доктор?
- Гей, я то.
- Як ше чувствую тоті трое хори, котрі ще шприцювали з моїма ліками (серумом) пред поладньом?
- Дзекуєм на вопросу, двоє уж умарли.
- А треци?
- Треци? тот ище не шприцувани.

Потрафел.

Учитель: Поведз ми, Яни, у хторим времени найзгоднейше оберач овоц?

Яни: Кед заградар шпи.

Чисти рахунок.

- Кельо литри млека дава ваша крава на дзень?
- Дзевец литри.
- А цо з нїм робице.
- Три литри ми потрошимо, а дзешец предаваме.

Дальша родзина.

Еден человек мал роботи у адвоката у варошу. Представел ше. Я Сигетски... з Н. Саду.

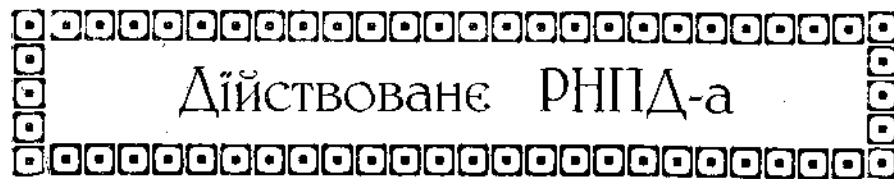
- Оздаль сце родзина мойого приятеля Сигетского з Вуковару?
- А не, лем барз далека.
- Як то?
- Ша так, же я перше дзедко мацери, а вон еденасте.

Цо то щесце?

Сину! мам за тебе шумну дзивку, котра ма 20.000 дин. талу.

— Але оцц! ви знаце, же я лем Ильчу... любим; гоч в. удобна, але я лем зос ню годзен буц шешліви.

— О, ти нещесни! а які же ци вец хасен зос щесца?

Дійствованє РНПД-а**Главна схадзка РНПД-а
1937. року.**

(у Миколошевцох)

Уж од початку основаня Руского Народного Просвитного Дружтва положене було до основних правилх, же би ше каждого року окончовала главна просвитна схадзка вше у другим руским валалє. То було прето потребне, же би ше шицок наш руски народ упознал зос своєю просвиту и вй роботу.

XVII. Главна схадзка РНПД-а у Миклошевцох.

Так ше отримовали главни просвитни схадзки каждого року до нєшка и готово нет нашого векшого руского валала у наших крайох, дзе би ше схадзка не отримовала голєм раз-двараз.

У таких нагодох схадза ше теди наш народ зос шицких руских валалох. Браца теди маю згodu зисц ше и побешедовац о своїх народно-просвитних вопросах. Так ше утвєрдує порозумєнє и єдносц просвітна, а добри думи — идеї ше розноша

по цілим нашим народзе. Такей роботи вельо мушине дзековац, же зме до таких успіхох дошли, яли маме и уживаме.

Прешлого року отримана главна схадка РНПД-а у нашим одличним руским валале у Миклошевцях. Тому були вецей причини.

Тот наш народни валал мал и инши юбилей, котри у тей нагоди потримал, а то були: 30 рочница будовні церкви, 15 рочница їх щивацког хору и пошвечене **Руского Наодного Просвитного Дому**, котри вони сами прекрашне збудовали. Гу тому ище и нашо **руско-українски школяре** отримали попри просвитней схадки и свою рочну схадку. Прето потребне було, да ше баш там отрима и главна схадка РНПД-а, а и прето, же би ше браца Сримчане прешведчели, же нашо РНПД-о то шицких Русиных у Бачкей и Сриме взаїмна змаганьщина, то наш общи капитал и темель просвитни, котрому шицки мушине буц члени и подпомагац, бо у тим стої венец лебо конац нашей националней рускей будучности.

Шицки тоти торжества отримали ше попри чрезвычайного братского гостопримства прекрашне и на чесц и славу нашей рускей нації. Длуго не забудзем тоти шумне препровадзени дні при наших братах Сримчаньох. Чесц най им будзе и най ше и инши до нїх упатра, як треба любиц свойо и жертвовац ше за свойо!

Главна схадка РНПД-а отримана 2. VIII. 1937. р. у Просвитним Доме попри вельким участвованю наших братох сримчаньох але вельо участвовали и браца зос Бачкей, особено зос Керестуре и Коцура (на автох, бициглох, кочох), з Вербасу и других валалох а так и браца зос шицких сримских валалох.

Схадка ше одбула под водством председателя РНПД-а *Дюри Биндаса*, котри у своей отверающей бешеди одушевльовал присутних на любов, на змагане за свою власну просвиту, гоч би яки препятства пришли.

Интересантни податки о роботі нашей просвитней Централі — Матки подал секретар п. *Ковач Михайло*, котри обширно потолковал дійствоване РНПД-а до того часу и указал на дальши потреби помагання од страни народу за нашу просвиту.

По тим подал касирске извищенє п. *Осиф Фа*, котре прияте було и указало, же наша просвитна робота попри шицких чежкосцях ище вше активна.

Управитель Друкарні РНПД-а о. *Фирак Михаил* подал извищенє о друкарні, котра нам барз потребна и до тераз добре

роби, та ест надїї, же нашим просвитним потребом видоволї.

Цала схадка, крем менших непорозуменьох у найлепшей братскей злогі прешла, а то е оштра опомена шицким противником рускей просвити у Югославїї, же ше наш народ трима свойого и будзе тримац и помагац, гоч би яки чежкосци мушел дожиц.

Крем дотерашнїх виданьох РНПД-а: Р. Новини, Р. Календар, школски кнїжки и др. выдава РНПД-о и часопис за школски дзеци: **„Наша Заградка“** и школярски **„Думка“**, а у предложеню су и други друковани видання, як: Молитвенїк за дзеци, Церковно-процесийни писнї, Руско-українська История, менши брошурки за народ и друге..., цо шицко прияте зос задовољством на знане.

Готово у каждам нашим руским валале постоя просвитни Читальнї, шпивацки лебо музични хори и иньши просвитни організації. **Шицки вони муша буц у вязи зос централу, матку свою: РНПД-ом!**

Браца Русини у Югославїї! Шицки ше ми мушине до єдног клубка збивац, бо нас мало ест, мало приятельох маме, и лем у нашей єдносци и пожертвовности наша моц!

Редактор.

Именик членох

Руского Народного Просвитного Дружтва у Р. Керестуре.

(Составел П. касир дружтва **Фа Осиф**)

Якцо и до тераз каждого року ше видала мала статистика членох Р. Н. П. Дружтва, так и того року соопщуєме шицких нових членох.

Того року як ше видзи Р. Н. П. Дружтво дакус мало вецей напредовало, зос новима членами, але то ище не досц, бо би требало, да шицки Руснаци, зос цалого краю, як стари так и млади хлопи, жени а и дзеци, буду члени Р. Н. П. Дружтва, як цо то и видзиме у других валалох.

На концу именика маме составену статистику, хтора нам точно указує, як ше шири и у якей количини од початку до тераз Дружтво.

Утемелїтельни члени II. класи.

Текуще Число	Членар. Число	М Е Н О Ч Л Е Н А	Место биваня	Значел	
				Д.	п.
1	740	Буила Емил опш. предс.	Коцур	100	—
2	741	Дорокази Микола, трунар	Р. Керестур	100	—
3	742	Ковач Михал, учит.	" "	100	—
4	743	Костелник Желько	Вуковар	100	—
5	744	Шовш Йовген хн. 495	Р. Керестур	100	—
6	724	Планчак Йовген, млечар	Бачинци	100	—
7	725	Биндас Владо, чин.	Кула	100	—
8	727	Шимко Йовген, земл.	Р. Керестур	100	—
9	728	Шимко Янко	"	100	—
10	729	Пап Янко	"	100	—
11	730	Джуња Янко - Дюров	"	100	—
12	731	Джуња Владо - Андрийов	"	100	—
13	732	Джуджар Мелана родз. Сивч	"	100	—
14	733	Монар Дюра	"	100	—

Рочни члени:

Текуще Число	Членар. Число	М Е Н О Ч Л Е Н А	Место биваня	Значел	
				Д.	п.
1	550	Баран Йовген хн. 1075	Р. Керестур	10	—
2	551	Берек Яким	"	10	—
3	552	Боднар Юлин школяр	Коцур	10	—
4	553	Будински Михал хн. 772	Р. Керестур	10	—
5	554	Бучко Елена, панїматка	Р. Село	10	—
6	555	о. Бучко Микола, упр. пар.	Р. Село	10	—
7	556	Винаї Йовген	Р. Керестур	10	—
8	557	Гарди Йовген Кр. Петра 11	"	10	—
9	558	Горняк Кухар Йовген, гим.	Коцур	10	—
10	559	Гудак Леона	Р. Керестур	10	—
11	560	Джуња Влада хн. 37	"	10	—
12	561	Джуња Яким	"	10	—
13	562	Джуджар Яким	"	10	—
14	563	Джуджар Штефан хн. 814	"	10	—
15	564	Киш Янко	Коцур	10	—
16	565	Ковач Яким хн. 323	Р. Керестур	10	—
17	566	Монар Дюра, Рибарска 15.	"	10	—
18	567	Монар Михал, сал. 104	"	10	—
19	568	Надь Дюра	"	10	—

Текуще Число	Членар. Число	М Е Н О Ч Л Е Н А	Место биваня	Значел	
				Д.	п.
20	569	Надь Дюра	Р. Керестур		
21	570	Надь Йовген хн. 573	"		
22	571	Надь Мелана	"		
23	572	Надь Яким хн. 963	"		
24	573	Надь Янко	"		
25	574	Надь Йовген хн. 447	"		
26	575	Няради Юла	"		
27	576	Новта Михал хн. 369	"		
28	577	Орос Микола	"		
29	578	Орос Йовген	"		
30	579	Орос Дюра хн. 1034	"		
31	580	Папгаргаї Яков хн. 357	"		
32	581	Паланчаї Михал	"		
33	582	Папуга Штефан	"		
34	583	Пашо Янко хн. 811	"		
35	584	Планчак Янко хн. 102	"		
36	585	Рац Михал хн. 687	"		
37	586	Сивч Мирон хн. 1062	"		
38	587	Сивч Яким	"		
39	588	Сопка Владо хн. 1173	"		
40	589	Тиркайла Елена	"		
41	590	Фейса Янко уч.	Торжа		
42	591	Шанта Кароль хн. 1063	Р. Керестур		
43	120	Биндас Михайло	Ст. Вербас		
44	121	Биндас Гафка	"		
45	122	Бесерминї Берци	"		
46	123	Биндас Теодор	"		
47	124	Медєши Микола	"		
48	125	Дюрков Габор	"		
49	126	Медєши Янко	"		
50	127	Сакач Емил	"		
51	128	Кандрач Дюра	"		
52	221	Бучко Петро	Миклошевци		
53	222	Гирйовати Игор	"		
54	223	Ванчик Иван	Ср. Митровица		
55	224	Пап Владимир	Миклошевци		
56	304	Сегеди Юрий шк,	Р. Керестур		
57	305	Хома Михайло	"		
58	306	Грубєня Владимир, чин.	"		
59	307	Винаї Осиф	Кула		
60	308	Мученски Дюра	Р. Керестур		
61	309	Планчак Янко	"		
62	310	Рац Янко	"		
63	313	Надь Мойсей	"		

Шицки члени плаца 10 динари рочно

Текуще Число	Членар Число	МЕНО ЧЛЕНА	Место бивања	Значел	
				Д	п
64	815	Канюх Яким	Р. Керестур		
65	317	Гудак Яким	"		
66	318	Джуња Ђфрем	"		
67	319	Гудак Штефан	"		
68	320	Шимко Янко	"		
69	321	Гарди Янко	"		
70	322	Роман Мирон	"		
71	323	Ковач Микола	"		
72	324	Др. Киш Силвестер	"		
73	325	Папуга Яким	"		
74	326	Миянич Йовген	"		
75	328	Хайдук Михайло	"		
76	329	Надь Святослав	"		
77	330	Балнт Йовген	"		
78	331	Биндас Янко	"		
79	332	Биндас Любка	"		
80	418	Виславски Любо, шк.	"		
81	419	Петригала Олга	"		
82	420	Р. П. Дружтво	Петровци		
83	421	Р. П. Дружтво	Бачинци		
84	425	Колбас Янко	Р. Керестур		
85	426	Барна Михал	"		
86	427	Дудаш Владимир	"		
87	428	Павлович Дюра	"		
88	436	Р. П. Дружтво	"		
89	437	Колода Йовген	Петровци		
90	438	Харди Владимир	Р. Керестур		
91	439	Биндас Дюра, друкар	"		
92	440	Джуња Дюра	"		
93	441	Гудак Мирон	"		
94	441	Мудри Яким	"		
95	443	Дудаш Янко	"		
96	444	Нота Денчи	Ст. Вербас		
97	445	Р. Читальня	Миклошевци		
98	446	Дорокази Микола	Р. Керестур		
99	447	Чакан Михайло	"		
100	448	Виславски Янко	"		
101	449	Малацко Дюра, чесар	"		
102	450	Дудаш Яким, шк.	"		
103	451	Ружицки Маркиан	Загреб		
104	452	Корпан Меланка шк.	Р. Керестур		
105	453	Гарди Любица шк.	"		
106	454	Ердели Иринка	"		
107	455	Ердели Яни	"		

Шцки плаца 10 динари рочно

Даровали на Р. Н. П. Дружтво у 1937 року.

- 1.) Назберано на Храм церкви у Р. Керестуре Д. 323.—
- 2.) Учит. збор у Керестуре место венца † Монс. Мудрому „ 200.—
- 3.) Дудаш Андри општ. касир Р. Керестур „ 200.—
- 4.) Р. Н. П. Дружтво Петровци „ 100.—
- 5.) Р. Н. П. Дружтво Бачинци „ 100.—

Даровали на Руску Друкарню у 1937 року.

- 1.) Кооператива у Р. Керестуре Д. 200.—

Даровали за фонд за слики у 1937 року.

- 1.) Малацко Јулин, инженер - Веоград Д. 300.—

Таб. I.

Јак росло членство „Просвити“ од 1922 р. до зјави 1937 р.

Рок	Почес. чл.	Утемелјтељі		Рочни	Ведно
		I. кл	II. кл.		
1922	33	96	73	179	381
1923	64	175	108	213	561
1924	79	217	207	261	764
1925	85	219	233	264	801
1926	84	227	312	311	943
1927	84	228	328	312	952
1928	93	229	345	18	685
1929	93	230	355	16	694
1930	93	232	359	17	699
1931	93	233	371	20	716
1932	93	233	373	21	720
1933	93	233	373	21	720
1934	93	233	373	21	720
1935	93	232	377	73	775
1936	93	239	370	99	801
1937	93	239	380	101	713*

* Ту не одбитј гевти цо умарли и виступели. Пать: Таб. 2.

Таб. II.

Членство „Просвити“ до 31. августа 1937. року.

Я К И Ч Л Е Н	Уписано	Престал буц член		Ведно членох по опади	Остало членох	Не вимирели членарину	Остава членох
		Умар	Висту- пел				
Почесни	93	11	1	12	81	10	71
Утем.	I. класи	239	29	—	29	210	35
	II. класи	380	19	2	21	359	76
Ведно :		712	59	3	62	650	121
Рочних	101	—	—	—	101	—	101
Ведно :		813	59	3	62	751	121

Чи сце

предплацели

Вашо дзецко

на

„НАШУ ЗАГРАДКУ“?

Таб. III.

И с к а з

числа членох по их биваню од початку до тераз.

Текуще число	НАЗВАНЕ МЕСТА	Почесни члени	Утемелительни члени I. класи	Утемелительни члени II. класи	Рочни члени	Ведно
1	Америка - - - - -	8	5	6	—	19
2	Андрияшеви - - - - -	—	—	1	—	1
3	Бачинци - - - - -	2	8	3	1	14
4	Бела Пуста - - - - -	—	1	—	—	1
5	Беркасово - - - - -	—	3	3	—	6
6	В. Бечкерек - - - - -	1	—	—	—	1
7	Гедеш - - - - -	—	1	—	—	1
8	Дюрдьов - - - - -	3	20	24	—	47
9	Дяково - - - - -	1	2	—	—	3
10	Жабаль - - - - -	1	—	—	—	1
11	Кодур - - - - -	1	44	41	2	88
12	Козарац - - - - -	—	—	2	—	2
13	Кула - - - - -	1	1	—	1	3
14	Крижевци - - - - -	2	—	1	—	3
15	Канижа - - - - -	—	1	—	—	1
16	Львов - - - - -	2	—	—	—	2
17	Миклошеви - - - - -	8	12	19	4	43
18	Нови Вербас - - - - -	—	1	—	—	1
19	Петровци - - - - -	2	7	14	2	25
20	Пишкоревци - - - - -	—	2	21	—	23
21	Радатович - - - - -	—	—	1	—	1
22	Равво Село - - - - -	—	90	—	—	1
23	Руски Керестур - - - - -	41	—	200	77	308
24	Сарава - - - - -	—	—	3	—	3
25	Ст. Вербас - - - - -	—	6	12	9	27
26	Торжа - - - - -	3	—	—	1	4
27	Пекла Пуста - - - - -	2	—	—	—	2
28	Шид - - - - -	—	3	5	—	8
29	Загреб - - - - -	1	—	2	3	6
30	Нови Сад - - - - -	2	2	—	—	4
31	Митровица - - - - -	—	1	—	1	2
32	Ястребовац - - - - -	—	—	1	—	1
Ведно - - - -		81	210	350	101	751

ВАШАРИ.

(По новим календару).

Дунайска бановина.

Ада, 19. марта, 10. авг., 25. окт. **Апатин**, 1. мая, 1. окт.
Бач, 21. мая, 8. септ. **Бачка Паланка**, 30. марта, 1—2. мая, 30. юла, 1—2. окт. **Бачки Петровац**, 11 марта, 13. мая, 26. авг., 11. нов. **Бачка Топола**, 18. апр., 13. юла, 20. авг., 4. окт. **Бачко Петровосело**, 8. мая, 30. авг., 1. нов. **Баймок**, 24. мая, 17. авг., 11. нов. **Бела Церква**, 5—6. марта, 23—24. юна, 18—19. окт. **Бездан**, 15. марта, 16. юна, 29. септ., 19. нов. **Брестовац**, 3. апр., 1. септ. **Будисава**, 15. юла.

Црвенка, перши пондз. по 16. авг. **Чантавир**, 2. фебр., 1. мая, 24. септ. **Чуруг**, 4. марта, 1. юна, 6. окт. **Црно Брдо** (Фекетич), 15. мая, 15. авг., 31. окт.

Горњи Ковиль, 7. апр., 7. юна, 21. септ. **Господинци**, 25. авг. **Идьош**, 7. юла, 7. септ., 7. нов. **Илача**, 12. марта, 29. юна, 18. окт. **Илок**, 24. апр., 23. юна, 2. авг., 23. окт., 25. нов.

Катъ, 7. марта, 10. окт. **Кула**, соб. пред 29. апр., пред 24. юла, 6. авг., 15. окт. **Куцура**, 2. окт. **Кукуевци**, 15. апр., 30. мая, 20. юла, 16. окт.

Мали Идьош, 23. мая, 5. септ. **Меленци**, 23. авг., 19. нов. **Мол**, 30. мая, 30. нов. **Морович**, 3—6. юла, 13—14. авг.

Нова Канџа, 1. мая, 1. авг., 1. нов. **Нона Пазова**, 23—25. марта, 5. мая, 28. авг., 14. нов. **Нови Сивац**, 3. апр., 10. юна, 23. септ. **Нови Врбас**, 28. марта, 12. юла, 12. септ. **Нови Бечей**, 25. марта, 3. окт. **Нови Сад**, 22—23. марта, 10—11. мая, 9—10. авг., 11—12. окт.

Оджаци, 6. апр., 11. юна, 28. септ.

Панчево, 19. юна, 27. окт. **Перлев**, 15. марта, 28. юла, 1. авг., 1. окт. **Пивњиц**, недз. по 20. апр. и по 22. окт.

Руски Керестур, пондз. по 14. юну, и 25. септ.

Секич, 17. юна, и 27. септ. **Сомбор**, 25. марта, 30. мая, 28. авг., 25. нов. **Сента**, 26. марта, 22. юна, 17. авг., 19. нов. **Србобран**, 12. марта, 28. юла, 20. септ., 10. нов. **Срем. Митровица**, 20. марта, 4. мая, 2. юна, 31. юла, 1. септ., 29. окт. **Стара Канџа**, 1. марта, 24. мая, 30. авг., 8. нов. **Стара Пазова**, 31. юла, 30. окт. **Стари Бечей**, 8. септ., 5. юла, 17. окт. **Стари Врбас**, 22. марта, 18. юна, 6. авг., 22. окт. **Суботица**, 24. фебр.,

16. мая, 29. юна, 8. септ., 28. окт. **Светозар Милетич**, 7. мая, 20. вктябрь.

Темерин, 5. мая, 4. нов. **Тител**, 6. апр., 22. авг., 20. окт. **Торжа**, недз. по 2. окт. **Товарник**, 25. марта 15. юна, 22—23. авг., 20. септ. **Турия**, 22. апр., 13. авг., 25. окт.

Вел. Кикинда, 25. фебр., 24. апр., 24. юна, 20. септ., 1. нов. **Вел. Бечкерек** (Петровград), 22—24. фебр., 12—14. апр., 17—19. мая, 16—18. ввг., 11—13. окт., 22—24. нов.

Шайк. Св. Иван, 10. марта, 10. юна, 10. септ. **Шид**, 10. и 11. фебр., 17—18. марта, 18. авг., 30—31. окт. 11—12. дец.

Жабаль, 15. апр., 20. юна, 29. септ., 15. нов.

Савска бановина.

Андривци, 5. мая, 28. ввг. **Андрияшевици**, 27—30. новембра, 15. авг. **Бабинагреда**, 21. апр., 7. авг., 24. юна. **Бабска Новак**, 20. апр., 6—8. септ. **Бошняци**, 3. апр., 1. авг., 8—11. нов. **Брод на С.**, 22—25. нов.

Церна, 17. ян., 10. апр., 26—29. септ., 6. дец.

Даль, 14. фебр., 5. мая 30. окт. **Дреновци**, 27. септ. **Дяково**, 20—22. ян., 24—26. апр., 24—26. юла, 26—29. окт.

Ердевик, 7—9. апр., 7—8. юна, 27—29. септ., 27—28. окт. **Љуня**, 15. авг.

Крижевци, 20. ян., 14. фебр., 3. мая, 27. юна, 18. юла, 28. авг., 14. септ., 18. окт., 11. нов.

Латярак, 24. юла. **Ловас**, 9—11. нов.

Мартинци, 20—21. мая, 27. окт.

Нашице, 10. марта, 13. юна, 25. нов. **Немци**, 23. нов. **Нови Микановци**, 15—21. авг. **Нуштар**, 10. ян., 11. апр., 23. юла, 24. авг., 28. септ., 4. нов.

Осек, 16. ян., 22. апр., 31. мая, 1. юна, 18. юла, 16. окт., 23. нов.

Ст. Янковци, 3. авг. **Ст. Микановци**, 9. фебр., 1. апр., 20. мая, 21. септ.

Штитар, 24. марта, 18. септ.

Вимковци, 30. ян., 13—16. мая, 3—6. авг., 29. окт. **Врполе**, 4. ян., 11. фебр., 12. апр., 24. юна, 12. септ., 15. окт. **Вуковар**, 1. марта, 29. апр., 1. мая, 22—24. юна, 13—14. септ., 13—15. нов.

Жупаня, 1. фебр., 26. авг.

Змист Р. Календара на Р. 1938:

Страна
1—XXXII

1. Календарська часц

Церковне читение:

2. Дионизий, Владика: 300-рочниця шмерци Ос. Рутского.
3. Д. Биндас: Настя Волошин.

1— 13
13— 31

Свитске чтение:

4. О. Тимко: Раси слав. народох.
5. Д. Бесермині: Населене Рус. до Шиду.
6. О. Тимко: Церк. пиние у историй.
7. Др. І. Костельник: Створене человека.
8. " " : Св. схадка.
9. " " : Вечарши дзвон.
10. Я. Фейса: писні,
11. І. Н.: Там (писня)
12. И. Цанкар — І. Н.: Дзешатка,
13. Бучко Петро: Нашо дїдове,
14. С. Саламон: Нет Бога,
15. Я. Фейса: Роботнік, Миколк. вигварка,
16. М. В.: писні,
17. М. Бучко: Українськи национализм.
18. Нота Владо: Конєц Я. Наливайка
19. " " : Найвекши грех, Товаришови,
20. " " : В яри,
21. Биркаш Михал: Нещесна любов,
22. М. Ковач: Щесце
23. О. М.: Говля,
24. Фейди Михал: На кирбаю у Коцуре,
25. " " : Дзе тоти гудачки.
26. С. Саламон: писні,
27. Кл. Нота: Жима, Приятельови,
28. Габор Костельник: Повень у Карпатох,
29. " " : Як спушую древо з
30. М. Ерделі: Важносц традиції,
31. Редактор: Мих. Поливка,
32. Мисії у Бачкей 1937. р.
33. Горняк Евген: Стань Україно,
34. Як. Олар: писні,
35. М. Биркаш: Дацо зос живота газдов.
36. С. Скубан: Кури,
37. М. Биркаш: Мудри виреченя,
38. Ганьча: За нашу кухню,
39. Шмихи и жарти,

32— 36
36— 42
43— 46
46— 47
48— 49
50— 52
52— 53
54
54— 59
59— 60
61— 63
64
65— 66
66— 77
78— 80
81— 82
82— 83
83— 84
84— 85
86— 93
93— 96
97— 105
105— 108
108— 109
110— 116
116— 119
119— 122
123— 126
126— 129
129
130— 132
132— 137
138— 142
142— 143
144— 146
147— 148

Дїйствованє РНПД-а.

40. Главна схадка
41. О. Фа: Именик членох,
42. М. Ковач: Як росло число членох просв.
43. Вашари

149—151
151—154
155—157
158—159

Кажди свидоми Русин — Кажда права руска хижа

чита и предплатує єдини руски часописе у Югославїї

»РУСКИ НОВИНИ«

»Руски Новини« каждый тидень приношиа вшелїяке читанє за поуку и забаву, найновши висти зос швета, з нашей держави и з наших валаалох, а писани су так, да их каждый наш человек легко порозумиц може.

Новини нешка велька моц у швецє и без новинох нет просвити ані напредованя.

Прето каждый Русин муши »Руски Новини« читати, платиц шероово предплату и старац ше, да ше вонї у руским народзе цо баржей розширя.

Предплата: рочне 60 Дин, на пол рока 30 Дин.

(Хто уж до 15. фебр. заплацї цалорочну предплату напредот, плацї лєм 50 Дин).

Наручую ше на адресу: Руски Новини, Руски Керестур, Бачка.

У »ПРОСВИТИ« у Руским Керестуре

мож тоти кнїжки достац:

1. Кнїжочка Розманцова 5 Дин, 2. Азбука (друкує ше), 3. Чин. танка за III і IV. кл. 10 Дин, 4. Християнска наука (Библия) 10 Дин, 5. Правди кат. вири (Катализ) 10 Дин, 6. Граматика бачв. рускей бешеди 10 Дин, 7. Стари Р. Календари 10 Дин, 8. Молитвенїки зекши 20 Дин, 9. Молитвенїки мали 10 Дин, 10. Житїє Св. Кирила и Методя 2 Дин, 11. Др. Костельник: Єфтайова дзямка 8 Дин, 12. Народни писки 10 Дин, 13. Я. Фейса: Путїє, писні 3 Дин, 14. Преосв. Владика: Стужба Божа (нове) 5 Дин, 15. »Наша Заградка« число 1 Дин, 17. Преосв. Владика: Пална »Прадїдовска« вира 3 Дин.

КОМУ ЦО ТРЕБА?

Треба вам уяни, шалку лебо пал, лебо треба жєни ваней красну якну, хустку, лебо заруцованку, дуксер лебо нитрикалїду

шицко того можєцє достац у

Няради Штефана, торговца у Р. Керестуре (при валалскей хижї)

Ма вон красни штофи за уяни лебо за летни красни шматї. Ма красни штофи и за жєни, за дзєнки иа красни шматї. Ма красни штофи за якни, иа за дєнски шматї, тлатки иа иа кветовани. Ма красни иаишчєво хустки иа тлатки з палишєвима кветами у вельком вибору. Ма гатисї за шалку Ноц на шматї дзямком. — Вшелїяки тлатїа зефїри, оксфорди, вретони, циди, иа красни бистїи за красни кошути и блузи. Вшелїяки яимєна порцєги, красни и не драги, памут за тлатє вшелїякей сорти, червєцу памуту, и чєлїни барда у вшелїякей вєлькєсци.

Свой гу свойому!

Канюх Яким

КЛОМФЕР

Руски Керестур

Ма готови нови своје виробы:
Новотни канти, кадзи за ку-
шана, купачки, паздзерово
пеци и т. д.

Роби и хизни роботи: циви,
иксени, кровни облаки, плехи
коло киблох и коминох и т. д.

**Прима и старину
на оправку.**

Добре и туньо

куповац

у Керестуре

мож лем у

СТАРОГО ПЕКАРА

**Судзина оливана и порцолова
Ванічки**

**Ботоши груби и ценки, хлоп-
ски, женски и дзециньски**

Чарали талповани

**Дуксери и трикови за каждо-
го и**

**Каждого дня и фришного
хлеба**

Тото шицко лем у

СТАРОГО ПЕКАРА

у Руским Керестуре.

**Вельки вибор
штриканей роби**

**у найновших фурмох и фар-
бох и з najlepших волнох**

За жени и дзивки

**за хлопох и легинох
и за дзеци**

**може достац по найтуншей
цени лем у**

**ПАПУГИ
ВЛАДИМИРА**

ШТРИКЕРА

Руски Керестур

у Народним Доме

ПОЗОР!

**Шитци железни ствари, фар-
би, лаки, бицикли, машини за
шице и шитци составни фала-
ти як и другой роби мож до-
стац по туней цени**

**у Пап Славка
у Руским Керестуре**